

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
Ermənilərin növbəti
oğurluğu - bu dəfə
"Qarabağ"
mahnısını...
yazısı səh.7-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 10 iyul 2024-cü il Çərşənbə № 118 (8491) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

Ölkədə seçki həyəcanı artır

MSK namizədliyi irəli sürülənlərin sayını açıqladı; ATƏT PA da seçkiləri müşahidə edəcək

yazısı səh.3-də

Şuşada yeri görünən prezident...

yazısı səh.9-də

Qərb Qafqazda "əl dəyişir": Gürcüstanla əlaqələr dondurulur, Ermənistanla isə...

yazısı səh.6-də

NATO-nun yubiley sammiti başladı - alyans Bayden yaşına çatmağa biləcək?

yazısı səh.4-də

Başbuğ:

"Əliyev Şuşada bu riskə ona görə getdi ki..."

yazısı səh.6-də

Şuşa Zirvəsindən Xəzərle bağlı SOS! - Urmu gölünün taleyi təkrarlana bilər?

yazısı səh.12-də

Tehrandakı səfirliyimiz bu tarixdə açılacaq

yazısı səh.4-də

AÇ-24-ün son akkordları - VAR sistemi özünü doğrultdumu?

yazısı səh.15-də

Xəstə uşaqların müalicə pulu necə mənimsənilib - bugünkü prosesdən gözlənti

yazısı səh.12-də

Burnunu düzəltmək istədi, gözündə çəpik yarandı - həkim səhvi, yoxsa?

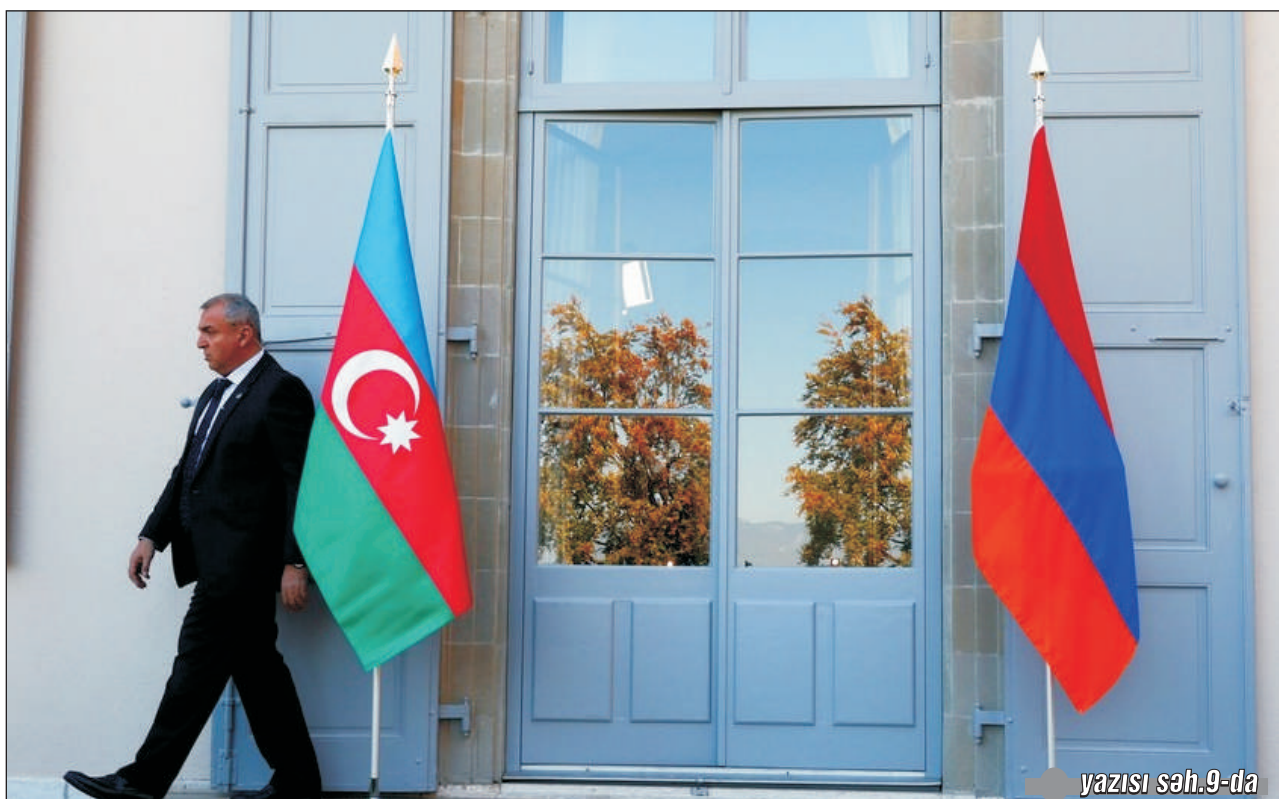
yazısı səh.11-də

6 ağır maddə ilə ittiham olunan səbiq rəisə bu cəza verildi

yazısı səh.14-də

BAKIDAN İRƏVANA SON XƏBƏRDARLIQ - GƏLƏN İL ŞƏRTLƏR AĞIRLAŞA BİLƏR!

Ermənistan üçün ən uzaq vaxt bu ilin sonudur; müstəqillik bəyannaməsinə düzəliş də xilas yolu deyil, çünki...

yazısı səh.9-də

Pezeşkian Zəngəzur dəhlizinə "hə" deyəcəkmiki? - gözlənti

Azərbaycan Prezidentinin İran səfirliyində dedikləri unudula bilməz; **ekspert**: "Dəhlizin açılması hansısa formada Tehrani narahat etməməlidir..." yazısı səh.5-də

Samantha Power

**Türk düşməni
yenidən
Ermənistanda -
Pauerin budəfəki
hədəfi...**

yazısı səh.8-də

**Sinan Oğan:
"Yüz il öncə
İrəvanın az qala
hər küçəsində
məscid var idi"**

yazısı səh.7-də

**Sayman Aruz:
"Pezeşkian ona
görə prezident
seçilə
bildi ki..."**

yazısı səh.3-də

Bağcalara elektron qəbul başlayır

Bağcalara ərizələrin onlayn qeydiyyatına 16 iyul 2024-cü ildə start veriləcək.

Bunu Məktəbəqədər və Ümumi Təhsil üzrə Dövlət Agentliyinin direktor müavini Orxan Abbasov ötən gün jurnalistlər üçün keçirilən brifinqdə deyib.

O bildirib ki, uşaqların təhsil müəssisəsinə növbəyə yazılma prosesi regional təhsil idarələri və Naxçıvan Muxtar Respublikası üzrə 19 iyul, Bakı şəhəri üzrə isə 26 iyul tarixindən başlayacaq: "Təhsil müəssisəsinə yeni qəbul olunmuş uşaqlar qrupların komplektləşdirilməsi prosesi başa çatdıqdan sonra cari ilin sentyabrın 1-dən etibarən tədrisə başlaya bilərlər. Boş yerlərə qəbul il ərzində aparılır. Dövlət məktəbəqədər təhsil müəssisələrinə uşaqların qəbulu elektron qaydada www.bq.edu.az elektron sənəd qəbulu sistemi vasitəsilə aparılır. 16 may 2024-cü il tarixindən etibarən elektron sistem üzrə növbələrin yaradılması müvəqqəti olaraq məhdudlaşdırılıb. Hər hansı səbəbdən elektron sistemdə qeydiyyatı şəxsən aparmaq imkanı olmayan valideynlər əvvəlcədən müəyyən edilmiş "ASAN xidmət" mərkəzlərinə müraciət edə bilərlər".

Filarmoniyada cinayət işi başladı - həbs edilən var

Məlum olduğu kimi, Baş Prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı Mübarizə Baş İdarəsi tərəfindən Müslüm Maqomayev adına Azərbaycan Dövlət Akademik Filarmoniyasında əməliyyat keçirilib.

Musavat.com xəbər verir ki, bu barədə Mədəniyyət Nazirliyinin məlumatında deyilir.

Bildirilib ki, aparılmış istintaq tədbirləri nəticəsində etibar edilmiş külli miqdarda özgə əmlakını talama, vəzifəli şəxsin xidməti vəzifələrinin icrası ilə əlaqədar özü və ya üçüncü şəxslər üçün qanunsuz üstünlük əldə etmək məqsədilə öz qulluq səlahiyyətlərindən qulluq mənafeyinə qəsdən zidd olaraq istifadə etməsi, külli miqdarda rüşvət alma və vəzifəli şəxs tərəfindən tamah və sair niyyətlə rəsmi sənədlərə bilə-bilə yalan məlumatların daxil edilməsi kimi cinayətlərin əlamətlərini əks etdirən kifayət qədər dəlillərin olması nəzərə alınaraq fakt üzrə Azərbaycan Respublikası CM-in 179.3.2, 308.1, 311.3.3 və 313-cü maddələri ilə cinayət işi başlanılıb.

Cinayət işinin istintaqı zamanı Azərbaycan Dövlət Akademik Filarmoniyasının əməkdaşı Rəşad Məmmədov barəsində məhkəmənin qərarı ilə 5 iyul tarixində həbs-qətimkan tədbiri seçilib. İş üzrə istintaq tədbirləri davam etdirilir.

Elnur Valeh

Tanınmış meyxanaçı başqa xəstəxanaya aparılarkən yolda ölüb

05.07.2024-cü il tarixində saat 04:54-də Lənkəran şəhər sakini 1987-ci il təvəllüdlü Elnur Əskərov (Elnur Valeh) dəqiqləşdirilməmiş koma, hemorragik insult diaqnozu ilə Lənkəran Rayon Mərkəzi Xəstəxanasının təcili yardım şöbəsinə hospitalizasiya olunub.

Musavat.com xəbər verir ki, bu barədə Oxu.Az-ın sorğusuna cavab olaraq TƏBİB-dən məlumat verilib.

Bildirilib ki, xəstəyə zəruri ilkin tibbi xidmətlər göstərilib, instrumental müayinələr aparılıb, xəstənin vəziyyətinə uyğun olaraq reanimasiya şöbəsinə yerləşdirilib.

09.07.2024-cü il tarixində gecə saatlarında yaxınlarının təkidilə E.Əskərov Bakı şəhərində yerləşən özəl klinikalardan birinin təcili tibbi yardım avtomobili ilə təxliyə olunarkən yolda vəfat edib.

Qeyd edək ki, E.Əskərov 16 il müddətində şəkərli diabet, xroniki böyrək çatışmazlığından əziyyət çəkib, dializ müalicəsi alıb.

COP29-da iştirak üçün tərəflərə veriləcək viza ödənişsiz olacaq

Azərbaycan BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasında (COP29) iştirak üçün qeydiyyatdan keçmiş bütün tərəflərə ödənişsiz elektron "COP29 xüsusi viza" xidmətləri təqdim edəcək.

Azərbaycana xarici ölkələrdən səfər edən bütün COP29 iştirakçıları üçün (pasportun hansı ölkə tərəfindən verilməsindən asılı olmayaraq) viza tələb olunur. COP29 xüsusi vizası bir dəfəlik giriş vizası olacaq. Əgər iştirakçı

Azərbaycanı tərk etmək və COP29-un keçirildiyi müddətdə yenidən Azərbaycana geri qayıtmaq istəsə, o zaman Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının (UNFCCC) qeydiyyat nömrəsindən istifadə edərək və daha əvvəl keçirdiyi prosesi təkrarlayaraq, COP29 xüsusi vizası üçün yenidən müraciət etməli olacaq.

COP29 və sessiya öncəsi görüşlər üçün Azərbaycan ərazisinə səfər edən bütün xarici iştirakçıların pasportlarının etibarlılıq müddəti Azərbaycana daxil

olduqları tarixdən ən azı altı ay sonrakı müddət üçün etibarlı olmalıdır. Bundan əlavə, iştirakçıların qeydiyyatı UNFCCC-nin onlayn qeydiyyat sistemi vasitəsilə təsdiqləndikdən sonra onlara UNFCCC qeydiyyatını təsdiqləyən e-poçt vasitəsilə viza üçün müraciət linki göndəriləcək. COP29 xüsusi vizasında vizanın verilmə tarixi qeyd ediləcək və bu viza cari ilin noyabrın 30-dək etibarlı olacaq. Viza sahibləri Azərbaycana bu tarixdən əvvəl daxil olmalıdırlar.

Xatırladaq ki, Azərbaycan qeydiyyatdan keçən iştirakçıların ölkəyə rahat girişini təmin etmək məqsədilə COP29 viza müraciət sistemini yaxın zamanda təqdim edəcək.

Report.az

"2040-cı ildə ölümlər fiziki olaraq diriləcək, insanın..." - kahindən ilginclik proqnoz

"Texnologiya kahini" kimi tanınan futurist Rey Kurzveylin yeni açıqlaması gündəm olub. O, dünyanın 2030-cu ildən sonra ölümsüzlük dövrünə qədəm qoyacağını deyib (Sfera.az). Kurzveyl fikirlərini bu cür izah edib:

"İlk növbədə ölümlər diriləcək. Yeni dünyasını dəyişən şəxslər süni intellekt texnologiyası sayəsində əvvəlcə insanı təqlid edən simulyasiyalar şəklində, daha sonra fiziki olaraq diriləcəklər. 2040-cı illərə qədər insanın surətini çıxarmaq mümkün olacaq. İnsanlar indikindən milyon dəfə daha ağıllı olacaqlar. Belə ki, biz səviyyəli süni intellekt və İlon Maskın "Neuralink" kimi beyin çipləri ilə "zəkanın beşinci dövrünə" daxil olmaq üzrəyik. Bu, 2029-cu ildən sonrakı illərə təsadüf edir".

Kahinin sözlərinə görə, 2030-cu ilə qədər süni intellektli bioloji simulyatorlar klinik sınaqları illərlə deyil, saatlarla aparacaq: "Həyat daha ucuz və asan olacaq. Yeni texnologiya gündəlik həyatda inqilabi dəyişikliklərə səbəb olacaq, robotlar bina hissələri istehsal edən 3D printerlərin köməyi ilə inanılmaz sürətlə göydələnlər inşa edə biləcək, günəş enerjisinin qiyməti azalacaq, mədən xammalının xərcləri aşağı düşəcək".

Qeyd edək ki, kompüter alimi və keçmiş Google mühəndisi olan Rey Kurzveyl 2002-ci ildən indiyə qədər verdiyi dəqiq texnoloji proqnozları ilə tanınır. O, əvvəllər "iPhone" dövrünü proqnozlaşdırmış və 1998-ci ilə qədər kompüterin şahmat kimi oyunlarda insanı məğlub edəcəyini bildirmişdi.

Pensiya və maaşlar bu tarixdə artırıla bilər

"Dövlət sektorunda əməkhaqqı dövlət büdcəsi hesabına maliyyələşdirilir, artırılır. Özəl sektorda təbii ki, əməkhaqqı artırımları birbaşa özəl sahibkarların verdikləri qərarlardır".

Musavat.com bildirir ki, bu barədə "Trend"-in suallarını cavablandırarkən Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin üzvü Vüqar Bayramov deyib.

O qeyd edib ki, artıq son məlumatlara görə, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi tərəfindən minimum əməkhaqqının artırılması ilə bağlı noyabrın 1-dək təkliflərin hazırlanması həyata keçiriləcək.

"Noyabrın 1-də təqdim olunduqdan sonra məhz bu istiqamətdə addımların atılacağı gözlənilir. Ona görə də artıq uyğun dövlət qurumu minimum əməkhaqqı ilə bağlı təkliflərin hazırlanacağını və təqdim olunacağını bəyan edib. Bu isə ona xəbər verir ki, təkliflər hazırlanıb təqdim olunduqdan sonra minimum əməkhaqqının artırılması reallaşa bilər.

Pensiyalar daha çox indeksləşdirilmə və eləcə də 2022-ci ildən Prezident İlham Əliyevin tapşırığı ilə pensiyaçılara yardım verilməsi ilə artırılır. İndeksasiya 2025-ci ilin yanvarın 1-dən etibarən təqdim olunacaq. Bu zaman 2024-cü ildə orta aylıq əməkhaqqındakı artım faizini uyğun olaraq pensiyaların indeksləşdirilib artırılacağı gözlənilir. Yaxın vaxtlar üçün təxmini orta indeksləşdirilmə faizini müəyyənləşdirmək mümkün olacaq. Çünki 2024-cü ilin ilk yarım ilinin sosial yekunları növbət ildə yanvarın 1-i üçün indeksləşdirilmə faizini ilk gün olaraq proqnozlaşdırmaq imkanı verəcək. Müavinətlərin artırılması ilə bağlı da təkliflərdə Milli Məclisin iclaslarında təqdim olunub. Bu da birbaşa fiskal və maliyyə yükünə bağlıdır", - deyə V.Bayramov bildirib.

Azər Həsərat

180 min ödəli olan Fetisov mükafatı: Azərbaycan jurnalistləri də qalib ola bilər

Fetisov Jurnalistika Mükafatları üçün işlərin qəbuluna başlanılır. 1-ci yerin mükafatı 180 min manatdır. Musavat.com-a açıqlama verən media eksperti Azər Həsərat bildirib ki, Fetisov Jurnalistika Mükafatlarına son bir ildə dərc edilmiş ingilis dilində olan materiallar təqdim olunur.

Ekspert qeyd edib ki, materiallar əsasən 4 istiqaməti əhatə etməlidir: "Təqdim olunan materiallar diqqətə dəyər araşdırma jurnalistikası, sülhə diqqətə dəyər töhfə, vətəndaş hüquqlarına töhfə və ətraf mühit jurnalistikasında mükəmməllik istiqamətlərini əhatə etməlidir. Yazılar elektron şəkildə göndərilir və ekspertlər tərəfindən təktə oxunur. Hər istiqamət üzrə ekspertlər ayırdır. Daha sonra jüri ekspert dəyərləndirməsində ən yüksək yer tutmuş yazıların arasında seçim edir və qalibləri müəyyənləşdirir. Bu proses də başa çatdıqdan sonra növbəti ilin aprel ayında qaliblərin mükafatlandırılması təşkil edilir".

A.Həsərat son 3 il ərzində sözügedən Mükafatın Ekspertlər Şurasının üzvü olsa da, bu il imtina etməli olub: "Çünki başqa planlarım var. Onu da qeyd edim ki, ötən illər ərzində bu mükafata Azərbaycandan iddia edən olmayıb. Çox istərdim ki, nəhayət ki, bizim jurnalistlər də öz iddialarını ortaya qoysunlar".

Məlumatla ətraflı bu link vasitəsilə tanış ola bilərsiniz: <https://fjawards.com/>

Nigar HƏSƏNLİ, "Yeni Musavat"

1 sentyabr növbədənənar parlament seçkiləri kampaniyasının 10-cu günüdür. İyulun 9-da Mərkəzi Seçki Komissiyasının (MSK) iclası keçirilib. İclasda MSK daha yeddi partiyanın növbədənənar parlament seçkilərində səlahiyyətli nümayəndələrini qeydə alıb. APA-nın xəbərinə görə, məsələ barədə MSK katibi Arif Muxtarova məlumat verib.

Məsələ səsverməyə çıxarılıb və Azərbaycan Xalq Partiyası, Azərbaycan Demokrat Partiyası, Milli Cəbhə Partiyası, Ədalət, Hüquq, Demokratiya (ƏHD) Partiyası, Azərbaycan Milli İstiqlal Partiyası, Böyük Azərbaycan Partiyası və Ağ Partiyanın səlahiyyətli nümayəndələri qeydə alıb. Məsələ səsverməyə qoyularaq qəbul edilib.

MSK sədri Məzahir Pənahov isə məlumat verib ki, bugünədək 156 nəfərin namizədliyi irəli sürülsə də, sonradan onlardan 1-i namizədliyini geri götürüb. Deputatlığa namizədliyi irəli sürülən 155 nəfərdən 71-nin namizədliyi təsdiqlənib, onlardan 43 nəfərə imza vərəqi verilib.

İndiyə qədər növbədənənar parlament seçkiləri ilə əlaqədar qeydə alınan müşahidəçilərin sayı açıqlanıb. İndiyə qədər 128 müşahidəçi qeydə alınıb. Onlardan 125-i Yeni Azərbaycan Partiyasının müşahidəçiləridir, 3 nəfər isə öz təşəbbüsü ilə müşahidəçi kimi qeydiyyatdan keçib.

Mərkəzi Seçki Komissiyasının sədr müavini Rövşət Qasımov məlumat verib ki, işğaldan azad edilmiş ərazilərdə seçki məntəqələri yaradılacaq. Azad olunmuş ərazilərdə

Ölkədə seçki həyəcanı artır

MSK namizədliyi irəli sürülənlərin sayını açıqladı; ATƏT PA da seçkiləri müşahidə edəcək

8 əlavə seçki məntəqəsinin yaradılması təklif olunub və səsverməyə çıxarılaraq qəbul edilib. Beləliklə, parlament seçkilərində işğaldan azad edilmiş ərazilərdə 34 daimi seçki məntəqəsi fəaliyyət göstərəcək.

Siyasi partiyalar isə namizədlər siyahısını açıqlamada. Müsavat Partiyası 27 dairədən namizədlərinin adlarını açıqlayıb. Partiyanın yaydığı məlumatda bildirilir ki, digər dairələrdən namizədlərin

irəli sürülməsi ilə bağlı müzakirələr davam edir, müvafiq qərarlar qarşıdakı günlərdə qəbul ediləcək. Açıqlanan siyahıda adları ictimaiyyətə tanış olmayan isimlər daha çox yer alıb. Tanınmışların nədən siyahıda yer almaması isə suallar doğurub.

Mövzu ilə bağlı Teleqraf.com-a danışan Müsavat başqanının müavini Gülağa Aslanlı partiyanın seçki siyahısının dəyişəcəyini söyləyib. "Seçkiyə qədər hələ

vaxt var. Müsavat Partiyasının namizədlərinin sayının artması gözləniləndir. Siyahının hər an dəyişməsi, hər şeyin olması da mümkündür", - deyərək əlavə edib. Başqan müavini İsa Qəmbərin, Arif Hacılinın və digər tanınmış simaların seçkiyə qatılması ehtimalının olduğunu deyib: "Müsavat Partiyası üzvlərin, rayon təşkilatı sədrlərinin mövqelərini və onların arzusunu nəzərə alaraq namizədləri qeydə alıb. Bu namizədlərin əksəriyyəti əvvəlki

seçkilərdə iştirak edib. Hər bir şəxsin də öz dairəsində kifayət qədər hörməti var".

Sentyabrın 1-də keçiriləcək növbədənənar parlament seçkilərinin təqviminə görə isə namizədliyin irəli sürülməsinin təsdiq olunub-olunmaması qərar sənədlər dairə seçki komissiyasına təqdim edildəndən sonra 5 gün müddətində çıxarılmalı, imza vərəqləri verilməlidir. 18 yaşına çatmış ölkə vətəndaşı parlamentin deputatı seçilə bilər. İkili vətəndaşlığı, başqa dövlətlər qarşısında öhdəliyi olan, icra və ya məhkəmə hakimiyyəti sistemlərində qulluq edən, elmi, pedaqoji və yaradıcılıq fəaliyyəti istisna olmaqla başqa ödənişli fəaliyyətlə məşğul şəxslərin, din xadimlərinin, fəaliyyət qabiliyyətsizliyi məhkəmə təsdiq edilən, ağır cinayətlərə görə məhkum olunmuş, məhkəmənin qanuni qüvvəyə minmiş hökmü ilə azadlıqdan məhrumetmə yerlərində cəza çəkən şəxslərin seçilməsi yasaqdır. Namizədin müdafiəsi üçün onun irəli sürüldüyü seçki dairəsinin ərazisində seçicilərin azı 450 imzası toplanmalıdır. Bir seçicinin birdən artıq namizədin müdafiəsi üçün imza atması mümkündür.

Rəsmi qeydiyyat üçün sənədlərin dairə seçki komissiyasına təqdim edilməsi iyulun 13-də başlayır, avqustun 2-si saat 18-də bitir. İmza vərəqlərinin və başqa sənədlərin yoxlanılması, namizədin qeydə alınıb-alınmaması haqqında qərar 7 gün müddətində qəbul edilməlidir. Səsvermə gününə azı 20 gün qalanadək qeydə alınmış namizədlərin seçki dairələri üzrə siyahısı dərc edilməlidir. Seçkiqabağı təşviqat avqustun 9-da başlanılır, avqustun 31-i saat səhər 8-də dayandırılır.

Bu arada məlum olub ki, Avropada Təhlükəsizlik və Əməkdaşlıq Təşkilatının Parlament Assambleyası (ATƏT PA) Azərbaycanda keçiriləcək parlament seçkiləri ilə bağlı müşahidəçilər missiyasının formalaşdırılması üçün hazırlıq işlərinə başlayıb. Axar.az xəbər verir ki, bu barədə ATƏT PA-nın mətbuat xidməti məlumat yayıb.

ATƏT PA seçkilərə dəvət aldığını təsdiqləyib, lakin qeyd edib ki, missiyanın tərkibi barədə danışmaq hələ tezdir: "Biz qarşıdan gələn seçkiləri müşahidə etmək üçün dəvət almışıq və missiya göndərməyi planlaşdırırıq. Təşkilat işlərə yenidən başlayıblıb və missiya rəhbərləri hələ təyin olunmayıb. Müşahidəçilərin sayı son qeydiyyat tarixindən sonra, yəni seçki gününə bir neçə həftə qalmış müəyyən ediləcək".

Bundan əlavə, bildirilib ki, seçki günü ATƏT PA missiya rəhbərlərinin iştirakı ilə mətbuat konfransı keçiriləcək.

□ **Əlibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

İrənin azərbaycanlı prezidentinin səfər edəcəyi ilk ölkə - eyni millətin rəhbərləri yaxınlaşmaq zorunda

Sayman Aruz: "Pezeşkian ona görə prezident seçilə bildi ki...."

Xəbər verildiyi kimi, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev seçkinin nəticələri bəlli olandan dərhal sonra azərbaycanlı islahatçı Məsud Pezeşkianı İranın yeni prezidenti seçilməsi münasibətilə təbrik edib. Onu ölkəmizə səfərə dəvət edib. Yeni həm təbrik, həm də dəvət ilk olaraq İlham Əliyevdən gəlib.

Bəs İranda bu xüsusda hansısa ənənə varmı, formalaşmışdır? Pezeşkian xaricə ilk səfərini hansı ölkəyə edə bilər?

"Prezident İlham Əliyevin yeni seçilmiş prezident Məsud Pezeşkianı Azərbaycana səfərə dəvət etməsi yerində idi. Azərbaycanlının İranın dövlət başçısı seçilməsi iki ölkə arasındakı münasibətlərə yeni nəfəs verə bilər".

Bunu **politoloq Elxan Şahinoglu** qeyd edib.

"Eyni millətin rəhbərləri yaxın olmağa çalışmalıdırlar. Bu fərsetdən yararlanmaq Pezeşkianın əlindədir. Əlbəttə, ali dini lider və onun ətrafı, o cümlədən SEPAH yeni prezidentin daxili və xarici siyasətdəki təşəbbüslərinin qarşısını almağa çalışacaq. Əngəllərə baxmayaraq, Pezeşkianın birinci xarici səfərini Azərbaycana və ya Türkiyəyə etməsi bölgədə canlanma yaradacaq. Bu, İran üçün də faydalıdır. Məzhəbçilik üzərindən başqa dövlətlərin daxili işlərinə qarışmaq, maraq qrupları forma-

laşdırmaq, onları maliyyələşdirmək və silahlandırmaq İranın gələcəyinə və qonşuları ilə münasibətlərinə yaxşı heç nə vəd etmir", - politoloq vurğulayıb.

"Yeni prezident fəaliyyətə başladıqdan sonra biz münasibətlərin daha da inkişaf etdiriləcəyini gözləyirik".

Bunu isə **Azərbaycan xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov** yerli jurnalistlərə açıqlamasında deyib.

Nazirin sözlərinə görə, Azərbaycan İranla münasibətlərin inkişafında maraqlıdır. "İran bizim böyük qonşumuzdur. Ölkələrimiz arasında tarixi əlaqələr mövcuddur. Gələ-

cəyə baxış proqramımız var. İnanırıq ki, münasibətlər daha da inkişaf edəcək", - Ceyhun Bayramov əlavə edib.

Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin Güney Azərbaycan Şöbəsinin rəhbəri Sayman Aruz mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"a danışdı: "Öncə onu qeyd edim ki, Ali Baş Komandanın ünvanlandığı təbrik heç də təsadüf deyil. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev İranda yaşayan 45 milyondan çox soydaşımızın hüquq və mənafələrinin, təhlükəsizliyinin qorunması üçün lazımı addımların atılması ilə bağlı mesajlar verib, tarixi çıxışlar edib. Soy-

daşlarımızın ana dilində təhsil alması məsələsini hər zaman xüsusilə də Türk dünyasının diqqətinə çatdırıb tələb edib. Bu gün Cənubi Azərbaycanda Azərbaycan Respublikasına olan sevgi əslində Arzun o tayı və bu tayındakı cəmiyyətimiz arasında olan tarixi və sarsılmaz bağlılığın göstəricisidir. Biz bir xalqıq və o tayda, bu tayda keçmişimiz, bu günümüz, eləcə də gələcəyimiz birdir".

Sayman Arzuza görə, statistika da göstərir ki, Pezeşkianı İran cəmiyyəti deyil, cənubi azərbaycanlı soydaşlarımız prezident seçib: "Pezeşkianın prezident seçilmə-

sində birmənalı olaraq birbaşa Azərbaycan sevdası, soyu, kökü, soydaşlarımızın əməyi və dəstəyi oldu. Əgər belə olmasaydı, Pezeşkian seçkilərdə qalib gələ bilməyəcəkdi. Güney Azərbaycanda soydaşlarımızın bu şəkildə aktivləşməsi Azərbaycanın Qarabağda 2020-ci ildən sonra qazandığı zəfərlər, daha sonra siyasi masalarda, görüşlərdə, dialoqlarda qazandığı qələbələrə yaranırdı və deyərək ki, bugünkü İranda baş verən hadisələrin hamısı onun memarı da məhz Azərbaycan sevgisi, sevdasıdır.

Bu baxımdan hesab edirik ki, İlham Əliyevin Pezeşkianı ünvanlandığı təbrik heç də təsadüfi deyildi. Pezeşkianın xaricə ilk səfəri Azərbaycana olmalıdır. Bu, həm də cəmiyyətimizin istəyidir. Çünki biz hələ Pezeşkianın təbliğat kampaniyasını zamanı cəmiyyətimizdə "biz Pezeşkianı sevsək, ondan birinci tələbimiz budur ki, ilk xarici səfərini Azərbaycana etsin" deyərək fəxrliylə rast gəlirdik. Prezident İlham Əliyev də hər zamankı kimi, cəmiyyətin tələbini nəzərə alaraq Pezeşkianı bu dəvəti, təklifi edib. Hesab edirik ki, Pezeşkian prezidentimizin bu təklifini və dəvətini mütləq şəkildə qəbul etməlidir. Bununla da nümayiş etdirməlidir ki, güneyli soydaşlarımızın verdiyi səsi anlayır, dərk edir, bu səsə arxasındadır, Azərbaycanın yanında olduğunu.

Sayman Aruz bildirib ki, Azərbaycan liderinin təbrik və dəvətinə İranda böyük reaksiyalar olub: "Xüsusilə də

milli-mədəni fəalları arasında yaxşı mənada böyük əks-səda saldı. Prezidentimizin bu təbriki, dəvəti milli-mədəni fəalları arasında və bu yolda əməyi olan hər kəsin ürəyindən xəbər verdi. Ona görə də reaksiya olduqca yüksək idi. Onu da qeyd edim ki, Pezeşkianın prezident seçilməsindən narahat olanlar da oldu. Məlum olduğu kimi, tarix boyu, xüsusilə də son 30 ildə İranda molla təfəkkürü ilə birləşən panfars təfəkkürü daim Azərbaycan və Türk dünyasının əleyhinə siyasət yürüdü. İndi birdən-birə bu fikrin 180 dərəcə dəyişməsi, yeni siyasi xəttin Türk dünyası və Azərbaycana tərəf olması panfars cəmiyyətində birmənalı qarşılanmır. Bu baxımdan təbii ki, müqavimətlər göstəriləcək, buna mane olmaya cəhd edəcəklər. Amma İranın ali rəhbərliyi məsələləri məntiqi, sağlam düşüncə və təfəkkürlə məsələləri şərh etsə, onlar da bizim gəldiyimiz qənəyə gələcəklər. Çünki bugünkü İran iqtisadi-siyasi baxımdan çökmüş vəziyyətdədir, bütün dünya ilə müharibə astanasındadır. İranda olan türk cəmiyyətini, türk nüfuzunu nəzərə alaraq deyərək ki, İranın yeganə çıxışı, nıcat yolu Azərbaycandır, onunla birləşmək, dostlaşmaq, onun geosiyasi və geoiktisadi maraqlarına xidmət etmək və ona şərik olmaqdır. Başqa heç bir yol yoxdur və hesab edirik ki, onlar da öz nizamlarını, rejimlərini qorumaq naminə müəyyən siyasi dialoqa getməyə məcbur qalacaqlar".

□ **Xəlilə GƏRAY,**
"Yeni Müsavat"

●yulun 9-da Vaşinqtonda NATO-ya üzv ölkələrin dövlət başçılarının 39-cu, iki günlük (9-11 iyul) yubiley sammiti (75) başlayıb. Sammitdə Türkiyə prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan da iştirak edir. Ölkəmizi sammitdə xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov təmsil edir. Ermənistan da tədbirdə XİN rəhbəri Ararat Mirzoyanla təmsil olunur.

“Atlas” Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri Elxan Şahinoğlu C.Bayramovun sammitdə iştirak etməsini doğru qərar sayıb: “Rusiya və Çinlə strateji sazişlər imzalamağımıza baxmayaraq, biz NATO ilə əməkdaşlıqdan imtina etməməliyik. Azərbaycanın ABŞ və NATO ilə strateji əməkdaşlığı Rusiya və Çinə qarşı yönəlməyib, bunu Moskva ilə Pekin bilməmiş deyillər. Əksinə, Ceyhun Bayramov dəvətə rəğmən,

NATO-nun yubiley sammiti başladı - alyans

Bayden yaşına çatma biləcəkmiki? - rəylər

Yubiley ərəfəsində bir məsələ yenidən aktuallaşıb. Məlumdur ki, bu ilin noyabrında Amerikada prezident seçkisi. Bu seçkidə əsas iki namizəddən biri Ağ Evin keçmiş rəhbəri, respublikaçı Donald Trampdır. O, ABŞ-ı al-yansdan çıxarmaq kursu götürüb. Tramp bunu dəfələrlə dilə gətirib. Hazırkı prezident, Demokratların namizədi, 81

ölkə, zərurət olduqda, öz hərbi maşını ilə dünyanın hansı nöqtəsində istəsə, orada hərbi əməliyyatlar keçirə bilər. Belə olan halda kimlərsə qorumaq məqsədilə bir başqa hərbi alyansın saxlanması milyardlarla dollar pul xərcləməyə lüzum varmı? Ümumiyyətlə, Tramp prezident seçilsə, onun Rusiya-Amerika münasibət-

cağına işarələr edilir. NATO-nun özünə gəlincə, bu təşkilat global dünya gücü olan ABŞ-ın yaratdığı çətin - hərbi-təhlükəsizlik təşkilatıdır. ABŞ təkbaşına müdaxilə edə bilmədiyi məkanlara NATO vasitəsilə, NATO-nun müdaxilə etmədiyi (yaxud etmək istəmədiyi, məsələn, 1999-cu il Serbiya bombalanması) məkanlara ABŞ özü daxil olur. Beləliklə, ABŞ və NATO ayrılmazdır. ABŞ-ın dünya gücü durduqca bu təşkilatın ləğv olunmasını gözləmək yersizdir, necə ki, Varşava Müqaviləsi Təşkilatı SSRİ-i dağılanda ləğv edildi. Hətta bir ara Türkiyənin ümum-NATO siyasətindən fərqli siyasi xətt izlədiyi üçün (Rusiya, İran və Yaxın Şərq mövzusunda) təşkilatdan xaric edilməsi məsələsi gündəmə gəlmişdi, lakin bu reallaşmadı. Çünki Türkiyə kimi regional nəhəngi itirmək NATO-ya gerek deyil”.

Ekspertin sözlərinə görə, Azərbaycanın bu təşkilatda heç bir üzlük niyyətləri yoxdur: “Azərbaycan uzun müddət erməni terrorundan əziyyət çəkən tərəf olaraq global antiterror fəaliyyətlərində iştirak etməklə dünya ilə bu məsələdə həmrəyliyi nümayiş etdirməkdədir. Gələcəkdə də alyansla əməkdaşlığımız yalnız bu formatda davam edəcək. Sammitin əsas mövzusunun Ukrayna ilə bağlı olduğunu nəzərə alsaq, bu, bir anti-Rusiya xarakterli global görüş görünüşü yarada bilər. Lakin Azərbaycanın bu məsələdə ədalətli mövqeyi var və bu, hər kəs tərəfindən birmənalı qarşılanmalıdır: Ukraynanın ərazi bütövlüyünün tanınması. Böyük ehtimalla sammitin yekun bəyanatında Ukraynanın ərazi bütövlüyünün dəstəklənməsi məsələsi yer alacaq və Azərbaycan buna qoşulacaq. Bununla yanaşı, Rusiya ilə əməkdaşlığımız strateji tərəfdaşlıq səviyyəsindədir. Odur ki, sammit anti-Rusiya mahiyyətli hər hansı bəyanat verərsə, ölkəmizin bəyanatın müvafiq maddələrinə qoşulmayacağına düşünürəm”.

Öz növbəsində politoloq Turan Rzayev isə qeyd edib ki, rəsmi Bakının sammitdə iştirak etməsi gözlənilən idi: “Azərbaycan NATO ölkəsi olmasa da, alyans ilə münasibətləri hər zaman yaxşı olub. Xüsusilə qeyd etmək lazımdır ki, rəsmi Bakı NATO-nun “Sülh naminə tərəfdaşlıq” (SNT) proqramının üzvüdür. Bundan başqa, Bakı

Danielyandan ilginclə Zəngəzur açıqlaması

“Türk dünyasının formalaşması 19-cu əsrdən bu yana Böyük Britaniyanın layihəsidir”. Musavat.com erməni mediasına istinadən xəbər verir ki, bu iddia yerli revanşist politoloq Stepan Danielyan tərəfindən irəli sürülüb.

“Hələ 19-cu əsrdə əsas mübarizə Mərkəzi Asiyada nüfuz yaratmaq, resurslara və əsas kommunikasiyalara nəzarət etmək uğrunda bir-biri ilə rəqabət aparan Böyük Britaniya və Rusiya arasında gedib. İndi bu oyun bərpa olunub və Britaniya ABŞ-la birgə Cənubi Qafqaz vasitəsilə Mərkəzi Asiyaya nəzarəti ələ keçirmək niyyətindədir. Onlara görə bu bölgə Rusiyaya, İrana, sonra isə Çinə qarşı əraziyə çevrilməlidir. Yeni obrazlı desək, “türk dünyası” da Ermənistandan keçməlidir. Bu, Sünni-kin, ola bilsin ki, bütün Ermənistanın itirilməsi deməkdir”, - deyərək qeyd edib.

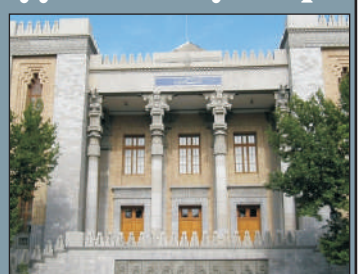
Danielyanın sözlərinə görə, bu planlar ABŞ-ın analitik mərkəzlərinin dərc etdiyi materiallarda aydın şəkildə görünür: “ABŞ Bakının Tehrandan asılılığını azaltmaq maraqları naminə Naxçıvanla maneəsiz əlaqənin təmin edilməsinin zəruriliyini vurğulayır. Qərb əmindir ki, Bakının bu cür asılılıqdan qurtulması Azərbaycandan İrana qarşı daha səmərəli istifadə etməyə imkan verəcək”.

Erməni ekspertin fikrincə, Qərb Azərbaycanın müharibəni dayandırmağa razı olmasından son dərəcə narazı olub, Azərbaycan tərəfi Türkiyənin yardımı ilə sona qədər getməli idi: “Rusiya isə türk dünyasının yaradılması layihəsini onun iştirakı olmadan və Qərbin təsiri altında həyata keçirməkdə maraqlı deyil, ona görə də Ermənistan dəstəyə arxalana bilərdi. Amma yeni reallıqlara görə, Rusiya bölgədə Qərb təsirinin qarşısını almaq üçün yalnız Türkiyə və Azərbaycanla işləməyə çalışır”.

Danielyan hesab edir ki, bu razılaşmanın qiyməti Ermənistan ərazisi də ola bilər: “İran üçüncü dövlətlərin regiona cəlb edilməsinin qəbul ediləcəyi barədə Ermənistanla xəbərdarlıq edərək mümkün mənfi nəticələrin qarşısını almağa çalışır. Bu gün yalnız İran Ermənistanın maraqlarından çıxış edir və Zəngəzur dəhlizinin açılmasına imkan vermir”.

İran XİN: "Azərbaycan səfirliyi 15-20 günə fəaliyyətə başlayacaq"

Azərbaycanın İrandakı səfirliyi tezliklə yenidən fəaliyyətə başlayacaq. Bu barədə İran Xarici İşlər Nazirliyinin Avrasiya Baş İdarəsinin rəisi və nazir köməkçisi Müctəbə Dəmirçili İran mediasına açıqlamasında bildirib (APA).

Diplomat Azərbaycanın İrandakı səfirliyinin yaxın günlərdə - 15-20 gün ərzində yenidən açılacağını qeyd edib.

NATO toplantısına qatılmasaydı, bu bizim Rusiya və Çindən çəkinməyimiz anlamına gələrdi. Müstəqil xarici və təhlükəsizlik siyasəti yürüdən Azərbaycan heç kimdən çəkinməməlidir. Azərbaycanın strateji müttəfiqi Türkiyədir və qardaş dövlətin cümhurbaşqanı NATO toplantısına qatılıb”.

Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğan ABŞ-a yola düşməzdən əvvəl deyib ki, “NATO Türkiyənin gözləntilərini doğrultmur. O bildirib ki, bu, bəzi məsələlərdə, o cümlədən Yaxın Şərqə bağlı durumda özünü göstərir.

“Kreml iyulun 9-11-də Vaşinqtonda keçiriləcək NATO sammitində bəyanatları və qərarları diqqətlə izləyəcək, çünki alyans Rusiyaya düşmən kimi baxır və Ukrayna münaqişəsində iştirak edir”. Bunu isə Rusiya prezidentinin mətbuat katibi Dmitri Peskov bildirib.

NATO-nun yubiley sammitinin əsas mövzularının Rusiya ilə qarşıdurma və Ukraynaya hərbi dəstək olacağı gözlənilir. Həmçinin alyansın hərbi potensialının gücləndirilməsi, iştirakçı ölkələrin ordularının sayının artırılması, yeni silahların, o cümlədən hava və raketdən müdafiə sistemlərinin əldə edilməsi, eləcə də Avropa dövlətlərinin müdafiə xərclərinin artırılması ilə bağlı yeni tələblər barədə müzakirələr aparılacaq.

yaşlı Co Bayden isə alyansın daha da gücləndirilməsinin tərəfdarıdır. Tramp prezidentliyə qayıdarsa, bu, NATO-nun sonuncu sammiti ola bilərmi? NATO Baydenin son yubiley yaşına (80) çatma biləcəkmiki?

Sabiq maliyyə naziri, siyasi və iqtisadi məsələlər üzrə ekspert Fikrət Yusifov Amerikada Tramp kimi düşüncələrin sayının 10 milyonla olduğunu bildirdi: “NATO-nun sonrakı taleyi ABŞ-da bu ilin noyabr ayında keçiriləcək seçkilərdə kimin qalib gəlməsindən çox asılı olacaq. Tramp bu məsələdə olduqca aqressiv mövqedən çıxış edir. O, prezidentliyi dövründə ABŞ-ı bəşəriyyətin taleyi ilə bağlı nüvə və iqlim sazişlərindən çıxarmağa nail oldu. Onun fikrincə, bu sazişlərə qoşulmaqla ABŞ lüzumsuz xərclərlə üzləşir. Bu fikirlər nə qədər populist olsa da, Birləşmiş Ştatlarda Tramp kimi düşüncələrin sayının 10 milyonla olduğunu nəzərə almaq lazımdır. Ona görə də Tramp belə qərarları asanlıqla qəbul edirdi. O, prezident seçilsə, NATO-nun da taleyini eyni qaydada həll edə bilər.

Əslində Trampın bu yanaşmasının kökündə müəyyən məntiq var. NATO kimi və ya kimləri mühafizə edir? ABŞ-ın NATO-ya nə qədər ehtiyacı var? Dünyanın ən güclü ordusuna sahib olan

lərinə yenidən baxacağı şübhəsizdir. Şimali Koreyanın lideri ilə “dostluq” etmək bacarığında olan birisi Rusiya ilə nədən dil tapmasın? Ancaq daha çox görünən budur ki, ABŞ-da nə Bayden, nə də Tramp prezident ola biləcək. Qarşıdakı seçkilər ərəfəsində və ondan sonra Amerika cəmiyyətində ciddi hadisələr qaçılmaz olacaq”.

Beynəlxalq münasibətlər üzrə şərhçi Şəhla Cəlilzadə NATO-nun növbəti yubiley yaşına dünyanın hələ çox şahidlik edəcəyi qənaətinə gəlir: “NATO-nun yubiley görüşündə ölkəmizi xarici işlər nazirimiz Ceyhun Bayramov təmsil edir. Bu görüşün arxa fonunda ikitərəfli görüşlər, mümkün ehtimaldır ki, Ermənistan XİN-i Mirzoyanla görüşlər də təşkil olunacaq ki, bu da, hazırda davam edən Azərbaycan-Ermənistan normalaşması və sülh prosesi istiqamətində danışıqların aparılması və müvafiq mesajların verilməsi ilə nəticələnməyə bilər. ABŞ-ın ümumilikdə bu prosese yanaşması bellidir.

Hələ Bakı enerji həftəsi və digər global proseslər çərçivəsində ABŞ dövlət rəsmiləri, o cümlədən Baydenin cənab Prezidentə ünvanladığı məktublardan da görünür ki, ABŞ, bölgədə sülh və təhlükəsizliyin təmin olunmasında maraqlıdır və Azərbaycanın regional gücünün bu sülh müqaviləsi ilə daha da artma-

uzun illərdir ordusunu NATO standartlarında tərtib edir. NATO üzvü olan Türkiyənin Azərbaycanın rəsmi səviyyədə tanınan tək müttəfiqi olması da ölkəmiz ilə NATO arasında xüsusi bağ yaradır. Düzdür, ölkəmiz NATO tədbirlərində, sammitlərində hər zaman iştirak edib, dəvəti geri çevirməyib. Lakin budaq sammitlə bağlı fərqli versiyalar var. Belə ki, Prezident İlham Əliyevlə Çin lideri Si Cinpin arasında Astanada baş tutan görüşdə “Azərbaycan Respublikası ilə Çin Xalq Respublikası arasında strateji tərəfdaşlığın qurulması haqqında Birgə Bəyannamə”nin

qəbul olunması Bakının balans siyasətindən imtina edib Şərq Blokuna qoşulduğuna dair təəssürlər yaratmışdı. Lakin Bakının NATO sammitinə qatılması bir daha onu göstərir ki, balans siyasətində dəyişiklik yoxdur və Azərbaycan hər iki qütbə eyni cür yanaşır. Rəsmi Bakı bütün bloklara qarşı eyni mövqə sərgiləyir, neytrallığını qoruyur. Azərbaycan həm də bu güclərə zəif persona olmadığını da göstərir. Şuşada keçirilən Türk Dövlətləri Təşkilatının (TDT) iki günlük qeyri-rəsmi sammiti də bunu sübut edir”.

□ **Cavanşir ABBASLI,**
“Yeni Müsavat”

Azərbaycan türki Məsud Pezeşkian yüksək səs çoxluğu ilə (ümumi səslerin 53,6 %-i) İran İslam Respublikasının Prezidenti seçildikdən sonra rəsmi Tehranın qonşularla bağlı siyasətində hansı korrektələri ediləcəyi maraqlıdır. Doğrudur, İranın xarici siyasətində əsas söz sahibi dini liderdir, amma istisna deyil ki, prezidentin də mövqeyi diqqətdən tamamilə kənarda qala bilməz.

Məlum olduğu kimi, İranın ali rəhbəri və dini lideri Ayətullah Əli Xameneyi ölkənin yeni seçilmiş prezidenti Məsud Pezeşkianla ilk görüşünü keçirib. Bildirilir ki, dini lider ona bir sıra təlimatlar verib, "Pezeşkianın xalqın potensialından, ölkənin bir çox digər imkanlarından tərəqqi və çiçəklənmə yolunda istifadə edəcəyinə ümid etdiyini" bildirib.

İran-Azərbaycan münasibətlərində son illər, xüsusilə də 44 günlük müharibədən sonra ciddi problemlər yaşanır, bu barədə detalları xatırlatmağa ehtiyac yoxdur. Amma son aylar müsbətə doğru geridönüş başlanırdı. 19 mayda helikopter qəzası nəticəsində həlak olan keçmiş prezident İbrahim Rəisi ilə sonuncu görüş də pozitiv məqamlarla yadda qalmışdı. Hətta Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev mayın 21-də İranın ölkəmizdəki səfirliyində olarkən başsağlığını çatdırmaqla yanaşı, bir sıra önəmli fikirlər də səsləndirmişdi. Bildirmişdi ki, prezidentlə son görüşü tarixi bir görüş idi. Sitat: "Həm o, həm də mən bu görüşü məhz tarixi görüş adlandırmışdıq. Dövlət sərhədində böyük infrastruktur layihəsinin açılışında birgə iş-tirakımız İran-Azərbaycan əlaqələrinin nə qədər möhkəm olmasından xəbər verirdi, həm xalqlarımıza, həm bütün dünyaya çox açıq mesaj idi ki, biz dostuq, qardaş, biz bundan sonra da birlikdə olacağıq. Açılış mərasimindən sonra həm mərhum Prezident Rəisinin, həm də mənim rəsmi açıqlamalarımız çox ciddi siyasi mənə daşıyırdı. Hər iki Prezident açıq bəyan etmişdi ki, bu bölgənin gələcək inkişafında bölgədə yerləşən ölkələr fəal iştirak etməlidirlər".

Dövlət başçımız qeyd etmişdi ki, bir saatdan çox davam edən ikitərəfli görüş əsnasında bir çox önəmli məsələlər müzakirə edilmişdi: "İran-Azərbaycan əlaqələrinin inkişafının gələcək istiqamətləri bir daha təsdiqlənmişdir və hər iki tərəfin güclü siyasi iradəsi bir daha nümayiş etdirilmişdir. Bununla bərabər, biz konkret infrastruktur layihələri haqqında geniş fikir mübadiləsi aparmışdıq, önəmli qərarlar qəbul edilmişdir. O görüşdə iştirak edən şəxslər bunu, əminəm ki, İranın yeni rəhbərliyinə çatdıracaqlar. Əldə edil-

Pezeşkian Zəngəzur dəhlizinə "hə" deyəcəkmi - gözlənti

Azərbaycan Prezidentinin İran səfirliyində dedikləri unudula bilməz; **ekspert:** "Dəhlizin açılması hansısa formada İranı narahat etməməlidir..."

miş bütün razılaşmalar, əminəm ki, icra ediləcək. Çünki bu, İran və Azərbaycan xalqlarının iradəsinə söykənir və biz mərhum Prezident Rəisi ilə söhbət əsnasında qəti iradəmizi bildirdik ki, bundan sonra böyük layihələrin sayı çox olacaq, həm ikitərəfli, həm çoxtərəfli formatda".

Azərbaycan Prezidentinin səsləndirdiyi fikirlər heç şübhəsiz, İranda da ciddi müzakirə olunub və 19 may anlaşması hərtərəfli sərf-nəzər edilib. Üstəlik, Azərbaycan türkü olan yeni prezidentin Azərbaycan, həmçinin Türkiyə dövlətləri ilə münasibətlərə önəm verəcəyi şübhə doğurmur, ən azı açıq mətnlə dəfələrlə "mən türkəm, atam-babam da türkdür" deyiyinə görə.

Bu arada, Türkiyə prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan İranda prezident seçkilərində qalib gələn Məsud Pezeşkianın türk olduğunu açıqlayıb. Bu barədə Türkiyə lideri Almaniyadan qayıdarkən təyyarədə jurnalistlərə bildirib. "Məsud Pezeşkian əslində Azərbaycan əsilli türkdür. Məsələn, Təbrizdə türkcə danışır. Amma kürdlərin məskunlaşdığı bölgələrə gedəndə orada da kürdcə danışa bilir", - Ərdoğan qeyd edib. O əlavə edib ki, İranın yeni prezidenti ilə əlaqə saxlayacaq və onu seçkilərdə qazandıqı qələbə münasibətilə təbrik edəcək.

Türkiyə prezidenti həmçinin ümidvar olduğunu bildirib ki, Ankara və Tehran hər cür xarici siyasi əlaqələri bundan sonra da inkişaf etdirəcək. Ardınca isə cənab Ərdoğanın İran prezidenti ilə telefonla danışdığı açıqlandı.

Bütün bu açıqlamalar və məlumatlar İranın yeni rəhbərliyinin Ermənistanın sərhədlərini "qırmızı xətt" olaraq qiymətləndirən keçmiş hakimiyyətdən fərqli siyasət sərgiləyəcəyinə inam yaradır. Eyni zamanda Zəngəzur dəhlizinin açılmasına yersiz müqavimətin də davam etdirilməyəcəyi qənaətinə səsləndirmək olar. Düzdür, İranın İrəvandakı diplomatı hələ köhnə "hava"dadır. "Əminəm ki, İranda keçirilən prezident seçkilərinin nəticələri Tehranla İrəvan arasında münasibətləri daha da gücləndirəcək", - səfir Mehdi Sübhani deyib.

Diplomat İranın Ermənistanla münasibətlərdə siyasətinin prinsipial olduğunu bildirib: "İranda hakimiyyətə gələn hər kəs bu prinsipial siyasət çərçivəsində hərəkət edir. İranın Ermənistanla yanaşmaları Ali Rəhbər tərəfindən, o cümlədən Ermənistanın baş naziri ilə görüşdə səsləndirilib. Biz ərazi bütövlüyünə hörmət edirik və beynəlxalq səviyyədə tanınmış sərhədlərin dəyişdirilməsinin və istənilən geosiyasi dəyişikliyin əleyhinəyik. İranda və

Ermənistanda hakimiyyət dəyişikliyindən asılı olmayaraq bu siyasət heç vaxt dəyişməyəcək".

Sübhani Ermənistanı yaxşı və vicdanlı qonşu adlandıraraq, iki ölkənin təhlükəsizliyi və maraqlarının bir-biri ilə sıx bağlı olduğunu qeyd edib. Amma Ermənistanın nə qədər "yaxşı", "vicdanlı" olması onun 30 illik işğal dövründən, 70-dən artıq məscid dağıtılmasından məlumdur. Həmçinin Ermənistan Qərb ölkələri üçün platsdarm rolunu oynayır ki, bu da Tehranda narahatlıq doğurur.

Bəs ekspertlər necə düşünür, Pezeşkianın İran prezidenti olması Zəngəzur dəhlizinin açılmasına Tehranın əvvəlki maneələrini ortadan qaldıracaqmı? Bir sıra hallarda İran hətta Fransa ilə müttəfiqlik şəraitində Ermənistanın yanında dayanırdı. Türk prezidentin dövründə siyasət necə olacaq?

Sosial Tədqiqatlar Mərkəzinin sektor müdiri Tural İsmayilov xatırladı ki, İranda qərarları prezidentdən daha çox ali dini rəhbərlik qəbul edir: "Yeni prezidentin qərarlara təsir imkanları o qədər də yüksək deyil. Nəzərə almalıyıq ki, İranda prezidentliyə namizədlərin namizəd kimi təsdiq edilməsi hüquqşünaslardan və din xadimlərindən ibarət olan şura tərəfindən təsdiq edilir. Bu baxımdan İranın idarə edil-

məsi üçün problem yarada biləcək şəxslərin dəfələrlə seçkilərdə namizəd belə ola bilməməsinin şahidi olmuşuq. Eyni zamanda Pezeşkian islahatçıdır. Çox açıq şəkildə azərbaycanlı olduğunu vurğulayır. Və bunu açıqladıqdan sonra onun prezident seçilməyi müəyyən ümidlər yaradırdı".

T.İsmayilov bu ümidlərin əsassız olmadığı qənaətindədir: "Uzun zaman idi ki, İranın həm Azərbaycana, həm Ermənistanla lazımi mövqe qoymadığını müşahidə edirdik. Ancaq Pezeşkianın prezident seçilməsindən sonra İranın Azərbaycanla münasibətində, eyni zamanda regionla bağlı gələcək yanaşmalarında müəyyən dəyişikliklərin müşahidə olunacağını söyləmək olar. Zəngəzur dəhlizinin açılması hansısa formada İranı narahat etməməlidir. Bu dəhlizin İranın özü üçün də iqtisadi baxımdan yeni imkanlar yaradır. Amma təəssüf ki, İran məsələyə ideoloji baxımdan yanaşır və bu siyasətin dəyişəcəyi güman edilmir".

Politoloq Məhəmməd Əsədullazadə isə "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, İran Cənubi Qafqazda İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra yaranan yeni siyasi nizamı ağırlarla qarşıladı: "Hətta Ermənistanı təşviq edirdi ki, sülh müqaviləsi bağlanmasın. Azərbaycana qarşı hərbi

təzyiqlər və siyasi təhdidlər artırmışdı. Nəticədə Tehran rejimi özü geri addım atdı. Azərbaycanla mərhum prezident İ.Rəisi danışıqlara getdi və müəyyən razılaşmalar əldə edildi. Hesab edirəm ki, may ayında Araz çayı üzərində Qız Qalası Hidroqovşağının açılışında Azərbaycan və İranın mərhum prezidenti ilə Zəngəzur dəhlizinin açılması və Tehranın buna mane olmayacağı barədə razılaşma əldə edilib. Çünki bu görüş çox müsbət atmosferdə keçdi və əldə edilən razılaşmalar iki dövlət başçısı tərəfindən yüksək səviyyədə qəbul edildi və bu son 30 ildə İran Azərbaycan arasında əldə edilmiş ən böyük mehriban anlaşmalar idi. Rəisinin qəzaya düşməsindən sonra keçirilən seçkidə hakimiyyətə islahatçı qanad gəldi. Azərbaycanlı prezident Məsud Pezeşkian qonşularla əlaqələrə üstünlük verəcəyini qeyd edir".

M.Əsədullazadə hesab edir ki, yeni prezident Ali dini rəhbərin göstərişinin təlimatı ilə gedəcək: "Amma istisnalar da olacaq. Yeni prezident Qərblə əlaqələri inkişaf etdirmək və Azərbaycanla münasibətlərin yüksək səviyyəyə qaldırılması istiqamətində əldə edilən razılaşmaları icra edəcək. Təsədüfi deyil ki, Azərbaycan prezidenti və rəsmilər son razılaşmaların yerinə yetirilməsini İranın indiki rəhbərliyindən gözlədiyi mesajlarını verir. Burada Zəngəzur dəhlizinin açılmasına mane olmayacağı və Araz dəhlizinin də eyni paraleldə işləyəcəyi razılaşdırılıb. Düşünürəm ki, İranın yeni administrasiyası yeni reallıqlara uyğun addımlar atıb, Cənubi Qafqazda əməkdaşlığa üstünlük verəcək. İranın Ermənistan siyasəti dəyişəcək. Çünki ABŞ və Avropa Ermənistanda öz hərbi qüvvələrini toplayır. Ermənistandakı İran səfiri mənşəcə ermənidir və hər həftə təlimatı Robert Köçəryanla görüşüb, ondan alır".

Hər halda, yaxın zamanlarda suların durulmasının şahidi olacağıq. Pezeşkianın türk faktorunu və maraqlarını, türk dövlətlərinin mənafeələrini kənara qoyacağı halda öz reputasiyasını zədələyəcəyini öncədən görə bilməməsi də mümkünsüzdür. Təbriz belə hallara biganə qala bilməz. Üstəlik, Azərbaycan və Türkiyə Ermənistanla da daxil olduğu 3+3 formatlı əməkdaşlıq təklif edərsə, bu əməkdaşlığın qarşısını kəsməyin əsası yoxdur. Araz çayı üzərindən alternativ dəhlizin tikilməsi Bakı və Tehran arasında razılaşdırılıb. Belə olan təqdirdə tarixi Zəngəzur dəhlizinin əleyhinə olmaq təkcə Azərbaycana və Türkiyəyə qarşı deyil, həm də Mərkəzi Asiya, Çin, Rusiyaya qarşı çıxış etməkdir. Pezeşkian hakimiyyəti Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatındakı tərəfdaşlarını niyə incitsin ki?..

□ **E.PASASOY,**
"Yeni Müsavat"

Əliyev Şuşada bu riskə ona görə getdi ki...

Başbuğ: "Hadisələrin belə inkişafı onları dəli edir"

"Türk varlığı imperialistlərin, xaçlı dünyasının ən böyük qorxusu və düşmənidir. Hətta bu, onların ən məşhur eposları olan "Nibelunqlar haqqında nəgmə"də də öz əksini tapıb. Türk dünyasının birləşdiyini və bütün mənalarda güc mərkəzinə çevrildiyini təsəvvür edəndə az qala ağullarını itirirlər. Ona görə də buna əngəl olmağın yollarını axtarırlar".

"Yeni Müsavat"ın məlumatına görə, bu sözləri Axar.az-a AB-nin Macarıstan və Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətinin TDT-nin Şuşada keçirilən qeyri-rəsmi sammitində iştirakını qınaması haqqında danışan istefada olan kəşfiyyat polkovniki Coşqun Başbuğ deyib.

Polkovnik Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətinin Şuşadakı sammitə qatılmasına etiraz edənlərin öz keçmişlərinə nəzər yetirməli olduqlarını bildirib: "Hadisələrin belə inkişafı onlar üçün böyük təhddir. Ona görə həm AB-nin baş diplomatı Jozep Borrel və AP-nin deputatı Natali Luazo belə reaksiya veriblər. Xüsusilə Luazonun Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətinin sammitdə müşahidəçi statusu ilə Qarabağ şəhərində iştirakını "biabırçılıq" adlandırması hansı təfəkkürdə və əxlaqda insan olduqlarını gözlər önünə sərir. Qarabağ qədim türk yurdu və Azərbaycan torpağıdır. Azərbaycanın da öz suveren ərazisində sammitə ev sahibliyi etməsi ən təbii hüququdur. Kimi dəvət etməsi də öz səlahiyyətidir".

Başbuğ Türk dünyasının heç nədən çəkinmədən öz yoluna davam edəcəyini vurğulayıb: "Təşkilata qarşı bu mövqe bizim bir olanda ortaya qoyduğumuz gücü göstərir. Cənab Ərsin Tatarın TDT-nin sammitinə dəvət olunması heç kimə sadə məsələ kimi gəlməsin. Bunu etməklə Türkiyə və Azərbaycan birlikdə dövlət qətiyyəti sərgiləyib, riskə gediblər. Yeni hazırda bu risklərə gedə biləcək gücümüz, qətiyyətimiz var. Proseslər qəhrəman oğullarımızın, Azərbaycan Ordumuzun Qarabağı düşmən tapdağından azad etməsi ilə sürətləndi. Sonra isə ortaq tariximizin ən önəmli müqavilələrindən biri olan Şuşa Bəyannaməsi imzalandı və digər qardaş ölkələrimiz Türkiyə ilə Azərbaycanın ətrafında birləşməyə başladı. İndi isə kimlərinə açıqlamaları, qınamaları bizi yolumuzdan döndərə bilməz. Ox artıq yaydan çıxıb, geriye yol yoxdur, nə olursa-olsun, bir olmalı, güclənməliyik. Çünki gələcək dünyada var olmağımız, özümüzlə layiq yer tutmağımız bundan asılıdır. Bu ailədən kənarda qalmaqla özünə hansısa yol tapacağını düşünmək isə xam xəyaldən başqa bir şey deyil. Cənab İlham Əliyevin də vurğuladığı kimi, kənarda heç kim bizi gözləmir və bunu aşkar şəkildə dilə gətirirlər. Ona görə də güclü olmaq üçün daha da yaxınlaşmalıyıq. Macarıstan və ŞKTR-in də etdiyi budur. Jozep Borrel və ya başqalarının açıqlaması isə buna əngəl ola bilməz. Çünki bizi birləşdirən yalnız iqtisadi maraqlar yox, həm də ortaq tariximiz və mədəni dəyərlərimizdir. Bir də ortada qətiyyət, iradə və qarşımızda isə hamımızı gözəl gələcəyə aparən aydın hədəflərimiz var".

Əlavə edək ki, Türkiyə prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan dünən ABŞ-a yola düşməzdən öncə Şimali Kiprin TDT-nin Şuşa sammitinə qatılmasına münasibət bildirib.

"Bizim düşüncəmizə görə, Şimali Kipr Türk Cümhuriyyəti onsuz da Türk Dövlətləri Təşkilatının tamhüquqlu üzvüdür. Başda xüsusən Azərbaycan olmaqla, onların yanaşması (Türk dövlətlərinin) bizim yanaşma ilə eyni mövqeyə gəlib çatıb. Şuşada keçirilən son sammitdə Şimali Kipr Türk Cümhuriyyəti də iştirak edib. Bundan sonrakı prosesdə bizlər Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətini necə tamhüquqlu üzv edə bilərik, buna səy göstəririk", - deyə o qeyd edib.

Bu günlərdə məlum oldu ki, ABŞ Gürcüstanla planlaşdırdığı hərbi təlimləri təxirə salıb. Amma Ermənistanla analoji təlimləri keçirməyə hazırlaşır. Belə ki, Ermənistan Müdafiə Nazirliyinin məlumatına görə, iyulun 15-24-də kapitulyant ölkə ərazisində "Qartal tərəfdaşlığı-2024" ("Eagle Partner 2024") birgə təlimləri keçiriləcək.

Təlimlərə Ermənistan Silahlı Qüvvələrinin sülhməramlı briqadasının, ABŞ-ın Avropa və Afrikadakı ordusunun və Kanzas Milli Qvardiyasının hərbi qulluqçularının cəlb olunacağı bildirilir. Bundan az öncə Pentaqon Gürcüstanda planlaşdırılan birgə təlimlərin rəsmi Tiflisin anti-Amerika ritorikasına görə təxirə salındığını açıqlamışdı. Hərgah daha sonra idarədən dəqiqləşdirilib ki, planlaşdırılan təlimlər tam ləğv edilməyib, iyulun 25-dən avqustun 6-dək təxirə salınıb.

Xatırladaq ki, son vaxtlar İrəvana amerikalı yüksək çinli siyasi və hərbi emissarların axını gözgörsi güclənib. Təbii ki, ermənipərəst konqresmenlər də daxil olmaqla. Nə baş verir? ABŞ doğrudanmı bölgədə öz forpostunu dəyişir və Gürcüstanı Ermənistanla əvəzləyir? O Ermənistan ki, "ikili" oyunlara rəğmən, hələ də de-fakto Rusiyanın hərbi qalasıdır, KTMT üzvüdür, onun Türkiyə və İranla sərhədlərini rus hərbiçilər qoruyur, Azərbaycan və Gürcüstandan fərqli olaraq, ərazisində Rusiya hərbi bazaları var və 2047-ci ilədək qüvvədə olacaq hərbi-strateji müttəfiqlik müqaviləsi imzalayıb.

Yeri gəlmişkən, Gürcüstanın Avropa Birliyinə inteqrasiya prosesi də dayandırılıb. Bunu Avropa Şurasının sammitindən sonra AB liderləri çox aydın şəkildə bəyan ediblər. AB-nin Gürcüstandakı səfiri Pavel Gerçinski belə deyib. "Mövcud Gürcüstan hökumətinin niyyətləri AB liderləri üçün aydın deyil. "Xarici təsirin şəffaflığı haqqında" qanun açıq-aşkar geriye addımdır. Təəssüf ki, hazırda Gürcüstanın AB-yə qəbulu prosesi dayandırılıb", - o deyib və əlavə edib ki, AB "Xarici agentlər haqqında" qanuna görə Gürcüstanın Müdafiə Nazirliyinə ayrılan 30 milyon avronu dondurub və hökumətə birbaşa yardımı azaltmaq, eyni zamanda media və mülki qurumlara yardımı artırmaq niyyətindədir.

"Ümid edirəm ki, oktyabrda Gürcüstanda keçiriləcək seçkilərdən sonra yeni yaradılmış hökumət nə olursa-olsun, yenidən AB-yə inteqrasiya istiqamətində ciddi işə başlayacaq və biz Gürcüstanın gələcək genişlənmənin bir hissəsi olmasını təmin edə biləcəyik". Əvəzində

Qərb Qafqazda "əl dəyişir": Gürcüstanla əlaqələr dondurulur, Ermənistanla isə...

Pentaqon Tiflislə hərbi təlimləri təxirə saldı, AB inteqrasiyanı dayandırdı, əvəzində amerikalı əsgərlər erməni hərbiçilərlə təlim keçəcək - regionda yeni forpost var

isə Ermənistan rəsmiləri Al-yə üzv olmaq haqda həvəslə danışıqlar. Hətta Danimarkada keçirilən "demokratiya sammiti"ndə Paşinyan demişdi ki, elə bu il AB üzvü olmağı arzu edərdilər. Bir sözlə, həm ABŞ, həm AB Cənubi Qafqazda "əl dəyişirlər", - Gerçinski vurğulayıb.

Bu arada Rusiya Xarici Kəşfiyyat Xidməti bildirib ki, Vaşinqton oktyabrın 26-da keçiriləcək parlament seçkilərinin nəticələrinə görə Gürcüstanda hakimiyyət dəyişikliyinə cəhd edəcək. Məlumatda qeyd edilib ki, Ağ Ev artıq hakim "Gürcü arzusu" partiyası gözəndən salmaq üçün kampaniya hazırlayıb.

"Əsas rol ABŞ mediasına müsahibə verən Gürcüstan prezidenti Salome Zurabişvili oynayacaq. O, hökuməti Gürcüstanın Al-yə daxil olması ilə bağlı danışıqları deqradasiyaya uğratmaqda günahlandıracaq. O, həmçinin "Moskva ilə yaxınlaşmanın fəlakətli nəticələri" barədə xəbərdarlıq edəcək", - deyə Rusiya Xarici Kəşfiyyat Xidmətindən qeyd edilib.

Göründüyü kimi, Cənubi Qafqaz uğrunda mübarizə güclənir. Bəs Qərb hər iki ölkəni forpostla çevirməyi bacaracaqmı?

Professor Qabil Hüseynlinin "Yeni Müsavat"a bildirdiyinə görə, payızda Gürcüstan qarışa bilər: "Qərb Gürcüstan və Ermənistanı

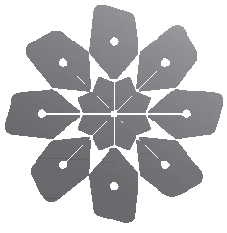
tanı əldən vermək istəmir. Ümumiyyətlə, Cənubi Qafqaz uğrunda amansız strateji mübarizə gedir. Ukrayna müharibəsi Rusiyanın strateji gücünü azaltmağa yönəlib, amma bizim regionda nüfuz savaşını davam etməkdədir. Ona görə də Qərb bir yandan Tiflisi sıxışdırır, digər tərəfdən İrəvanı tumarlayır. Hər iki addımda məqsəd iki Qafqaz ölkəsini öz nəzarətində saxlamaqdır. Ona görə mən oktyabr seçkilərində Gürcüstanda böyük qarşıdurmalar gözləyirəm. ABŞ Tiflisdə hakimiyyəti dəyişməyə məcburdur ki, qrant qanunu işləməsin, eləcə də təxirə salınan təlimlərdən tutmuş digər sahələrdə inteqrasiyaya qədər əlaqələr inkişaf etdirilsin. Ermənistanla gəlincə, hələlik bu ölkə Vaşinqtonun nəvazişindən xoşal olmaqdadır. Amma Nikol Paşinyan komandasının bəzi hallarda "iki stulda" oturmaq siyasətini də görmək olar".

Professor hesab edir ki, Gürcüstanda Rusiyanın, Ermənistanda ABŞ-ın təsirləri getdikcə artır: "Moskva Paşinyanı devirə bilmədi və hələlik onunla əməkdaşlığın davam etdirilməsi məqbul sayılır. Qərb isə İvanışvili dəvirmək planlarını üzə payıza saxlayıb. Təbii ki, Rusiya mövcud gürcü hökumətinə dəstək verməyə çalışacaq. Yeni biz regionda çox ciddi, kəskin toqquşmaların şahidi olacağıq. Bölgə uğrunda mü-

barizə qızırsır və həlledici mərhələyə yaxınlaşır. Odur ki, Gürcüstanla hərbi təlimləri təxirə salıb, Ermənistanla həyata keçirməklə bir mesaj verirlər - İrəvan bizimlədir..."

Analitik Elxan Şahinoğluna görə, Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan həm yaxın, həm də uzaq perspektivdə Rusiyadan uzaqlaşmağa çalışır: "Yaxın perspektiv Ermənistanın Kollektiv Təhlükəsizlik Müqaviləsi Təşkilatını tərk etməsi və Avropa İttifaqına üzvlük üçün Brüsselə müraciət etməsidir, uzaq perspektiv ABŞ və Fransanı Ermənistanla mobil atom elektrik stansiyalarının tikintisinə təşviq etməkdir. Ermənistan Təhlükəsizlik Şurasının katibi Armen Qriqoryanın Vaşinqtondakı görüş və müzakirələrinin bir qismi məhz bu mövzuya həsr olunub. İrəvan Vaşinqtona təkliflərini verib. Vaşinqton Ermənistanın Rusiyanın enerji asılılığından qurtulmasını istəyir. Ancaq bu o demək deyil ki, Vaşinqton yaxın müddətdə Ermənistan ərazisində atom elektrik stansiyasının tikintisinə başlamağa hazırdır. Nikol Paşinyan Vaşinqtonun yanında, ancaq bir gün onu devirsələr və ya hakimiyyətdən uzaqlaşdırsalar, yerinə gələn Rusiyanın adamı çıxsa necə olacaq?"

□ **Emil SALAMOĞLU,**
"Yeni Müsavat"

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

**Azərbaycanın dövlətçilik
tarixinin, milli adət-ənənələrinin,
elm və mədəniyyətinin təbliği**

“Mən yüz il öncə ata-babaları Qərbi Azərbaycandan qovulmuş nəslin övladıyam. İnanıram necə ki, artıq yavaş-yavaş Xocalı qətliamını törədənlər ədalət məhkəməsi qarşısında cavab verməyə başlayıb, eləcə də bir gün türklər, azərbaycanlılar doğma yurdları olan o torpaqlara geri dönəcəklər. Mən bir türk və Qərbi Azərbaycan kökenli olaraq buna inanıram və bu yolda mübarizəmi daim davam etdirəcəm”.

“Yeni Musavat” bildirir ki, bu sözləri türkiyəli siyasətçi, prezidentliyə keçmiş namizəd Sinan Oğan “İmza” Sosial İnkişafa Dəstək İctimai Birliyinin təşkilatçılığı ilə “Qərbi Azərbaycana qayıdış tarixi, mədəni və hüquqi əsasları” adlı beynəlxalq konfransda deyib.

Sinan Oğan tədbir iştirakçılarının nəzərinə çatdırıb ki, vaxtilə regionda ən çox məscid məhz İrəvan şəhərində olsa da, hazırda həmin

ğa çalışsalar da, bu, alınmadı. İnanıram ki, gün gələcək, Qərbi Azərbaycanda ay-uldüzlu bayraqları görəcəyik”.

Qeyd edək ki, Azərbaycanın qədim torpağı olan İrəvan şəhəri vaxtilə çox sayda məscidləri ilə məşhur olub. Bu şəhərin möhtəşəm məscidləri onun simvoluna çevrilmişdi. Məşhur fransız səyyahı və etnoqrafı İvan Şopen (1798-1870) XIX əsrin 20-ci illərində Rusiyaya gələrək, Qafqaz canişinliyinə işə dü-

lən hamısı ermənilər tərəfindən dağıdılaraq məhv edilib.

İrəvanda məscidlərin ən qədimi “Sərdar məscidi” olub. Köhnə məscid adlandırılan bu ibadətə zamanında Şah İsmayılın tapşırığı ilə onun vəziri Rəvanqulu Xan İrəvan qalasını tikdirdiyi dövrdə inşa edilib. 1589-cu ildə isə Osmanlı türkləri tərəfindən yenidən bərpa edilib. İrəvan qalası içərisində və Sərdar sarayı yaxınlığında yerləşdiyi üçün

“Dəmirbulaq məscidi” İrəvan şəhərinin azərbaycanlılar yaşayan məhəlləsində 17-18-ci əsrlərə aid müsəlman ibadət məkanıdır. Şəhərin Dəmirbulaq məhəlləsində yerləşdiyi üçün “Dəmirbulaq məscidi” adlandırılıb. Məscidin üstündə düzəldilmiş günlüyə görə ona bəzən “Günlüklü məscid” də deyirmişlər. Məscid İrəvan şəhərinin varlı adamlarından olan Hacı Müzəffər Ağə tərəfindən 17-18-ci əsrlərdə inşa edilib.

1988-ci ilə kimi fəaliyyət göstərən və şəhərin dindar müsəlmanlarına xidmət göstərən məscid elə həmin ilin fevralında erməni millətçiləri tərəfindən hücumla məruz qalıb və talan edilərək yandırılıb.

“Rəcəb paşa məscidi” isə 1725-ci ildə Rəcəb paşa tərəfindən İrəvan qalasında inşa edilmiş məsciddir. Ruslar İrəvanı işğal etdikdən sonra (1827) Rəcəb paşanın inşa etdirdiyi məscid dağıdılıb və yerində Rus pravoslav kilsəsi tikilib. “Abbas Mirzə xan məscidi” 18-ci əsrdə Abbas Mirzə Qovanlı-Qacar tərəfindən İrəvan qalasında inşa edilib. 1827-ci ildə ruslar tərəfindən dağıdılıb. 2008-ci ildə isə tamamilə sökülüb. “Şükürbəyli məscidi” də İrəvanın məşhur məscidlərindən biri olub. 1827-ci ildə ruslar məscidin daxilini dəyişdirib və adını “Svyatoy Boqoradiç” qoyublar. Hazırda “Şükürbəyli məscidi” rus kilsəsi kimi fəaliyyət-dədir.

İrəvanın digər məscidi “Zalhan məscidi” olub. Məscid II Dünya müharibəsindən sonra arxitektura xüsusiyyətləri pozularaq şəkil və sərgi binası kimi fəaliyyət göstərir.

Hazırda Ermənistanın paytaxtı olan İrəvan şəhərində yeganə məscid “Göy məscid”dir ki, onu ermənilər bütün dünyaya fars, İran məscidi kimi təqdim edir.

Xatırladaq ki, bu məscid 1766-cı ildə İrəvan xanı Hüseynəli xanın əmri ilə tikilib. Azərbaycanın memarlıq nümunələrindən biri olan məscidin eni 66, uzunluğu 92,2 metrdir. “Göy məscid” İrəvan məscidləri arasında ölçüsünə görə ən böyükdür. Bu ziyarətə qərar dövründə İrəvanda azərbaycanlıların ibadət etdikləri 8 məsciddən biri idi. Məscid

20-ci əsrdə iki dəfə yandırılıb. Birinci dəfə 1918-ci ildə, ikinci dəfə isə 1955-ci ilin martında. Həmin vaxt azərbaycanlı din xadimi Mahmud Aruzoğlu, həyat yoldaşı və 22 nəfər türk alimləri məsciddə ibadət edərkən ermənilər tərəfindən yandırılıb. “Göy məscid” 1995-2006-cı illərdə İran tikinti şirkətlərinin köməklili ilə bərpa olunub və İranın Ermənistanıdakı mədəniyyət mərkəzinə çevrilib.

Beləliklə, Sinan Oğanın dedi ki, ermənilər tarixi İrəvan şəhərində Azərbaycanın yeganə məscidini də məhv etməyə və yaxud oradakı türk izlərini silməyə çalışsalar da, buna nail ola bilməyəcəklər. Və zaman gələcək ki, məscid yenidən öz əsl sahiblərinə qovuşacaq.

✎ **Xalidə GƏRAY,**
“Yeni Musavat”

Ermənilərin bitməyən oğurluğu - bu dəfə “Qarabağ” mahnısını...

Azərbaycan bəstəkarı Bəhram Nəsimovun “Qarabağ” (“Anadır arzulara hər zaman Qarabağ”) adlı musiqi əsərinin erməni ifaçı Gor Yəpremyan tərəfindən “Sirun jan” adı altında mənimsənilərək ifa edilməsi və “Youtube”da yayılması araşdırılıb. Bu barədə Əqli Mülkiyyət Agentliyi məlumat yayıb.

Bildirilib ki, agentliyin ekspertləri xalq artistləri, bəstəkarlar Faiq Sücəddinov və Eldar Mansurov növbəti erməni oğurluğuna dərhal reaksiya veriblər: “Onların təhlilinə əsasən müəyyən edilib ki, B.Nəsimovun “Qarabağ” əsəri muğamın çahərgah lədinə yazılıb və erməni ifaçının səsləndirdiyi “Sirun jan” adlı mahnı B.Nəsimovun “Qarabağ” əsəri ilə tam üst-üstə düşür. Ermənilər isə mahnını özgenikləşdirməyə çalışırlar. Ekspertlər bir daha təsdiq edirlər ki, B.Nəsimovun “Qarabağ” əsərinin adı ermənilər tərəfindən “Sirun jan” adı ilə dəyişdirilərək təhrif edilib. Bildiririk ki, “Qarabağ” əsəri Bəhram Nəsimovun mətn və musiqi müəllifi olduğu və ilk dəfə Arif Babayev tərəfindən 1972-ci ildə ifa edilmiş mahnıdır. “Qarabağ” adlı mahnı Azərbaycan bəstəkarı Bəhram Nəsimovun ən məşhur mahnılarından biridir. Musiqisi və sözləri Bəhram Nəsimova aid olan “Qarabağ” mahnısı 1972-ci ilin 2 iyun tarixində Əqli Mülkiyyət Agentliyində (Agentlik həmin vaxt Ümumittifaq Müəllif Hüquqları Agentliyinin Azərbaycan Respublikası Şöbəsi adlanırdı) qeydiyyatda (uçota) alınıb və Azərbaycan musiqisi kimi tanınır.

Qeyd olunub ki, bununla yanaşı, Bəhram Nəsimovun və rəsələri bəstəkarın bir çox mahnılarını, o cümlədən “Qarabağ” mahnısını 2004-cü il 21 iyul tarixində Əqli Mülkiyyət Agentliyində (Agentlik həmin vaxt Müəllif Hüquqları Agentliyi adlanırdı) qeydiyyatdan keçirmiş və onlara əsərin qeydiyyatı haqqında 662 nömrəli şəhadətnamə verilib. Agentlikdən qeyd olunub ki, müəmmədi olaraq Azərbaycan xalqına məxsus olan müəllif əsərlərinin, folklor nümunələrinin və digər qeyri-maddi mədəni irs nümunələrinin uzun illərdən bəri ermənilər tərəfindən zaman-zaman oğurlanması, mənimsənilməsi və erməni nümunələri kimi təqdim olunması hallarına qarşı mübarizə aparılır, hər bir fakt üzrə araşdırmalar aparılaraq tarixi əsaslara söykənən və həmin əsərlərin Azərbaycan xalqına məxsus olmasını danılmaz faktlarla sübut edən arayışlar hazırlanır, kütləvi informasiya vasitələrində yayılır.

məscidlərdən yalnız biri bu günə qədər qalıb: “Yüz il öncəyə geri dönüb baxsaq görərik ki, nə Suriyada, nə digər yerlərdə məscid o qədər çox deyildi, neinki İrəvan şəhərində. İrəvanın az qala hər küçəsində məscid var idi, hər tərəfdə insanlar türkçə danışır-dı, türk mədəniyyəti hökm sürürdü. Lakin türklər, azərbaycanlılar ata-babalarının doğma yurdu olan o torpaqlardan işgəncələrə, əzablara məruz qalaraq qovuldu. Bu proses sovet dövründə də davam etdirildi. O torpaqlardan türk izini tamamilə silməyə başladılar.

Bu gün beynəlxalq təşkilatlar ermənilərin Qarabağa geri dönməsi üçün təzyiqlər edirlər. Bəs niyə ermənilərin Qarabağa qayıtmasından bəhs edənə azərbaycanlıların, türklərin öz doğma yurdlarına, Qərbi Azərbaycana geri qayıdışından bəhs etmir? Qeyd etdiyim kimi, məscidlərinin çoxluğu ilə seçilən İrəvanda indi yalnız bir məscid qalıb. Onu da İran, fars məscidi kimi təqdim edir, türk izlərini silməyə çalışırlar. Hətta onun üzərində olan ay-uldüzü pozma-

zəldikdən sonra general İ.F.Paskeviçin göstərişi ilə Qafqazda yaşayan xalqların, xüsusilə də İrəvan və Naxçıvan əhalisinin tarixi ilə əlaqədar tədqiqat işləri aparmağa başlayıb. İ.Şopen əsərlərində Qafqaz xalqlarının, o cümlədən azərbaycanlıların tarixi, etnik tərkibi, dili, folkloru, ədəbiyyat və incəsənəti haqqında geniş məlumatlar toplayıb. O, 1832-ci ildə təkə İrəvanda 12 məscid qeydə alıb. Onlardan “Came məscidi”, “Şah Abbas məscidi”, “Zal xan məscidi”, “Novruzəli bəy məscidi”, “Sərtib xan məscidi”, “Hüseynəli xan məscidi”, “Hacı İmamverdi bəy məscidi”, “Hacı Cəfər bəy məscidi”ni misal göstərmək olar.

Araşdırmalar göstərir ki, 1912-ci ilə kimi indiki Ermənistan ərazisinin İrəvan qəzasında 42, Eçmiəzdin qəzasında 33, Zəngəzur qəzasında 35 məscid fəaliyyət göstərmiş. 1915-ci ildə isə İrəvan və Zəngəzur quberniyasının ərazisində məscidlərin sayının artması müşahidə olunub. Burada 382 şüə, 9 sünni məscidi fəaliyyət göstərib. 1918-ci ildən başlayaraq bu məscid-

“Sərdar məscidi” adlandırılıb. 1918-ci ildə ermənilər həmin məscidə müsəlmanları dolduraraq od vurub yandırbıar. Məscid insanlarla birlikdə tamamilə yanıb külə dönüb.

İrəvanda məşhur məscidlərdən biri “Şah Abbas məscidi”dir. 1604-cü ildə 1-ci Şah Abbas İrəvan qalasını Osmanlılardan azad etdikdən sonra 1606-cı ildə İrəvan xanına məxsus Sərdar sarayının şərq tərəfində möhtəşəm bir məscid inşa etdirib. Məscidə xalq tərəfindən “Şah Abbas məscidi” adı verilib. Məscidin memarı o zamanın məşhur sənətkarı Şeyx Bahəddin idi. Gəncə məscidinə oxşarlığı olan “Şah Abbas məscidi”nin kompleksinə mədrəsə, kitabxana, mehmanxana və müxtəlif obyektlər daxil idi. İrəvan xanlığı dövründə məscidin aş evində kasıblara gündə 3 pay yemək verilmiş. Məscid dini məkan olmaqla bərabər, həm də ictimai qurumların toplandığı yer olması ilə də diqqəti cəlb edib. 1918-ci ilə qədər “Şah Abbas məscidi” yanıuçuq vəziyyətdə olsa da, sonralar tamamilə məhv edilib.

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Xalidə GƏRAY

İcra başçısı ilə rastlaşmağım

Zamin Hacı
 zaminhaci@gmail.com

Deyirlər Tanrının zopası olmaz, bugünlərdə təxminən oxşar vəziyyəti yaşadım. Eyni zamanda mənə yalnız tənqid etməkdə, ölkəmizdəki ictimai-siyasi prosesləri ağ-qara rənglərdə görməkdə suçlayanlara cavabımdır bu köşə. Biz obyektiv adamlarıq. Müsbət şeyləri də görürük.

Uzun sözün qısası, təzəlikcə bəzi rayonlarda icra başçıları dəyişdirildi, mən də bu temada bir yazı hazırladım, göndərdim redaksiyaya, dərhal durub ASAN-xidmət idarəsinə getdim - müəyyən sənəd işlərimiz vardı. Yazımda təxminən belə cümlə var idi ki, xalq icra hakimlərini tanımır, onlar xalqdan uzaq düşüblər və sairə. Və elə ASAN-da rayon icra hakimi ilə qarşılaşdım! Yalan olmasın, hətta toqquşduq, sənədlərimiz yerə dağıldı, duranda göz-gözü gəldik.

Yoldaş kamali-ədəblə, bütün millətimiz kimi növbə götürüb hansısa işini həll edirdi, elan lövhəsində adı yazılmışdı (Açıq, mən özüm bu ad vasitəsilə icra başçısını tanıdım və indi burada onun adını və iş yerini yalnız ona görə yazmıram ki, icazəsini almamışam. Hər halda, kiminsə şəxsi işlərini iznsiz bəyan etmək düzgün deyil).

Keçmiş zamanlarda belə mənzərə görə bilərdikmi? Yox. İcra başçısı istərsə rayon ərazisindəki bütün idarələri kabinetinə gətirərdi, orda işləri həll edərdi. İndi isə ASAN-xidmətdə icra başçısı görürük. Yaxşı haldırmı? Şübhəsiz. Hamıya eyni gözlə baxılmalıdır, hamı qanun qarşısında bərabər olmalıdır. O cümlədən, bu hal ASAN-xidmətin nüfuzunun dövlət strukturunda yüksək olmasının əlamətidir. Mən özüm bu idarə haqda yüzlərlə tənqidi yazı yazmışam, amma tərifləməsi halı da qeyd edərdim.

Tənqid demişkən, mənə ASAN-da bir xidmətin dəyəri həddən artıq şişirdilmişdir. Bu, tərcümə işidir. Adi, bir-iki cümləlik sənədi xarici dillərə inanılmaz dərəcədə, Azərbaycan zəhmətkeşinin cibinə uyğun gəlməyən bahalıqda çevirirlər. Misal üçün, totalım sənə "Bu arayış verilir Məmmədə ona görə ki, o, Azərbaycanda, filan ünvanda yaşayır" yazılmış sənəd verilib. Bu 1 cümləni hansısa xarici idarəyə təqdim etməlisən. ASAN-da bu işin qiyməti 20-25 manat arasında dəyişir! Bir cümlə! Halbuki onu tərcümə etməyə heç bilik lazım deyil, Google daha tez tərcümə edir. 25 manata cümlə olarmı?

Doğrudur, şikayət zamanı əməkdaşlar bildirdi ki, hansısa qanunla tərcümənin qiyməti belə müəyyən edilib, onlarlıq deyil. Bunu dəqiq bilmirəm. Belə qanun varsa, onu dəyişdirmək lazımdır. Soyğunçuluqdur, çünki.

Eyni zamanda, ana dilimizə hörmətsizlikdir, çünki elə sənəd var rüsumu 10 manatdır, ancaq onun tərcüməsi 25 manata çıxır. Sanki eyni sənədin əcnəbi dildə olanı bizim dildə olandan daha bəzburutlu, qiymətli, əntiqdir.

Başqa müsbət hadisəni də yazım, bitirək, yoxsa oxucular elə bilər deputatlığa namizədliyimi verməkdəyəm.

Yenə bu yaxında hansısa ərazidə adamın evini uçurmuşdular. Tikinti şirkəti ailə evdə ikən buldozerlə hücum keçibmiş. Şikayət mediada yayıldı, dərhal polis hərəkətə keçdi. Dedilər faktı nəzarətə götürmüşük. Sabahısı ev yiyəsi açıqlama verdi, dedi artıq tikinti şirkətiylə razılığa gəlmişik, mənə istədiyim qədər kompensasiya veriləcək, hər şey gözəldir həyatda, sən bu gözəlliyi anlaya, duya bilsən və sairə. Halbuki, bir gün qabaq uşağın yatdığı yerdə başına daş düşməyindən danışmışdı. Eee? Bəs daş və uşaq necə oldu? Bu da razılaşmada varmı?

Ümid edək hər fakt beləcə, sürətlə, operativ nəzarətə götürülsün, küçədə nəinki icra başçıları, nazirlərlə rastlaşaq, hamı plov yesin, düyü biğımızda qalsın. İlahi, amin, yazdı Zamin. Göydən də çoxlu arayış düşdü, biri mənim, qalanları oxucuların.

ABŞ Beynəlxalq İnkişaf Agentliyinin (USAID) rəhbəri, ifritəliyi ilə hər zaman seçilən Samanta Pauerin iyulun 8-də Ermənistanla yenə üç günlük səfəri başlayıb. "Yeni Müsavat" bildirir ki, bu barədə qurumun Ermənistan missiyası xəbər yayıb.

"Samanta Pauer ABŞ-in Ermənistanla tərəfdaşlığının dərinləşməsinə təsdiqləmək, USAID-in Ermənistan hökumətinin islahatlar gündəliyinə dəstəyini vurğulamaq və Ermənistanın dayanıqlılığını gücləndirmək üçün səyləri artırmaq üçün iyulun 8-dən 11-dək Ermənistanda olacaq", - məlumatda deyilir. Onun həmçinin Qarabağdan könüllü köçmüş ermənilərlə görüşü planlaşdırılır.

Məlumdur ki, Soros yetişdirməsi olan USAID rəhbəri qatı ermənipərəstliyi və Türk düşməni kimi tanınır. Pauer daim Azərbaycan və Türkiyə əleyhinə fəaliyyət göstərib, ölkənin ünvanına ən ağır böhtanlar səsləndirib, irqçi mövqeyi ilə seçilib. İki il öncə o, Ermənistandakı Amerika Universitetinə yeni qəbul edilmiş tələbələrə onlayn müraciət edərək Azərbaycanla Türkiyəni "vəhşi" adlandırmışdı. Pauer bundan öncə keçən ilin noyabrında Ermənistanda olmuşdu. Həmin vaxt Azərbaycanda da olmuş, layiqli cavabını almışdı. Amma göründüyü kimi, onun erməni sevgisi tükənmir və yenidən İrəvana səfər edib. Bəs, budəfəki səfərində gerçək hədəf nə ola bilər?

Siyasi Hüquqların Müdafiə Mərkəzinin rəhbəri Xəzər Teyyublu USAID rəhbərinin İrəvan səfərini destruktiv addım adlandırır. Hüquq müdafiəçisi hesab edir ki, Pauer növbəti dəfə ermənipərəstliyini nümayiş etdirib.

X.Teyyublunun sözlərinə görə, Pauer guya demokratiyanın inkişafına dəstək məqsədilə Ermənistanla səfər edir, hərgah məqsəd fərqlidir: "Amerikalılar fasilə vermədən İrəvanı ziyarət edirlər. Konqresmenlər gedir, senatorlar gəlir, USAID rəhbəri gedir, amerikalı əsgərlərlə birgə hərbi təlimlər keçirilir. Yeni Birləşmiş Ştatlar Ermənistanı öz təsir dairəsinə salmaqdadır və kənardan bu ölkə haqda Avropa dövləti rəyi yaratmağa söy göstərilir. Ermənilərin hansı cinayətləri törətdikləri yaxın tarixdə məlumdur, onlardan

Türk düşməni yenidən Ermənistanda -

Pauerin budəfəki hədəfi...

Azərbaycanla Türkiyəni "vəhşi" adlandıran USAID rəhbəri İrəvanda səfərdədir; onu bura gətirən səbəblər açıqlandı

sivil cəmiyyət olmaz. Sadəcə, piar aparılır, guya demokratik bir inkişaf var. Pauer də ABŞ-in ümumi siyasətinin bir hissəsi olaraq iştirak edir".

Hüquq müdafiəçisi USAID rəhbərini keçmiş spiker Nensi Pelosiyə bənzədir: "Eyni dərəcədə ifritə, saxtakar, içlərində türkcə nifrət, erməniyə yalançı sevgi görmək olar. Əslində isə USAID Ermənistandakı QHT-lərə dəstəyi artırmaqla anti-Rusiya ritorikasının güclənməsinə kömək edir. Bir çox ölkələrdə müxalif və ya müstəqil QHT-lər xarici donorlardan qrant alırlar, Ermənistanda isə fərqlidir, Paşinyanla yaxın təşkilatlar Qərbin qrantlarından qidalanırlar. Həmin vətəndaş cəmiyyətinin üzvləri də dayanmadan Rusiya əleyhinə təbliğatı gücləndirirlər. Bu səfərin arxasındakı siyasi hədəf bundan ibarətdir. Yeni USAID qrantdan ayırır, vətəndaş cəmiyyəti Rusiya haqda mənfi rəy yaratmaq üçün fəaliyyətini artırır".

QHT sədrinin fikrincə, ümumiyyətlə, Senatın Pauerin bu təşkilata rəhbər kimi namizədliyini irəli sürməsi təsadüfi deyildi:

"Məhz ermənipərəst birinin bu vəzifəyə gətirilməsi planlaşdırılmışdı. Onun İrəvana səfəri isə heç nə dəyişə bilməz. Qərbin Ermənistanla dəstəyi onu bu regionda xilas edə bilməz. Paşinyan hökuməti region ölkələri ilə əlaqələri yaxşılaşdırmağa məcburdur. Ermənistanın qonşuları ilə əlaqələrinə baxın - Türkiyə və Azərbaycanla münasibətlər yoxdur, müttəfiqi Rusiyadan üz döndərüb, İran da əvvəlki səviyyədə onu müdafiə etmir, belə olan halda okeanın o tayından Ermənistanla nıcat gələ bilməz".

Siyasi şərhçi Ramiyə Məmmədova isə USAID-in Cənubi Qafqazda maraqlarını olduğunu güman edir: "ABŞ-in Mərkəzi Kəşfiyyat İdarəsi öz əməliyyatlarını həyata keçirmək məqsədilə USAID-dən pərdələnmək üçün istifadə edir. Bu təşkilatın Gürcüstandakı fəaliyyəti üçün istifadə edir. Bu təşkilatın Gürcüstandakı fəaliyyəti hər kəsə tanışdır və yekunda böyük bir qalmaqal yaşandı. Rəsmi Tiflis Gürcüstana gələn USAID nümayəndələrini inqilaba dəstəkdə ittiham etmişdilər. USAID Azərbaycanda da 1991-ci ildən fəaliyyət göstərir. Fəaliyyəti dövründə dəfələrlə eyni üsullara,

eyni taktikalara əl atılsa da, bu planlar dövlətin xüsusi xidmət orqanları tərəfindən zamanında ifşa edilib və reallaşmasına imkan verilməyib.

Samanta Pauere gəlincə, bu şəxs Ermənistanla səfər zamanı Qarabağdan köçənlərə 2.5 milyon dollar yardım göstəriləcəyini bəyan etdi. 2006-cı ildə lentə alınan qonardarma erməni "soyqırımı"ndan bəhs edən filmə türkləri faşist adlandıran, saxta soyqırımın tanınacağı günü özünün ikinci ad günü elan edəcəyini bildiren Pauerdən daha artıq nə gözləmək olar? Bu adam xalis ermənipərəstdir".

Siyasi təhlilçi ABŞ-in Ermənistanda hərtərəfli oturuşmağa çalışdığını müşahidə etməkdədir: "Bütün sektorlar üzrə Ermənistan Rusiyanın peykindən kənaraşdırılır, təkcə iqtisadi asılılıq böyük təsir olaraq qalır. Paşinyanın hakimiyyətə gətirilməsi də məhz buna hesablanmışdı. Onun götürdüyü öhdəliklər ölkəsinə Rusiyadan uzaqlaşdırma bilməkdir. Amma Nikol bunu astagəl edir, bəzi hallarda Moskvaya yarıdır".

□ **Emil SALAMOĞLU,**
 "Yeni Müsavat"

Azərbaycan daha bir mötəbər tədbirə ev sahibliyi etdi. Bu dəfə Şuşada. Xəbər verildi-yi kimi, Türk Dövlətləri Təşkilatının (TDT) liderləri iyulun 6-da Şuşada keçirilən qeyri-rəsmi zirvə görüşü çərçivəsində Qarabağ Bəyannaməsi imzalayıblar.

Sənədə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev, Qazaxıstan Prezidenti Qasım-Jomart Tokayev, Qırğız Respublikasının Prezidenti Sadır Japarov, Özbəkistan Prezidenti Şövkət Mirziyoyev və Türkiyənin vitse-prezidenti Cövdət Yılmaz imza atıblar.

Məlumdur ki, TDT-də hələ ki Türkmənistan xaric, 5 Türk dövləti birləşib. O da bəllidir ki, Özbəkistan, Qazaxıstan və Qırğızıstan prezidentləri artıq azad edilmiş Qarabağda olublar. Hətta bəziləri iki dəfə. Bundan əlavə, Azərbaycana təmənnsiz olaraq təhsil obyektləri inşa edərək hədiyyə ediblər. Qardaş Türkiyənin yaxşıqlarını isə saymaqla bitməz.

Həmçinin Belarus prezidenti Lukaşenko Qarabağı gəzib, Şuşaya baş çəkib, ərazilərin bərpasına ölkəsinin töhfə verəcəyini bildirib. Eləcə də Macarıstanın baş naziri Viktor Orban, Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətinin prezidenti Ersin Tatar.

Ancaq maraqlıdır ki, tək cə Türkmənistan bu prosesdə yoxdur. Üstəlik, onun prezidenti hələ də Qarabağa, Şuşaya ayaq basmayıb. Görəsən, niyə?

Parlamentin keçmiş üzvü Hikmət Babaoğlu "Yeni Müsavat"a öncə onu bildirdi

Şuşada yeri görünən prezident...

"Qardaş Türkmənistanın prezidenti də azad edilmiş şəhərlərimizdə olacaq"

ki, Şuşada keçirilən zirvə görüşündə qəbul edilmiş Qarabağ Bəyannaməsi Azərbaycan Prezidentinin andıçmə mərasimində "Türk dünyası bizim ailəmizdir, çünki başqa ailəmiz yoxdur" çağırışının bəyannamə əsasında hüquqi-siyasi statusa çevrilməsi hadisəsidir: "Əgər Qarabağ Bəyannaməsinin biz ayrı-ayrı bəndlərinə diqqət etsək görə-cəyik ki, burada Transxəzər nəqliyyat dəhlizindən, yaşıl enerji dəhlizlərindən tutmuş, Orta Şərq dəhlizinin həyata keçirilməsi ilə bağlı mühüm or-

taq iradə nümayiş etdirilir. Bu da Türk Dövlətləri Təşkilatının vahid iqtisadi, siyasi, mədəni məkanda institutlaşmasının başlanğıcı hesab edilə bilər.

Bəyannamənin preambula hissəsində qeyd olunur ki, Türk Dövlətləri Təşkilatına üzv olan ölkələr ortaq etnik kökdən, ortaq dildən, ortaq mədəniyyətdən, ortaq dəyərlərdən gələn xalqlardır. Bu iqtisadi-siyasi birliyin əsasında da məhz bunlar duracaq. Uzun illər öncə əcdadlarımızın arzuladığı fikirdə, düşüncədə, əməldə birlik çağırışının bu gün real-

laşmasıdır. Ona görə də tarixi hadisədir. Əlbəttə ki, türk ailəsi tablosunun tamamlanması üçün hələ xeyli ştrixlər əlavə edilməlidir. Siyasi, iqtisadi, etnomədəni ştrixlər əlavə olunmalıdır ki, bu da növbəti mərhələdə baş tutacaq.

Konkret Türkmənistan gəldikdə isə biz bilirik ki, qardaş ölkə Azərbaycanla, Türkiyə ilə, o cümlədən digər türk dövlətləri ilə çox isti münasibətlər qurmağa başlayıb. Elə bu yaxınlarda Xəzər dənizindən keçməklə türkmən qazının Azərbaycan üzərindən Türkiyəyə nəql olun-

ması özü-özlüyündə mühüm bir hadisədir. Hansı ki, cəmi bir neçə il öncə bunu ağılımıza belə gətirə bilməzdik. Ona görə də mənə elə gəlir ki, qardaş Türkmənistanın hazırkı təmkinli mövqeyini başa düşmək olar. Çünki Türkmənistan neytral ölkə statusunu qəbul edib.

Ona görə də hər hansı digər beynəlxalq təşkilatla əlaqələr yaratması, onu hansısa kontekstdə dərinləşdirməsi kimi məsələlər, görünür, müəyyən mərhələ tələb edir ki, bu mərhələdən sonra qardaş ölkə bu istiqamətdə addımlar atsın. Heç kəs şübhəsi yoxdur ki, qardaş Türkmənistanın çox hörmətli prezidenti də Şuşa-

Şuşada Türk Dövlətləri Təşkilatına üzv dövlətlərin qeyri-rəsmi zirvə görüşü çox önəmli, əhəmiyyətli tədbir kimi tarixə düşdü.

Türkmənistan isə ümumiyyətlə, beynəlxalq tipli təşkilatlarda təmsilçilik məsələlərində fərqli mövqedə olan dövlət kimi tanınır, beynəlxalq təşkilatlarda təmsil olunmamaq siyasəti həyata keçirir. Görünür ki, bu siyasətinə görə də hələlik Türk Dövlətləri Təşkilatında da təmsil olunmur. Yeni bu, heç də o demək deyil ki, Türkmənistan qardaş türk dövlətlərindən özünü tamamilə uzaqda tutub. Türkmənistanın Azərbaycanla çox yaxşı, qardaşlıq əla-

qələri mövcuddur. Hesab edirəm ki, zamanla Türkmənistan da Türk Dövlətləri Təşkilatında olacaq. Dünyada cərəyan edən proseslər Türkmənistanı da Türk Dövlətləri Təşkilatı çərçivəsində fəaliyyət göstərməyə vadar edəcək. Zaman gələcək biz bunun şahidi ola-çağıq".

Qeyd edək ki, Türkmənistan prezidenti Sərdar Bərdi-muhəmmədov son dəfə ötən ilin martında Azərbaycanda səfərdə olub.

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

Bakıdan İrəvana son xəbərdarlıq - gələn il şərtlər ağırlaşsa bilər!

Ermənistan üçün ən uzaq vaxt bu ilin sonudur; müstəqillik bəyannaməsinə düzəliş də xilas yolu deyil, çünki...

Azərbaycan və Ermənistan arasında sülh danışıqlarında pauza davam edir. Əgər sülh müqaviləsinin müzakirə edilən mətnlərinin məktub mübadilələri nəzərə alınmazsa, İrəvan rəsmiləri isə başda xarici işlər naziri Ararat Mirzoyan olmaqla, dil boğaza qoymadan bəyan edirlər ki, guya Ermənistan sülhə hazırdır və cəmi bir araya sülh sənədi imzalana bilər.

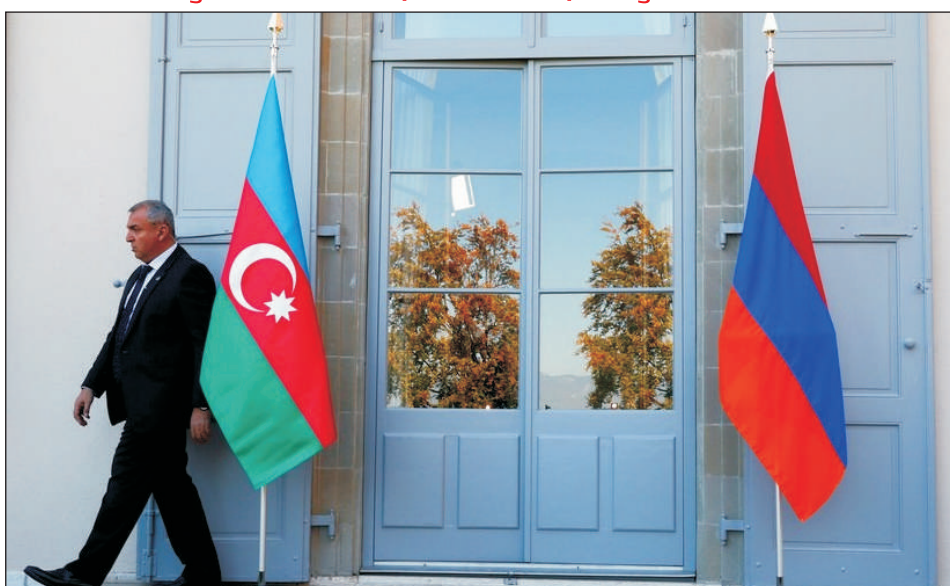
Yeni belə təsəvvür yaratmağa çalışırlar ki, sanki prosesə əsas əngəl Bakıdır. Təbii ki, belə deyil. Ermənistan, həmişəki kimi, imitasiya ilə, siyasi boşboğazlıqla məşğuldur.

"Qarşıda hədəflərimiz çoxdur. Ölkəmizin suverenliyinə qarşı təhdidlərin aradan qaldırılması əsas prioritetdir".

Bunu srağağın Azərbaycanın xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov jurnalistlərə açıqlamasında bildirib.

Onun sözlərinə görə, həm ikitərəfli, həm də çoxtərəfli platformalarda Azərbaycanın milli maraqlarına cavab verən siyasət təmin edilir.

XİN rəhbəri Ermənistanla münasibətlərin normallaşması prosesinin hazırkı vəziyyəti barədə danışar-

kən isə deyib: "Mütəmadi olaraq Ermənistanla sülh gündəliyinin prioritetləri barədə ictimaiyyətə məlumat verilir. Dünya ictimaiyyəti bilir ki, işğal faktı aradan qaldırılıb. 2021-ci ilin yanvarında Prezident İlham Əliyev açıq çıxış edərək sülh gündəliyini Ermənistanla təklif etdi. Sülh müqaviləsinin müzakirəsi üzrə açıq sualların sayı xeyli azalıb. Təəssüf ki, Ermənistan konstitusiyasında Azərbaycana ərazi iddiası qalmaqdadır. Sülhə

tam nail olunması üçün bu amil aradan qaldırılmalıdır".

Bəs Ermənistanın, nəhayət, bu il Bakının haqlı tələbini yerinə yetirməsi, referendum keçirib öz konstitusiyasını beynəlxalq hüquqa uyğunlaşdırması nə dərəcədə real görünür?

Beynəlxalq hüquq üzrə ekspert Fərhad Mehdiyevə görə, əslində referenduma gərək yox, bunun əvəzinə parlament Ermənistanın müstəqillik bəyannaməsini

dəyişdirə bilər - harada ki, ölkəmizə qarşı iddiaları yer alır. Sitat: "Həmin bəyannaməni vaxtilə Ermənistan SSR Ali Soveti qəbul edib. Ermənistan parlamenti bu hüquqi düzəliş etmək ixtiyarına malikdir. Belə olan halda sülh müqaviləsinə maneə olan hüquqi əngəl aradan qalxmış olacaq".

Rəsmi İrəvan heç olmasa, buna gedərmə, tələsəcəkmi? Bile-bile ki, gələn il sülh şərtləri onun üçün fərqli və daha

ağır ola bilər...

Demokratiya və İnsan Hüquqları Komitəsinin sədri Çingiz Qənizadə "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, Ermənistanın müstəqillik bəyannaməsində dəyişiklik etməklə məsələnin tam həlli mümkün deyil: "Axi Ermənistanın konstitusiyasında Türkiyəyə də qarşı ərazi iddiası var. Bu iddia müstəqillik bəyannaməsi dəyişdirilsə də, konstitusiyada ayrıca olaraq qalacaq. Biz isə Ermənistanın konstitusiyaya dəyişikliyinə getməklə həm Azərbaycana, həm Türkiyəyə qarşı ərazi iddialarının aradan qaldırılmasını istəyirik. Cənab Prezident də bu məsələ ilə bağlı öz mövqeyini qəti şəkildə qoyub. Ermənistan öz konstitusiyasını dəyişməlidir.

30 ildir Ermənistanın konstitusiyası dəyişmir. Bu konstitusiya, ümumiyyətlə, köhnəlik və əslində Ermənistanla uğur gətirmir. Ona görə də bu ölkə mütləq "ana qanunu"nu dəyişdirməlidir. Ermənistan rəhbərliyi bilir ki, bunu etməlidir. Ermənistan buna gedəcək. Amma bunun bu il ərzində baş tutacağını dəqiq deyə bilməyər. Əgər konstitusiya mətninin üzərində iş gedəcəksə, bu işi bir-iki aya həyata keçirmək mümkünür. Bundan sonra isə ümumxalq müzakirəsinə çıxarılacaq sonuna kimi referendumla məsələni həll etmək olar. Ümid edirəm belə də olacaq. Belə olarsa, sülh müqaviləsi də tezliklə reallaşar".

Sosial Tədqiqatlar Mərkəzinin sektor müdiri İlyas Hüseynov isə bildirdi ki, Azərbaycan və Ermənistan

arasında sülh müqaviləsinin imzalanması, təhlükəsizlik sisteminin gücləndirilməsi üçün bir sıra məsələlər aradan qaldırılmalıdır. Rəsmi Bakının tələbi bundan ibarətdir ki, Ermənistan konstitusiyasında Azərbaycana qarşı ərazi iddiaları aradan qaldırılmalıdır: "Ermənistan konstitusiyasının preambula hissəsində Ermənistanın Müstəqillik haqqında Bəyannamə sənədinə istinad edilir. Həmin bəyannamədə isə "Dağlıq Qarabağın Ermənistanla birləşdirilməsi" fikri əksini tapır. Bu da Ermənistanla Azərbaycan arasında sülhə böyük əngəl yaradır. Ermənistan konstitusiyası mütləq dəyişdirilməlidir. Bununla bağlı cənab Prezident İlham Əliyevin müvafiq bəyanatları olub.

Müxtəlif versiyalardan biri də müstəqillik haqqında bəyannamədə dəyişikliyin edilməsidir. Ermənistan bunu parlamentin müzakirəsinə çıxarsa belə, yenə də Ermənistan konstitusiyası dəyişikliyinə getməlidir. Bu edilməlidir ki, ardınca sülh sazişi imzalanınsın. Ermənistanın konstitusiyası dəyişikliyinə gedib-getməməsi sülh istəyib-istəmədiyinə göstəricisi rolunda çıxış etməkdədir. Əgər sülhə sadıq dirlərsə, konstitusiyası dəyişikliyinə həyata keçirməlidir. Nəzərə almaq lazımdır ki, konstitusiyası dəyişikliyinə gedilməsinin özü müəyyən vaxt alan prosesdir. İrəvan bunu da nəzərə almalı və tezliklə yekun qərar verib referenduma getməlidir".

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

“Çinin Azərbaycanda Avropa üçün məhsul istehsal etməsi daha sərfəlidir”.

“Yeni Müsavat” xəbər verir ki, bunu Ələt Azad İqtisadi Zonasının (ƏAİZ) İdarə Heyətinin sədri Valeh Ələsgərov Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatının konfransında deyib.

“Azərbaycanda istehsal və Avropaya ixrac Çin üçün daha sərfəlidir”, - deyən Ələsgərov bunun əlavə nəqliyyat xərclərinin qarşısını alacağını və Çin şirkətlərinin ƏAİZ-in güzəştlərindən yararlanacağını vurğulayıb.

O, həmçinin əlavə edib ki, Orta dəhlizin investisiyalar hesabına inkişafı vacibdir və Çin şirkətləri Azərbaycanda bu xüsusda alışacaq.

Qeyd edək ki, artıq Çindən gələn nümayəndə heyəti ƏAİZ-də olub və onun üstünlükləri ilə tanış olub.

Azərbaycan və Çin arasında son illərdə iqtisadi-ticarəti əlaqələrin sürətlə dərinləşməsi prosesi gedir. Ölkələr arasında qarşılıqlı ticarətin həcmi əhəmiyyətli həcmdə böyüyüb. Belə ki, 2015-ci ildə ticarət dövriyyəsi 561 milyon dollar, 2016-cı ildə 975 milyon dollar, 2017-ci ildə 1 milyard 300 milyon dollar, 2018-ci ildə 1 milyard 310 milyon dollar, 2019 və 2020-ci illərdə 2,1 milyard dollar, 2022-ci ildə iki ölkə arasında ticarət dövriyyəsi 2,2 milyard dollar, 2023-cü ildə isə 44 faiz böyüməklə 3,1 milyard dollar təşkil edib. Son 9 ildə mal mübadiləsi 6 dəfə yüksəlib və Çin Azərbaycanın əsas ticarət tərəfdaşlarından birinə çevrilib. Hazırda Çin Azərbaycanın 4-cü ən böyük xarici ticarət tərəfdaşı, birinci ən böyük idxal mənbəyidir.

Çin həm də ölkəmizdə potensial investorlardan hesab edilir. İndiyə qədər Çindən Azərbaycana 1,5 milyard dollara qədər sərmayə yatırılıb. Öz növbəsində, Azərbaycan bu Asiya-Sakit region ölkəsinə çoxhəcmli investisiya qoyuluşlarında xüsusi paya malikdir və investisiyaların həcmi 1,7 milyard dolları ötür.

Azərbaycan Çinə həm də qeyri-neft məhsullarının perspektivli ixrac bazarı kimi baxır. Azərbaycan məhsullarının Çinə ixracını təşviq etmək məqsədilə 2018-ci ildən etibarən Pekin, Sian, Çindao, Canci, Şanxay və Urumçi şəhərlərində bir neçə “Azərbaycan Ticarət Evi” və “Azərbaycan Şərab Evi” açılıb. Yaxın vaxtlarda Çinin daha 2 şəhərində ticarət evi açılacaq.

Bakıdan təklif: Çin Azərbaycanda Avropa

“Çin üçün mallar istehsal etsin, xeyir Vətənə qalsın!”

Çin şirkətlərinin Azərbaycanda fəaliyyəti sənaye, enerji, infrastruktur, informasiya texnologiyaları, ticarət, kənd təsərrüfatı və digər sahələri əhatə edir. Keçən ilin sonlarına olan məlumata görə, Çinin 1995-ci ildən indiyədək Azərbaycana yatırdığı birbaşa investisiyanın həcmi 920 milyon dollara çatıb (Azərbaycanın Çinə sərmayə qoyuluşu isə bundan təqribən 2 dəfə çoxdur). Azərbaycanda Çin investisiyalı 275 şirkət qeydiyyatdan keçib. Bundan başqa, Azərbaycanın işğaldan azad edilən ərazilərində başlanan infrastruktur layihələrində iştirak üçün Çin şirkətləri müraciət edib. “Huawei” şirkəti isə artıq bu regionda “ağıllı kənd” və “ağıllı şəhər” layihələrinin icrasına başlayıb.

Son iki ildə Azərbaycanla Çin əlaqələrinin sürətli inkişafı diqqəti cəlb edir: Azərbaycan Çində keçirilən çoxsaylı sərgilərdə bir qayda olaraq geniş nümayəndə heyəti ilə təmsil olunur. Azərbaycan Çin şirkətlərinin yaşıl enerji, belə enerjiden istifadə edən texnologiyaların istehsalına cəlb olunmasında maraqlıdır. Bu baxımdan, artıq ilkin əməkdaşlıq əlaqələrinin təməli qoyulub. Bir müddət öncə Azərbaycanla Çin mərkəzli BYD şirkəti arasında strateji əməkdaşlıq çərçivəsinin imzalanması ilə 160 elektrik mühərrikli avtobusun, 100 enerjidoldurma aparatının alınması nəzərdə tutulur. İqtisadiyyat Nazirliyinin Azərbaycanla İxracının və

İnvestisiyaların Təşviqi Agentliyinin (AZPROMO) icraçı direktoru Yusif Abdullayevin Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatı Nümayiş Zonası - Azərbaycanda Logistika və Ticarətin Təşviqi Konfransında dediyinə görə, şirkətin 2025-ci ildən yerli istehsala başlaması və ehtiyat hissələrini mərhələli şəkildə formalaşdırması nəzərdə tutulub: “Dünyanın ən böyük elektrik mühərrikli nəqliyyat vasitəsi istehsalçılarından olan BYD Azərbaycana 34 mln. dollar investisiya yatırır. Yaxın vaxtlarda istehsalın başlanması planlaşdırılır”.

Çin şirkətləri bir qayda olaraq Azərbaycanda xüsusi iqtisadi rejimi olan ərazilərdə fəaliyyət göstərilir. Məsələn, 2023-cü ildə Sumqayıt Kimya Sənaye Parkında “Azərbaycan Vanhong Ceramics Co” MMC-nin keramik plitələr istehsalı müəssisəsi fəaliyyətə başlayıb. Müəssisəyə 70 milyon dollar yatırım edilib, 400-dən yuxarı işçi heyəti var.

Ələt Azad İqtisadi Zonasında investorlar üçün çox mühüm üstünlüklər təmin olunur: onlar əlavə dəyər vergisi, ödəmə mənbəyində vergi, mənfəət vergisi və hər hansı digər korporativ vergidən azaddır. Zonada idxal və ixrac zamanı gömrük rüsumları və vergilər tətbiq olunmur. Aylıq əməkhaqqı 8 min manata qədər olan işçilər üçün gəlir vergisi tətbiq olunmur. Əcnəbi hüquqi və fiziki şəxslərin Ələt Azad İqtisadi Zonasında mülkiyyət sahibi olması

na heç bir məhdudiyyət qoyulmur. Xarici investorlar üçün yerli tərəfdaş və səhmdar tələbi yoxdur. Valyuta əməliyyatları və ya mənfəətin repatriasiyasında heç bir məhdudiyyət yoxdur. Investorların əmlakı heç bir halda milliləşdirilə bilməz.

Ekspertlər hesab edir ki, Ələt Azad İqtisadi Zonasının fəaliyyətə başlaması Azərbaycana iqtisadi dividentlər qazandırmaqla yanaşı, ölkənin regionda mövqelərini daha da gücləndirəcək, Şərqi-Qərbi və Şimal-Cənub tranzit-nəqliyyat dəhlizlərində Azərbaycanın strateji əhəmiyyətini daha da artıracaq.

İqtisadçı-ekspert Rəşad Həsənovun “Yeni Müsavat”a dediyinə görə, Ələt AİZ-in Çin investorları üçün avantajları, həm də dezavantajları var: “Avantajları bundan ibarətdir ki, azad iqtisadi zonada investorlar vergilərdən, rüsumlardan azaddır. Bu isə daha aşağı maya dəyəri olan, yeni həm də daha yüksək rəqabət qabiliyyətli məhsulların istehsalına imkan verəcək. Digər bir üstünlük Ələt Azad İqtisadi Zonasının coğrafi mövqeyi ilə bağlıdır. Zona avtomobil, dəniz və dəmiryol nəqliyyatı ilə uzlaşdırılıb. Başqa bir məqam Orta dəhlizin inkişafı ilə bağlıdır. Asiyadan gələn yüklərin daha rahat daşınması üçün müvafiq infrastruktur sürətlə formalaşdırılır”.

Əlbəttə, istehsal müəssisəsi qurarkən çinli investorlar müəyyən çətinliklərlə

də üzləşə bilərlər: “Dezavantajlar bundan ibarətdir ki, əvvəla, Azərbaycanda əmək məhsuldarlığı Çindən xeyli geri qalır. İkincisi, Azərbaycanda peşəkar işçilərin-kadrların tapılması problemi yarana bilər. Ümumiyyətlə, Azərbaycanda işçiye düşən istehsal vahidi Çindən xeyli aşağıdır.

Başqa bir dezavantaj Azərbaycanda bir məhsulun istehsalında istifadə olunan komponentlərin istehsalı imkanlarının olmasıdır. Aydın məsələdir ki, bir məhsulu istehsal et-

məyə görə ittifaq ölkələrinə ixracında problemlərlə üzləşmir, əksinə, xeyli üstünlükləri mövcuddur. Məhz bu amilə görə Çinin BYD Co. şirkəti Türkiyədə elektrikli avtomobil istehsalı zavodu tikmək qərarına gəlib. Müsavat.com xəbər verir ki, bu barədə məlumatı “Financial Times” yayıb. Şirkət hesab edir ki, bu, onun Avropa bazarındakı mövqeyini yaxşılaşdıracaq.

Türkiyə hakimiyyət orqanları ilə razılaşma BYD-nin ildə 150 minə yaxın elektrik və hibrid avto-

mobil istehsal edə biləcək zavodun tikintisinə, eləcə də tədqiqat və inkişaf mərkəzinin yaradılmasına 1 milyard dollar sərmayə qoymasını nəzərdə tutur. Türkiyə hökumətinin məlumatına görə, ölkədə bu obyektin açılması BYD-nin “logistika effektivliyini” artırmağa kömək edəcək.

“Financial Times” yazır ki, müəssisənin işə salınması 2026-cı ilin sonuna planlaşdırılır. Layihənin Türkiyədə 5 minə yaxın iş yeri yaratması gözlənilir.

BYD Avropa bazarını ələ keçirməyə, Brüssel isə Çin avtomobillərinin Avropa İttifaqına tedarükünü məhdudlaşdırmağa çalışır. Bu ayın əvvəlində Avropa Komissiyası Çin elektrik avtomobillərinin Aİ-yə idxalına əlavə rüsumlar tətbiq edib.

FT qeyd edir ki, Türkiyənin Aİ ilə gömrük razılaşması var və ölkədə istehsal olunan avtomobillər əlavə rüsumlar olmadan Avropaya ixrac edilə bilər.

Göründüyü kimi, biznes real imkanların olduğu ölkələrə həvəslə gedir. Azərbaycanın Ələt AİZ-ində istehsal üçün münbit şərtlər olsa da, ixracda ola biləcək çətinliklər investorların ora axınını azaldıcı faktora çevrilə bilər. Bu baxımdan, Azərbaycanın ÜTT-yə üzvlüklə bağlı real addımlar atması, Aİ ilə strateji tərəfdaşlıq sazişi üzrə işlərin qısa vaxtda yekunlaşdırılmasında fayda var...

“Anam burnundakı polipə görə girdiyi əməliyyatdan gözümdən zədə alaraq çıxıb. Həkim isə bizə “gözləyin, düzələcək”, - deyir. Təkrar əməliyyata girməlidir. Həkim yaxın durmur”.

Musavat.com xəbər verir ki, bu şikayətlə “Qafqazinfo”-ya paytaxt sakini Rəhilə Məmmədova müraciət edib.

Vətəndaş iddia edir ki, anası, Sumqayıt şəhər sakini Nuridə Zülfüqarovanın gözündəki problem həmin əməliyyatdan sonra yaranıb: “Anam astma xəstəsi olduğu üçün burnundakı polip onu çox narahat edirdi, nəfəs almasını çətinləşdirirdi. Buna görə də mayın 29-da anam Sumqayıt şəhərində yerləşən “Liman” klinikasında burun əməliyyatına girdi. Əməliyyat bitəndən sonra biz anamın gözündə çəplik yarandığını gördük. Bununla bağlı həkimə bildirdikdə bizə dedi ki, “1 ay gözləyin, düzələcək”. 1 ayın tamamında qəbuluna getdik. Bu dəfə bizə dedi ki, “4-5 ay gözləyin”. Sual verdik ki, bəs 4-5 ay sonra düzələrsə? Dedi ki, “onda gedərsiniz, əməliyyat etdirərsiniz”. Pulumuz olmadığını, gözdəki problemi o yaratdığı üçün əməliyyatın da xərcini onun çəkməli olduğunu dedikdə isə bizə “Sizə borcum var?!” sözünü dedi.

Anamın əməliyyatı sığorta ilə olub. Buna görə də həkim deyir ki, “mənə heç bir pul verilməyib”.

Qızının sözlərinə görə, 54 yaşlı Nuridə Zülfüqarova II qrup əlildir. 35 ildən çox bağça müəllimi kimi fəaliyyət göstərmiş. Hazırda isə səhhətində yaranan problemlərdən dolayı işləyə bilmir: “Anam gözüne görə yeriyə də bilmir. Bu səbəbdən atam da işə gedə bilmir və ona qulluq edir. Biz başqa həkimlərin qəbulunda olduq. Hazırda ana-

nın gözünü iki əməliyyat gözləyir. İlk olaraq gözünün alt hissəsindəki sümük 4 mm qırıldığı üçün təkrar əməliyyat edilməli, 6 ay sonra isə gözündə yaranan çəpliyin ara-

böyük problemlə qarşı-qarşıya. Başımız o qədər gözə qarışıb ki, artıq burun yaddan çıxıb”.

Şikayətçinin sözlərinə görə, onlar həkimlə danışıq apa-

lacaq. Pul tələb edirlər. Mən özüm də bu gün hüquq-mühafizə orqanlarına müraciət edəcəyəm. Hərə öz əməlinə görə cavab verəcək. Mən sonuncu dəfə xəstəni müayinə

Burnunu düzəltmək istədi, gözündə çəplik yarandı

Xəstə həkimi, həkim isə pasiyentin qohumlarını günahkar sayır

dan qaldırılması üçün yeni bir əməliyyata girməlidir. Hər keçən gün bizim üçün olduqca önəmlidir. Çünki həkimlər bildirdi ki, əgər vaxtında əməliyyat olunmasa, görmə qabiliyyəti itirəcək.

Axırıncı dəfə Əfqan Ağagülova ötən həftənin 5-ci gününü zəng etdik. Ona bildirdik ki, əməliyyatın birinə 3000 manat pul lazımdır. Pulunu bizə yox, elə əməliyyatı edəcək həkimə verin. Lakin o, verməyəcəyini bildirdi. Çarəsiz qalmışdıq. Burnundakı problemi həll etmək istəyərkən daha

raraq məsələni həll etmək istəyiblər. Bunun üçün dəfələrlə onun qəbulunda olub, telefonla da danışıblar. Lakin həkim onlarla kobud rəftar edib. Buna görə də vətəndaş məsələ ilə bağlı Sumqayıt Şəhər Prokurorluğuna müraciət edib.

Məsələ ilə bağlı “Qafqazinfo” ittiham edilən tərəf - otorinolarinqoloq Əfqan Ağagülova əlaqə saxlayıb. Həkim bildirib ki, şikayətçi şəxslər əməliyyatın müalicəsini gözləməyiblər: “Mənə deməyiblər ki, xəstəni mü-

əndə gördüm ki, verilmiş təyinatla əməl etməyib. Nuri-də xanımın əməliyyatdan əvvəl və sonrakı müayinə nəticələri var. Həmin nəticələrdən irəliləyiş olduğu belli olur. Onlar xəstəni həkimdən qaçırdılar. Başqa professorların yanına apardılar. Mən onlara demişdim xəstəni getirin. Lakin onlar gətirmədilər, müalicədən yayındılar. Müalicə davamlı getsə, irəliləyiş də olacaqdı. Onun burnu sağalmalıdır ki, daha sonra gözündə də müalicə edək. Əməliyyatların qiyməti də icbari Tibbi Sığortanın xidmətlər zərfinə var. İTS qanunla nizamlanan dövlət orqanıdır və onların dediyi cərrahi əməliyyat 250 manat qiymətləndirilir, 3000 manat yox. Məni döyməklə hədələdilər, təhqir etdilər. Bütün bunlara görə qanun qarşısında cavab verməli olacağlar. Qanunvericiliklə hər şey həll olunur. Klinikanın təhlükəsizlik kameraları var. Əməliyyat olunan xanımın qızları öz telefonları ilə gizli şəkildə çəkiliş aparıblar. Xəstənin müalicəsini gözləmədən pul tələbinə başlayıblar”.

Liposaksiya zamanı ölən iki uşaq anasının həkiminin ali təhsili yox imiş - iddia

“Reo-Med” klinikasına liposaksiya üçün müraciət edən və komaya düşərək vəfat edən 29 yaşlı Aybəniz Almuradovanın ailəsi həkimlərdən şikayətçidir.

Oxu.az-a açıqlama verən A.Almuradovanın bacısı Güler Əliyeva mərhumun ölümündə həkimləri günahlandırır.

Onun sözlərinə görə, bacısı sosial şəbəkədə tanınan həkim Mətanət Eyvazovaya yazaraq liposaksiya olunmaq istədiyini bildirib. Həkim də cavabında əməliyyatın çox yüngül proses olduğunu bildirərək, klinikaya dəvət edib. İyunun 11-də Aybəniz Almuradovanı əməliyyat etmək üçün anesteziya edilib. Hər şey də bundan sonra başlayıb:

“Əməliyyat otağında anestezioloq Babək Mahmudov iynəni vurub, iynənin düzgün vurulub-vurulmadığı sual altındadır. Çünki xəstəxananın kameraları sındırılıb. Ona görə də əməliyyat otağında nə baş verdiyini deqiç bilmirəm. Xəstəxananın direktoru Əli Hüseynov, anestezioloq Babək Mahmudov və həkim Mətanət Eyvazova - hamısının əli var bu işdə.

Bacım komada olanda öyrəndik ki, Mətanət Eyvazovanın heç bir ali təhsili yox imiş. Həmin şəxs lazeroloq işləyirmiş, 6 aydır ki, bu işi kursa gedərək öyrənib. Sadəcə əlində kurs sertifikatı olan bir adam həkim kimi işləyib. Heç bir səlahiyyəti olmadan... Biz ondan diplomunu tələb etdik, gətirmədi. Anestezioloq B.Mahmudovdan da tələb elədik. Mənə gətirdiyi diplom odur ki, adam müalicə işi üzrə keçən il universitet bitirib. Onun anesteziologiya üzrə heç bir təcrübəsi yoxdur”.

Mərhumun bacısının sözlərinə görə, xəstəxana da qa-

nunsuz fəaliyyət göstərmiş: “Əli Hüseynov da “Reo-Med” klinikasını qanunsuz işlədirmiş. Binəqədi Rayon Prokurorluğundan bildirdilər ki, bizim o xəstəxanadan xəbərimiz yox idi. Bir ay əvvəle kimi biz o xəstəxanaya bağlı bilirdik. Oradan şikayət olunub. Bir xanım əməliyyat olunub, bədənində çürümə gedir. Düzdür, onu Mətanət etməyib. Başqa həkim edib, amma o xəstəxanada olub. Biz şikayətə gedəndən sonra bildik ki, qanunsuz şəkildə işlədilib. Tibb bacılarının, həkimlərin ali savadı yoxdur”.

Güler Əliyeva deyir ki, ba-

cısına ilkin tibbi yardım göstərilməyib: “Qan analizi alınıb. Başqa analiz alınmayıb. Amma başqa analizlər də alınmalıydı. Əməliyyat otağında ilkin tibbi yardım göstərilməyib. Süni tənəffüs aparatı olmayıb. Sübutla, faktla bunlar mənim əlimdə var. Digər klinikadan gələn komanda soruşdu ki, niyə bu aparatları qoşulmayıb? Deyiblər ki, yox idi. Əgər yoxdursa, niyə sən məsuliyyətsizlik edib əməliyyat edirsən? Kimse bilməsin deyə xəstəxanada 4 saat yubadılıb. Baxıblar ki, əlac yoxdur. Sonra müraciət ediblər. Əvvəlcə başqa klinikaya aparıblar. Daha sonra Neftçilər xəstəxanasına köçürülüb. 21 gün komadan sonra iyulun 2-də vəfat edib. Bildiyimizə görə, həkim hələ də xəstə qəbul edir və əməliyyatlar aparır.

Mətanət Eyvazova deyə bilər ki, bacıma əli dəyməyib, anestezioloq edib, amma o, məsuliyyət daşıyırdı. Niyə xəstəni təcrübəsi olmayan anestezioloqa əmanət edirsən? Kimlərsə bədbəxt edirsən. Ona həkim deyilməməlidir, o lazeroloqdur. Biz xəstəxanadan da, həkimlərdən də şikayətçi-yik. Bacımın iki balası yetim qaldı. Hər gün analarını soruşurlar. Nə cavab verəcəyimizi bilmirik. Həmin şəxslər qanun qarşısında cavab verəcəklər”.

İbtidai sinif şagirdlərinin yükü azaldıldı? - təhsil ekspertinin şərh

Adil Vəliyev: “Dərsə ayrılan vaxt az, siniflərdə şagird sayı isə çoxdur, özəl məktəblərdəki və ya xaricdəki sistemi yavaş-yavaş tətbiq etsək...”

“İbtidai sinif səviyyəsində bəzi summativ qiymətləndirmələrin azaldılması və ya ləğvi məsələsi müzakirə olunur”.

“Yeni Musavat” xəbər verir ki, bunu “Report”-a açıqlamasında Elm və Təhsil Nazirliyinin Məktəbəqədər və ümumi təhsil siyasəti şöbəsinin müdiri Vəfa Yaqublu deyib.

Şöbə müdiri bildirib ki, qiymətləndirmə siyasətində bəzi təkmilləşdirmələr aparılacaq.

Nazirlik rəsmisi həmçinin əlavə edib ki, ümumi təhsilin dövlət standartlarının yenilənməsi 5 ildən bir nəzərdə tutulur: “2020-ci ildə təsdiq olunmuş dövlət standartları növbəti ildə yenilənəcək. Yeni standartların hazırlanması ilə bağlı işlər gedir”.

Bəs təhsil ekspertləri bu yöndə nə düşünür? Növbəti ildən ibtidai sinif şagirdlərinin yükü azaldılır, yoxsa...

Xatırladaq ki, elm və təhsil naziri Emin Əmrullayev də bu mövzu ilə bağlı bir neçə dəfə açıqlama verib. Sonuncu dəfə “Report” informasiya agentliyinə müsahibəsində bu mövzuya toxunan nazir qeyd edib ki, şagirdlərin dərs yükünün azaldılması istiqamətində bəzi summativ qiymətləndirmələrin ləğvi məsələsinə 2025-ci ildə baxıla bilər: “Çünki hər beş ildən bir ümumi təhsilin dövlət standartlarında müəyyən dəyişikliklər edilir. Məsələn, bu gün qüvvədə olan standartlara əsasən 5-6-cı siniflərdə yeni “Təbiət” fənni tədris olunur. Bu fənn əvvəllər I-IX siniflərdə tədris edilən həyat bilgisi fənninin yuxarı siniflərdəki saatları hesabına keçirilir. “Həyat bilgisi” fənninin tədrisi isə I-IV siniflərlə məhdudlaşır. Eyni zamanda tədris digər dillərdə aparılan bölmələrdə “Azərbaycan dili” (dövlət dili) fənninin həftəlik tədrisi 2 saatdan 3 saata qaldırılıb. Həmin bölmələrdə ikinci xarici dil fənninin tədrisi isə dayandırılıb. Bundan başqa, tədris digər dillərdə aparılan bölmələrdə “Azərbaycan tarixi” fənninin Azərbaycan dilində tədris olunması 2 il məhdud sayda məktəbdə sınaqdan keçirilmiş və nəticələrin müsbət olması bizə əsas verib ki, 2024-2025-ci tədris ilində bütün məktəblərimizdə ölkəmizin tarixi dövlət dilində öyrənilsin. Bunlar hamısı yeni qərarlardır. Ən böyük dəyişikliklərdən biri də odur ki, fakültativləri 20 faizə qədər artırımsıq, yeni məktəbin özünün 20%-ə qədər qərar vermək hüququ var. Amma bizim kontekstdə bunu etmək çətinidir”.

Təhsil eksperti Adil Vəliyev “Yeni Musavat”-a açıqlamasında summativ qiymətləndirmənin çətinliklərindən danışdı: “Summativ qiymətləndirmə mövzusu illərdir müəllimləri də, şagirdləri də, valideynləri də narahat edir. Əslində qiymətləndirmə prosesi fərqli düşüncə ilə tətbiq olunmağa başlamışdı. Amma görünən odur ki, qiymətləndirmə prosesi düzgün aparılmadığına görə istənilən nəticəni əldə etmək olmur. Buna görə də hər kəs narazıdır.

Əsas problem odur ki, dərsə ayrılan vaxt azdır, siniflərdə şagird sayı isə çoxdur. Sözsüz ki, belə olan şəraitdə müəllim tam keyfiyyətli təhsil verə bilmir. Şagirdlər də yuxarı siniflərdə təhsil alarkən məktəbdə çox zaman keçirmirlər, hazırlıqlara, kurslara gedirlər ki, ali məktəbə qəbul ola bilsinlər. Düşünürəm ki, ya özəl məktəblərdəki, ya da xarici ölkələrdəki sistemi yavaş-yavaş tətbiq etsək, istənilən nəticəni əldə edə bilərik. Müəyyən bacarıqları summativlərə qata bilərik.

Bundan başqa, imtahan prosesini imtahan şəklində, lakin fərqli formada şagirdlərin müəyyən müddət ərzində keçdiyi dərslər əsasında yox, müəllimlərin şagirdlərin özünüidareetməsi, fəallığı və müəyyən tapşırıqların yerinə yetirilməsi ilə müəyyənləşdirərək summativ qiymətləndirməyə rəng qatmaq olar. Bundan əlavə, summativ qiymətləndirmə zamanı kifayət qədər israfçılığa yol verilir. Hesab edirəm ki, kağız israfının qarşısını almaq üçün də tədbirlər görülməlidir”.

□ **Nigar Həsənlı,**
“Yeni Musavat”

Bu gün - iyulun 10-da Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsində "Urmedhelp" və "My Doc Tour" adlı şirkətlərin sahibi Nuridə Seyidova və digər iki nəfər - Aynur Bayramova ilə Aysel Məmmədovanın cinayət işi üzrə məhkəmə prosesi davam etdiriləcək.

"Yeni Musavat" xəbər verir ki, hakim qarşısına çıxarılan müttəhimlər talassemiyadan əziyyət çəkən uşaqlar üçün toplanmış vəsaitləri dələduzluq yolu ilə ələ keçirməkdə ittiham olunurlar. Proses hakim Azad Məcidovun sədrliyi ilə keçirilir.

Ötən prosesdə məlum olub ki, zərərçəkənlərdən Solmaz Eyvazova məhkəməyə vəsatət göndərüb. O bildirib ki, 6500 manat verib və həmin pulun qaytarılmasını istəyir.

Hakim tərəflərə çağırış edib: "Biz fevral ayından bu günə kimi cəmi bir təqsirləndirilən şəxs dindirmişik. Belə getsə, bu iş çox uzanacaq. Hər bir vəsatət yazır. Zərərçəkmiş indi vəsatət yazıb ki, pulunu versinlər".

Hakim Nuridə Seyidovanın tibbi maska taxmasına da münasibət bildirib: "Mən videoya da baxıram, pulları sayanda maska taxan olmayıb. Koronanın ən qaynar vaxtında maska taxmayıblar. İndi burada maska taxırsız".

Zərərçəkmiş Aysel Abdullayeva məhkəmədə çəkilişin aparılmasını istəyib. O deyib ki, Nuridə Seyidovanın əlaltıları çöldədir. Amma hakim qərar qəbul edildiyini, çəkilişin dayandırıldığını bildirmişdi. Məhkəmə öz təşəbbüsü ilə qərar qəbul etmiş, vergi xidmətinə sorğu göndərilmişdi. Sorğuya əsasən, "Urmedhelp" və "My Doc Tour" adlı şirkətlərin vergi bəyannamələri, mədaxil cəkləri barədə məhkəməyə məlumat verilməlidir.

İttihamla görə, talassemiyalı xəstələrin valideynlərinin Daxili İşlər Nazirliyinə müraciətindən sonra ötən ilin fevralında cinayət işi başlanılıb.

Müəyyən edilib ki, Nuridə Seyidova digərləri ilə əlbir olaraq 36 talassemiya xəstəsinin valideynlərinin etibarından sui-istifadə edərək həmin şəxslərin övladlarını Türkiyədə müalicə etdirmək adı ilə 1 milyon manata yaxın dələduzluq edib. Qeyd olunub ki, övladları qan xəstəliyindən əziyyət çəkən bir neçə valideyn Nuridə Seyidovaya ümumilikdə 67 min dollar veriblər. Nuridə Seyidova valideynlərə söz verib ki, sənədlər hazırlanandan sonra azyaşlı xəstələri Türkiyənin Antalya şəhərindəki "Antalya Medical Park" hospitala yollayacaq. Pulu alsa da, vədinə əməl etməyib. Bundan başqa, Nuridə Seyidova yalandan bildirib ki, Şəkinin Cüməkənd kənd sakini Vüqar İsayevin talassemiyadan əziyyət çəkən qızı Gülbər İsayevanın illik transplantasiyası üçün tələb olunan laborator müayinələr, donor xərci, cərrahi əməliyyat və digər xərcləri qarşılamaq üçün tələb olunan pulu sponsorlar ödəyəcəkdilər. Guya əməliyyata 70 min dollar tələb olunub, onun da 20 min dollarını "Çinar Plaza"da ofisdə Nuridə Seyidova ondan alıb, qalan məbləği isə yardım olaraq xaricdəki donor təşkilatların ödəyəcəyinə vəd edib. Sonra zərərçəkmişə məlum olub ki, ortada nə donor var, nə bir şey. Digər zərərçəkmiş Tural Nəsmiyev iki azyaşlı övladının müalicəsi üçün 2022-ci ilin mayında Nuridə Seyidovaya 35 min dollar verib.

N.Seyidova onun övladlarının Türkiyənin Samsun şəhərində müalicə olunacağını bildirib. Həmin ilin oktyabrında Türkiyəyə gedib xəstəxanada

Xəstə uşaqların müalicə pulu necə mənimsənilib?

Bu gün davam edəcək prosesdən gözləntilər

gözləməyi tapşırıb. Tural Nəsmiyev 3 aydan çox həmin xəstəxanada qalsa da, nə donor, nə də əməliyyat olub. Hər dəfə Nuridə Seyidovayla əlaqə saxlayanda, sonuncu ona səbrli olmağı məsləhət görüb. Nəhayət, aldaddığını başa düşən Tural Nəsmiyev Türkiyədə keçirdiyi aylar ərzində xərcəldiyi 8 min manat ziyanla geri dönüb. İttiham aktında göstərilib ki, Nuridə Seyidova vətəndaşlardan pulları əsasən "Çinar Plaza"dakı ofisdə alıb. İstintaq zərərçəkən kimi 36 nəfəri müəyyən edib. Bunlar azyaşlı övladları talassemiyadan əziyyət

çəkənlərdir. Dəstə üzvləri zərərçəkmişlər Ceyran Musayeva və Elman Nuriyevdən 20 min 400 manat, Məsumə Hacıyeva, Ömər Məmmədov və Sahid Mövsümovdan 17 min, Mənsur Qarayev, Natiq Qubatoğlu və Elnur İsbəndiyarovdan 25 min 500 manat, Kəmalə Muliyyəva, Nüşabə Məmmədova, Taleh Hacıməmmədov, Şahbaci İsayeva, Xəyal İlmənovdan 34 min manat məbləğində vəsaiti olaraq dələduzluq ediblər.

Nuridə Seyidova öz qulluq mövqeyindən istifadə etməklə Elxan Əliyevdən 12 min 745

manat və Rəsim Cavadovdan 25 min 500 manat olaraq onların övladlarının Türkiyədə əməliyyat olunmasına köməklik göstərəcəyi ilə bağlı yalan vəd verib. Daha sonra Nuridə Seyidova digər təqsirləndirilən Aysel Məmmədova ilə qabaqcadan əlbir olub, Tural Nəsmiyevdən 59 min 500 manat, Zeynəb Cəlilovanın 25 min manat, Kamil Əhmədovdan 23 min manat, Rəsim Cavadovdan 51 min manat, Xəyal İsayevdən 51 min manat, Lamiyə Hüseynovanın 20 min 50 manat, Nərgiz Mahmudovanın 9 min manat, Elnarə Xanmirzə-

yevidən 25 min manat, Sevinc Səmədovanın 22 min 500 manat, Elvin Fətəliyevdən 25 min manat alıb.

O da müəyyən edilib ki, Nuridə Seyidova tanışı Aysel Bayramova ilə əlbir olaraq Aynur Orucova, Solmaz Eyvazova və Vüqar Eminovdan 25 min 500, Laura Həsənovadan 51 min, Günay Ağayevadan 25 min, Aytəkin İsayevadan 19 min, Elnaz Hacıyevadan 5 min, Faiq Nəcəfovdan 5 min 100 manat məbləğində pul alıb.

Övdləri xəstəlikdən əziyyət çəkən zərərçəkmişlər - Sevinc Səmədova, Faiq Nəcəfov, Rəsinur İsbəndiyarov, Xəyal İlmanov, Kəmalə Muliyyəva, Elman Nuriyev, Taleh Hacıməmmədov, Elvin Fətəliyev, Ceyran Musayeva, Məsumə Hacıyeva, Solmaz Eyvazova, Nüşabə Məmmədova, Mənsur Qarayev, Lamiyə Hüseynova, Sahid Mövsümov, Aysel Abdullayeva, Tural Nəsmiyev, Vüqar İsayev, Elnarə Xanmirzəyeva, Kamil Əhmədov, Elnaz Hacıyeva, Vüqar Eminov, Aytəkin İsayeva, Rəsinur Dadaşov, Aynur Orucova, Zeynəb Cəlilova, Günay Ağayeva, Ömər Məmmədov, Xəyal İsayev, Laura Həsənovada, Rəsim Cavadov, Nərgiz Mahmudova, Natiq Qubatoğlu, Şahbaci İsayeva, Rəsinur İsmayilov və Elxan Əliyevdir.

□ E.MƏMMƏDƏLİYEV, Musavat.com

Şuşa Zirvəsindən Xəzərlə bağlı SOS! - Urmu gölünün taleyi təkrarlana bilər?

Ənvər Əliyev: "Avropanın az qala 40 faizi qədər ərazisi olan nəhəng su hövzəsi birdən-birə quruya bilməz"

"Xəzər dənizi yox olmaq ərəfəsindədir. Onunla bağlı ekoloji problemlər diqqətdən kənarda qala bilməz". Bu fikri Qazaxıstan prezidenti Kasım-Jomart Tokayev Türk Dövlətləri Təşkilatının iyulun 6-da Şuşa şəhərində keçirilən qeyri-rəsmi sammitində çıxışı zamanı səsləndirib.

"Biz Xəzər dənizinin logistik potensialının artırılmasının vacibliyini qeyd etdik. Eyni zamanda onun ekoloji problemlərinə məhəl qoymamaq da qəbul edilməlidir. Dəniz yox olmaq ərəfəsindədir. Ən mühüm vəzifə onun ətraf mühitini, flora və faunasını qorumaqdır. Xəzərin xilasına yönəlmiş konkret həll yolları hazırlamaq lazımdır. Türk ölkələrinin alimləri arasında qarşılıqlı əlaqəni aktivləşdirməyin vaxtı çatıb", - deyir o qeyd edib.

Onun sözlərinə görə, bütövlükdə planetdə iqlimlə bağlı vəziyyət daha da mürəkkəbləşib: "Dünyanın müxtəlif yerlərində baş verən anormal istilər, meşə yanğınları, quraqlıq və daşqınlar bu tendensiyanın aydın şəkildə təsdiqidir. Biz Türk dünyası ilə iqlim məsələlərində əməkdaşlığı gücləndirməyə hazırıq. Bu il

biz Azərbaycanda keçiriləcək COP29 iqlim konfransında fəal iştirak etməyi planlaşdırırıq".

Dünyanın ən böyük gölü sayılan Xəzər dənizini Urmu gölünün taleyini yaşaya bilər? Tokayev Xəzərlə bağlı konkret həll yolları deyərək nələri nəzərdə tutur? Gerçəkdənmi Xəzər dənizinin yox olmaq təhlükəsi var?

Yeri gəlmişkən, Şuşa sammitindən bir gün sonra Xəzər dənizinin Hövsan və Türkan sahillərində balıqların kütləvi ölümü qeydə alınıb. Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin Bioloji Müxtəlifliyin Qorunması Xidmətinin rəisi Firuddin Əliyev bildirib ki, səbəb suda həll olmuş oksigenin miqdarının qeyri-optimal səviyyəyədək azalması ilə bağlıdır. Onun sözlərinə görə, su nümunələrinin analizi zamanı müəyyən edilib ki, suyun temperaturu-

nun yüksək olması nəticəsində suda həll olmuş oksigenin miqdarı qeyri-optimal səviyyəyədək, 2.2-2.5 mq/litrədək (norma-6 mq/litr) azalıb və bu səbəbdən balıqlar tələf olub.

Məsələ ilə bağlı AMEA-nın Coğrafiya İnstitutunun şöbə müdiri Ənvər Əliyevlə söhbət etdik.

"Yeni Musavat"a şərhində alim bütün Xəzəryanı dövlətlərin alimlərinin birgə əməkdaşlığının önəmini vurğuladı:

"Biz vaxtilə Xəzər dənizinin ümumi problemlərinin öyrənilməsi üçün 5 Xəzəryanı dövlətin alimlərindən ibarət institut yaradılmasını təklif etmişik. Rusiya Elmlər Akademiyasının prezidenti Aleksandr Mişayloviç Sergeyev Bakıda səfərdə iken təklif etdi ki, ən optimal variant kimi institut məhz Bakıda fəaliyyətə başlasın, 5 dövlətin maliyyə imkanları ilə təmin olunsun. Nəticədə tədqiqat işləri koordinasiya edil-

mək şərtlilə birgə aparılsın.

Hesab edirəm ki, ən yaxşı mütəxəssislərin bir hissəsi Azərbaycandır. Xəzərin eni istiqamətində ən münasib yer də məhz Azərbaycandır. Təəssüf ki, sonradan dövlətlər öz daxilində ayrıca qurumlar yaratdılar. Hadisələrə fərdi yanaşma problemlərin köklü həllinə mane olur. Aydın məsələdir ki, institutun yaradılması üçün böyük maliyyə vəsaiti lazımdır. Birgə əməkdaşlıq ona görə önəmlidir ki, Xəzər dənizinin problemlərini araşdırmaq üçün gəmilər lazımdır. Gəmilərin qiyməti isə bahadır. Gəmilərsiz reydlərlə, xüsusi tədqiqatçı qrupları ilə əhatəli araşdırma aparmaq çətindir".

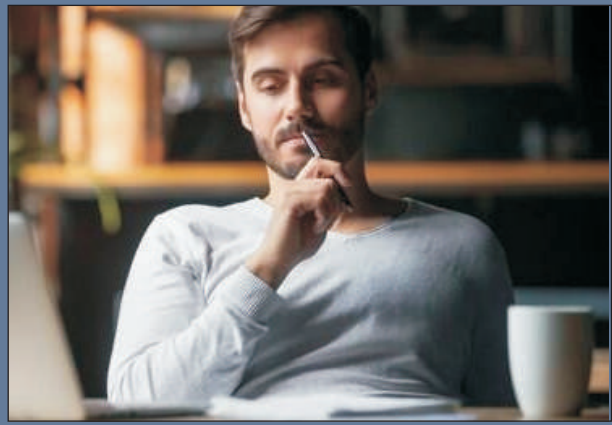
Alim Xəzərin əvvəlki illərdə də problemləri olduğunu xatırladı: "Xəzər dənizinin Orta Asiyaya birləşdiyi zamanlar olub. Böyük Qafqaz dağları dənizin altında idi. Hətta cənubda Balaxanı gölü əmələ gəlmişdi. Bununla yanaşı, Xəzərin çox sulu vaxtları da olub ki, Valdaya, Moskvanın altına birləşib. Daha bir fakt isə Xəzərin Şimal Buzlu okeanına birləşməsi olub ki, suitilər oradan gəlib. Okean balıqları isə qərb istiqamətində Aralıq dənizi, Qara dəniz vasitəsilə dünya okeanına birləşdikdən sonra Xəzərə gəlirlər".

Alimin qənaətinə, bu günkü problemlərin əsas səbəbi biganəlikdən qay-

naqlandır: "Xəzərin quruması hər kəsə məlumdur. Bəs dəniş niyə quruyur, nə etmək lazımdır? Xəzər dənizində 50-70 ildən bir quraqlıq, artım dövrü olub. Növbəti quraqlıq dövrünün yekunlaşdığını zənn edirik. Mənə elə gəlir ki, ötən ildən başlayaraq Azərbaycana düşən yağıntının miqdarının artması ilə Xəzərin sululuq dövrü başlaya bilər. 4 milyon kvadrat kilometrlik, yəni Avropanın az qala 40 faizi qədər ərazisi olan nəhəng su hövzəsi birdən-birə quruya bilməz. Bu, mümkün deyil".

O ki qaldı balıqların kütləvi tələfatına, müşahibimiz bildirdi ki, bəzən dəniz sularında elə proseslər olur ki, kütləvi oksigen çatışmazlığı yaranır: "Xəzər dünyanın ən tektonik 3 nöqtəsindən birində yerləşən ən böyük su hövzəsidir. Digər tektonik sahələrdə-Amerikanın şimalından cənubuna qədər və Sakit okeanın qərb və şərqində olan sahələrdə belə hallar baş verir. Bundan əlavə, palçıq vulkanları amili var. Keçən il suitilərin kütləvi ölümü qeydə alındı. Sularda həll olunmuş oksigenin azalması, yaxud palçıq vulkanları ilə əlaqədar yaranmış canlı aləmə zərər vuran sahələrin formalaşması ehtimalı yüksəkdir".

□ Nigar HƏSƏNLİ, "Yeni Musavat"

Uzaqdan işləmək stress səviyyəsini azaldır - araşdırma

Amerikalıların 96 faizi hibrid işin onların psixi sağlamlığı üçün yaxşı olduğunu düşünür.

Musavat.com lent.az-a istinadən bildirir ki, Amerikanın "FlexJobs" şirkətinin yeni növ koronavirus (Covid-19) epidemiyasından (2020-2022) sonra dəyişən iş şəraiti ilə bağlı keçirdiyi sorğuya görə, amerikalı işçilərin 96 faizi hesab edir ki, hibrid iş onların psixi sağlamlığı üçün faydalıdır.

Onlayn iş imkanları təmin edən "FlexJobs" şirkətinin mütəxəssisləri əməkdaşların uzaqdan işə yanaşmasını araşdıran sorğu keçirib. Anketdə iştirak edən 5600 nəfərin 96 faizi psixi sağlamlıqlarına xeyirli olduğunu əsas götürərək ofisdə işləmək üçün hibrid işə üstünlük verib.

Hibridlərdə işləmək istəyən 96 faizin 47 faizi distant, 49 faizi həm ofisdən, həm də uzaqdan, cəmi 4 faizi isə yalnız ofisdə işləməyə üstünlük verib.

Fərqli mühitlərdə uzaqdan işləməyin psixi sağlamlıqlarına müsbət təsir göstərdiyini bildiren iştirakçıların 30 aizi uzaqdan işləmənin karyeralarına müsbət təsir etdi - yini düşündüklərini söyləyib.

İşçilərin işlərini harada və nə vaxt başa vurduqlarına baxaraq məhsuldarlıq səviyyələrini ölçməklə mütəxəssislər uzaqdan və hibrid işin daha səmərəli olduğu qənaətinə gəliblər.

Mütəxəssislər kəşf ediblər ki, uzaqdan işləməyin insan sağlamlığı üçün ən böyük faydası stress səviyyəsinin azalmasıdır.

Sorğuda müəyyən edilib ki, iş gediş-gəliş arasında yol prosesi işçilərin 87 faizində stressə səbəb olur.

"15 yaşında qızın bunu etməsi faciədir" - Coşqun Rəhimov

"Çoxdur, ərin pulu olmaya-olmaya arvad dirəşir ki, plastik əməliyyat etdirsins. Kompleks halını alıb, hamı özündə qüsurla axtarır. Bunlara beynəşəkilləndirmə də etsinlər".

Bu sözləri Əməkdar artist Coşqun Rəhimov "Şən gənc" proqramında deyib.

Aktyor plastik əməliyyatları pisləyib. O bildirib ki, 15 yaşlı qızlar plastik əməliyyat etdirir:

"Həyatda kim üçün yaşadıklarını anlasınlar. Plastik əməliyyat trend halını alıb. Xəstəlikdir. Özlərində çatışmayanı formalaşdırırlar. Olmaz.. Kiçik toxunuşlar olar, müasir dövrdür. Kiminsə hansısa kompleksi var. Amma vəhşicəsinə, inqubator kimi bir-birinin arxasınca, oxşarlıq robotlaşma gedir. Qadınlarımız bir-birinə oxşayır. 15, 16 yaşında qızlarımız bıçaq altına yatır. Bu, böyük bir faciədir. Gələcəyimiz üçün faciədir. Bunların ana, həyat yoldaşı olmağı, cəmiyyətdə formalaşmağı var. Çalışın gözəlliyi daxilində axtarın, gözəlləşdirin, üzünü vuraçaq".

Əməkdar artist Rafael İsgəndərov isə "Onun valideyni fikirləşmir, bıçaq altına göndərir? Sabah onunla ailə qurmaq istəyəndə bu sifətinə görə evlənəcək" reaksiyasını verib (Axşam.az).

Qardaş şəhid qardaşının xanımını niyə öldürdü? - "Təkbətək söhbət etdik" /Şok təfərrüat

Xızı rayonunda 1984-cü il təvəllüdlü Taleh Qurbanovun şəhid qardaşı Saleh Qurbanovun həyat yoldaşı Ləmanı boğaraq öldürməsi faktı üzrə məhkəmə prosesi keçirilib. Məlumatla görə, Taleh 13 may 2023-cü ildə saat 13 radələrində Giləzi qəsəbəsində olan Zöhrab adlı şəxsə məxsus kafedə spirtli içki qəbul etdikdən sonra özünün yaşadığı evə gəlib (Teleqraf.com).

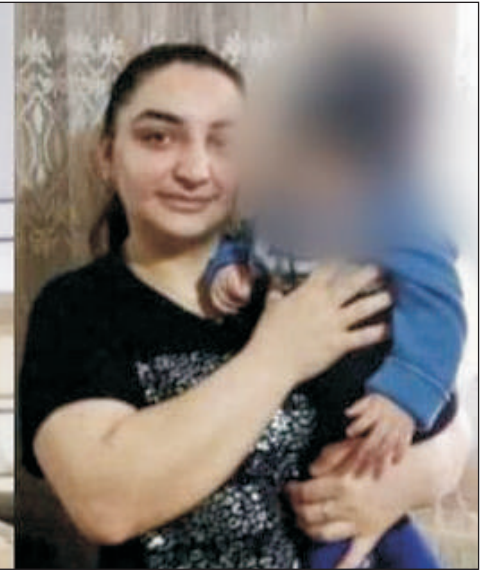
Saat 17 radələrində o, şəhid qardaşı Saleh Qurbanovun arvadı Ləmanın həmin qəsəbədə Cabir Novruz küçəsində yerləşən beşmərtəbəli yaşayış binasının birinci mərtəbəsində atasına məxsus mənzilə gəldiyini eşidib, onunla ailələri arasında olan söz-söhbəti yekunlaşdırmaq üçün həmin mənzilə gəlib. Orada şəhid qardaşının əşyaları saxlanan otaqda Ləmanla təkliddə söhbət edib. O, Ləmanın öz ata evinə qayıdacağı, hazırkı evdə yaşamaq istəmədiyini və digər sözlərindən sonra yaranmış mübahisə zamanı onu öldürmək məqsədilə son dəfə sağollaşmaq adı ilə ayaq üstə qalxmasını istəyib.

Ləman oturduğu divandan qalxdıqda Taleh sol əli ilə onun boğazından tutaraq sıxıb. Boğmağa gücü çatmadıqda qolunun dirək hissəsini qadının boğazına keçirib və yenə də möhkəm sıxıb. Ləman aldığı xəsarətdən vəfat edib.

İstintaq orqanı tərəfindən Talehin barəsində Cinayət Məcəlləsinin 120.1-ci (qəsdən adam öldürmə) maddəsi ilə ittiham elan edilib. Cinayət işi baxılması üçün Sumqayıt Ağır Cinayətlər Məhkəməsinə göndərilib. İş hakim Hafiz Əliyevin sədrliyi ilə araşdırılıb.

Məhkəmədə təqsirləndirilən şəxs qismində ifadə verən Taleh bildirib ki, qardaşı Quru Qoşunlarında kapitan rütbəsində xidmət edib: "Qardaşım 2016-cı il aprel döyüşləri, 44 günlük Vətən müharibəsi və 2022-ci il sentyabr döyüşlərində iştirak edib. 12 sentyabr 2022-ci ildə şəhid olub. Qardaşım ailəsi ilə birlikdə atamgillə yaşayıb. Mənim isə atamgillə yaxınlıqda özümə məxsus evim var. Ləman kiminsə sözlərinə aldanıb".

Təqsirləndirilən şəxs qeyd edib ki, qardaşı Saleh 44 günlük Vətən müharibəsində ön xətdə xidmət edərkən başına bir iş gəldiyi təqdirdə ailəsini ona etibar edib, ailəsi üçün öz evinin yanında birotəqlə ev tikməyini xahiş

edib: "Qardaşım şəhid olduqdan 15-16 gün sonra anam, atam və gəlinimiz Ləmanı bir yerə yığaraq onlara qardaşımın vəsiyyətini bildirdim. Qardaşımın çantasından ev layihəsi çıxdı, həmin evi tikmək istədim. Mənim həyətimə köçəcəklərinə, orada yaşayacaqlarına razılaşdım. Bu fikri Ləmanın atasına da bildirdim. Onlar da razılaşdılar.

Sonra Ləmanın TikTok-dan istifadə etdiyini öyrəndim. Qardaşımın şəhid olmasından 7 ay keçdiyi üçün gəlinə bu hərəkətin ayıb olduğunu, bizə yaraşmadığını söylədim. Ləmanın telefonunu sındırıqda atasının evinə getdi. Bizə Ləmanın 10 günlük müalicə aldığı bildirildi. Lakin 1 ay keçməsinə baxmayaraq geri qayıtmadı. Atam Ləmanı pırə apardı, oradan qayıtdıqdan sonra Ləman öz atası evinə gedəcəyini dedi. Ondan nə üçün belə hərəkət etdiyini soruşdum. O, burada qala bilmədiyini söylədi. Onunla uzun söhbət etməyimə baxmayaraq mənimlə razılaşmadı. Axırda dediyi sözləri ona yaraşdırmadım. Mən də özümü saxlaya bilmədim".

Taleh deyib ki, Ləmanın TikTok-da Salehin videolarını paylaşmış, mesajlara baxmaması üçün telefonunu sındırıb: "Telefonu aprel ayının 12-də sındırdım. Aprelin 14-də Salehin anım günündən sonra atasıgil onu müalicə olunmaq adıyla apardı. Bu dövəmdə mənim atam onu pırə aparıb gətirdi. Ləman "məni bu evə bağlayan heç nə yoxdur, mən burada qalmaq istəmirəm" deyərək uşağı da özü ilə aparmaq istədi.

Hər dəfə atamgillə gəndə valideynlərimi gözüyaşlı görürdüm. Onlar Salehin uşağı ilə nəfəs alırdılar.

Qardaşım şəhid olduqdan sonra hər dəfə işdən çıxanda ata evinə gedərək hal-əhvallarını soruşardım. Orada çayımı içib qurtarana qədər Ləman hətta ayaqqabımı da təmizləyirdi. Ləman pis insan deyildi. Onu kimə yolundan döndərdi. Kiminsə yanında Ləmanı öldürəcəyimi deməmişəm. Hadisədən sonra tənidiyim polis işçisi Eyvaza zəng edərək xəta törətdiyimi, evdə gözələdiyimi bildirdim".

Talehin ifadəsinə görə, qardaşının vəsiyyətini ata-anasına, gəlinə və kimi maraqlandırsa, onlara deyib: "Hamımız evin tikilməyinə, birlikdə yaşamağımıza razı olduq. Sonradan nə baş verdiyini bilmirəm. Evi ata-anamın puluna tikəcəyimizi bildirmişik. Qardaşım mənə 1 otaqlı ev tikməyi demişdi. Amma çantasından başqa evin layihəsi çıxdı. Öz evimin qabağında 4 otaqlı ev tikməyi planlamışdım. Mən işləyirdim, əlavə işlər də görürdüm. Həmçinin atam sənətkar adamdır. Pulun hamısı Ləmanın özündə idi. 4 otaqlı evi bəyənəndi, atasının 1 otaqlı mənzilində yaşamaq istədi.

Hadisə zamanı anam da evdə idi. Ona gəlinlə təkbətək söhbət edəceyimi dedim. Ev 4 otaqlı idi, biz qardaşımın şəkilləri olan otaqda oturmuşduq. Ləman bütün suallara "yox" cavabı verdi. Onu boğazından sıxdım, divanın üstünə yıxıldı. Əlimi boynuna keçirərək boğdum. Ləmanı öldürmək fikrim yox idi. Belə fikrim olsaydı, 30-40 dəqiqə söhbət etmək əvəzinə, evə girən kimi öldürərdim. Hadisə olandan sonra əlim boşaldı, nəfəs alıb-almadığına baxdım".

Məhkəmə baxışında həm zərərçəkmiş Ləmanın hüquqi varisinin özü, həm də onun

nümayəndəsi məhkəməyə vəsatətlə müraciət ediblər. Onlar cinayət işinin məhkəmədə baxılmasına xitam verilməsini və cinayət işini təqsirləndirilən şəxs daha ağır ittihamın irəli sürülməsindən ötrü, yeni Cinayət Məcəlləsinin 120.2.2-ci (xuliqanlıq niyyəti ilə adam öldürmə) maddəsi ilə ittiham verilməsindən ötrü ibtidai araşdırmaya prosessual rəhbərliyi həyata keçirən prokurora qaytarılmasını xahiş ediblər.

Zərərçəkmiş şəxsin hüquqi varisi və onun nümayəndəsi vəsatətini onunla əsaslandırınblar ki, təqsirləndirilən şəxs Ləmanı xuliqanlıq niyyəti ilə öldürüb. Həm ibtidai istintaq zamanı, həm də məhkəmədə təqsirləndirilən şəxs zərərçəkmiş nəyə görə öldürməsinə izah edə bilməyib, lakin cinayət işinin materiallarından, səsyazılarında zərərçəkmiş şəxsi zorla yanında saxlamaq istəməsi onun hüquqlarının məhdudlaşdırılması kimi müəyyən edilir.

Məhkəmə vəsatəti təmin edib. Təqsirləndirilən şəxsin Cinayət Məcəlləsinin 120.1-ci maddəsi ilə təqsirləndirilməsinə dair cinayət işinin məhkəmədə baxılmasına xitam verilib. Təqsirləndirilən şəxsə daha ağır ittihamın irəli sürülməsi məsələsinə baxılması üçün cinayət işi ibtidai araşdırmaya prosessual rəhbərliyi həyata keçirən prokurora qaytarılıb.

Cinayət Məcəlləsinin 120.1-ci maddəsi ilə təqsirli bilinən şəxsin əməli məhkəmədə sübuta yetirilsə, həmin şəxsi 9 ildən 14 ilədək cəza gözləyir. Cinayət Məcəlləsinin 120.2.2-ci maddəsi ilə mühakimə olunan şəxs 14 ildən 20 ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə və ya ömürlük azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır.

Sumqayıt Ağır Cinayətlər Məhkəməsində Ədliyyə Nazirliyinin Xaçmaz Regional Ədliyyə İdarəsinin sabiq rəisi Cavanşir Əvəzova hökm oxunub.

Musavat.com xəbər verir ki, hakim Fəhmin Hübətovanın elan etdiyi hökmə Cavanşir Əvəzova şərti cəza verilib.

Ədliyyə Nazirliyinin Xaçmaz Regional Ədliyyə İdarəsinin sabiq rəisi Cavanşir Əvəzov bələdiyyələrə təzyiq göstərməklə torpaq sahələrini qanunsuz yolla ələ keçirməkdə ittiham olunub. İttiham görə, o, vəzifə səlahiyyətlərindən istifadə edərək bələdiyyələrdən qeyri-qanuni olaraq aldığı torpaq sahələrini yaxınlarının adına sənədləşdirib.

Cavanşir Əvəzov Cinayət Məcəlləsinin xüsusilə külli miqdarda ziyan vurmaqla törədilmiş dələduzluqda (178.4), xüsusilə külli miqdarda ziyan vurmaqla dələduzluğa cəhddə (29,178.4), cinayət yolu ilə əldə edilmiş əmlakı leqallaşdırmada (193-1.3.2), açıq tender üsulunu tətbiq etməklə elektron satılma vasitəsilə həyata keçirilməli olduğu halda, digər satınalma metodlarından (vasitəsindən) qanunsuz istifadə etmədə (308.1), Hüquq verən və ya vəzifədən azad edən vəsiqəni və ya digər rəsmi sənədi istifadə etmək məqsədi ilə saxtalaşdırma və ya qanunsuz hazırlamada (320.1), Rəsmi sənədləri, ştampları, möhürləri talama və ya məhv etmədə (326.1) ittiham olunurdu.

Cavanşir Əvəzov barəsində başqa yərə getməmək haqqında iltizam növlündə qətimkan tədbiri seçilmişdi. O, cinayət işi ilə bağlı bir müddət əvvəl vəzifəsindən azad olunub. İş üzrə zərərçəkmiş qismində tanınmış bələdiyyələrə və Əmlak Məsələləri üzrə Dövlət Xidmətinə dəymiş ziyan yarım milyon manatdan çoxdur.

Cavanşir Əvəzov vəzifədə olarkən bir qrup Qusar rayonu sakini ölkə rəhbərliyinə müraciət ünvanlamışdı. Həmin müraciətdə qeyd olunurdu ki, Cavanşir Əvəzov vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə edərək Qusar rayonunda vətəndaşların ümumi istifadəsində olan örüş-otlaq sahələrini zəbt edib, qanunsuz yollarla mənimsəyib. Mətbuatda yayılmış həmin məktubdan sitat:

"Cavanşir Əvəzovun "iş prinsipi" belədir: bələdiyyələrlə sövdələşmələrə girərək köhnə tarixə öz qohumlarının adına qərar yazdırır. Sonra həmin qərarı arxivə təhvil verilmiş kitablara qeyd etdirir.

6 ağır maddə ilə ittiham olunan sabiq rəisə bu cəza verildi - hökm

Bundan sonra 2006-cı il tarixə saxta Dövlət Aktı hazırlayıb. Bunun nəticəsində 319 nömrəli 12.05.2006 sayılı Dövlət Aktı saxta yollarla çap edilib. Keçmiş tarixə tərtib edilmiş sənədlər dövlət reyestrində olmadığı üçün həmin torpaq sahəsinə çıxarış verilməsindən imtina edilib. Bundan sonra Cavanşir Əvəzov öz nüfuzundan istifadə edərək məhkəmə qərarlarına təzyiq göstərərək, Sumqayıt İnzibati-İqtisad Məhkəməsinin qərarı əsasında torpaq sahəsinə çıxarış əldə olunaraq, digər şəxslərə yüksək məbləğə satılır. Təkcə bir nümunəni qeyd edək: Qusar rayonu Qullar kəndində 25.95 hektar torpaq sahəsinin ilkin olaraq qohumu Gəncəli Əhəd oğlu Xudaverdiyevin adına sənədləşdirib, sonra Sumqayıt ASAN Xidmətinin notariat kontorunda 4Ə-1280 nömrəli sənədlə Xəliq Nəriman oğlu Abbasova 270 min manata satıb. Bu, yalnız bir ərazidir".

Daha sonra məktubda Cavanşir Əvəzovun qanunsuz yolla ələ keçirdiyi iddia olunan ərazilərlə bağlı konkret ünvanlar və adlar göstərilirdi: "Cavanşir Əvəzov Qusar rayonu Samur bələdiyyəsinin sabiq sədri Albina Muradxanovaya müxtəlif vasitələrlə təzyiqlər göstərərək və bunun nəticəsində əhalinin otlaq sahəsi kimi istifadə etdiyi 17 hektar torpaq sahəsini mənimsəyərək qohumu Ziyadxan Balay oğlu Zeynalovun adına sənədləşdirib. Qeyd olunan 17 hektar torpaq sahəsi guya 01.12.2005-ci il tarixdə bələdiyyə qərarı ilə Ziyadxan Ba-

lay oğlu Zeynalova satılıb. Bunun nəticəsində 319 nömrəli 12.05.2006 sayılı Dövlət Aktı saxta yollarla çap edilib. Keçmiş tarixə tərtib edilmiş sənədlər dövlət reyestrində olmadığı üçün həmin torpaq sahəsinə çıxarış verilməsindən imtina edilib. Bundan sonra Cavanşir Əvəzov öz nüfuzundan istifadə edərək məhkəmə qərarlarına təzyiq göstərərək, Sumqayıt İnzibati-İqtisad Məhkəməsinin qərarı əsasında torpaq sahəsinə çıxarış əldə edib.

Cavanşir Əvəzov Zeynalov Ziyadxanla arasında olan qohumluq əlaqəsi səbəbi ilə torpaq sahəsinin uzun illər yarında sürücü kimi işləyən Şirinov Saleh Sərdar oğlunun atası Şirinov Sərdar Əkbər oğlunun adına alqı-satqı edərək arada olan əlaqəni itirməyə çalışıb".

Məktubda yerli əhalinin Cavanşir Əvəzovun hərəkətlərinə etiraz etdiyi bildirildi: "Cavanşir Əvəzov Qusar rayonu Quxuroba kəndi ərazisində 9.57 ha torpaq sahəsinin saxta bələdiyyə qərarı və saxta Dövlət Aktı hazırlayaraq şəxsi sürücüsü Şirinov Salehin atası Şirinov Sərdar Əkbər oğlunun adına sənədləşdirib. Sənədlərin saxta olması səbəbindən həmin torpaq sahəsinə daşınmaz əmlak reyestrindən çıxarış verilməsindən imtina olunub. Bundan sonra Cavanşir Əvəzov yenə məhkəmə orqanlarına müraciət edərək həmin torpaq sahəsinə dair çıxarışın alınmasına çalışıb. Nəticədə Sumqayıt İnzibati Məhkəməsi Cavanşir Əvəzova lazım olan qərarı qəbul edib. Lakin Quxuro-

ba kənd sakinləri və Quxuroba bələdiyyəsi buna etiraz bildirərək, qərardan apelyasiya şikayəti verib.

Vəziyyətin pis olduğunu görə Cavanşir Əvəzov vəkil vasitəsilə iddianı geri götürüb və nəticədə Sumqayıt Apelyasiya Məhkəməsi tərəfindən 2-1 (118)633-2020 sayılı qərar ləğv edilib. Qeyd olunan 9.57 ha torpaq sahəsinin satılmasına dair saxtalaşdırılmış 19.09.2004-cü il tarixli 11 sayılı bələdiyyə qərarına Səfərov Muqmin Aydabəy oğlu adında şəxs imza atıb. Lakin bu adda şəxs Quxuroba bələdiyyəsində ümumiyyətlə işləməyib. Həmçinin Cavanşir Əvəzov qeyd olunan torpaq sahəsinə ağır texnika göndərərək burada şumlama işlərinin aparılmasına cəhd edib. Bu zaman Quxuroba kənd sakinləri və bələdiyyə üzvləri toplaşaraq buna mane olublar".

İddia olunur ki, bölgədəki digər ərazilərdə də eyni üsuldən istifadə olunub: "Cavanşir Əvəzov çox yaxın dostluq əlaqəsində olduğu Xaçmaz rayon Hülövlü bələdiyyəsinin sədri Allahverdiyev Hənifə Nadir oğlunun adına köhnə tarixə Qusar rayonu Samur qəsəbəsi ünvanında 30.66 hektar torpaq sahəsinə saxta sənəd əldə edib. 10.03.2006-cı il tarixli JN006 kod 30102018 kimi qeyd olunan torpaq sahəsi guya 2006-cı ildə Allahverdiyev Hənifəyə satılıb. Cavanşir Əvəzov həmçinin qohumu Zeynalova Əsmər Nəcməddin qızının adına Şabran şəhəri ərazisində 150 hektar otlaq sahəsi əldə edib və bun-

dan sonra həmin torpaq sahəsinin atası Zeynalov Məhərləm Balay oğlunun adına rəsmiləşdirib (07.08.2019-cu il Şabran notariat kontorunda N106)".

Şikayətçilər qeyd edirlər ki, rəisin əməlləri ilə bağlı Ədliyyə Nazirliyinə dəfələrlə şikayət etsələr də, bunun faydası olmayıb: "Cavanşir Əvəzov dövlətin ona verdiyi səlahiyyətdən istifadə edərək məhkəmə orqanlarına təsir göstərir və bələdiyyələrdən aldığı qeyri-qanuni torpaq sahələrini

sənədləşdirməklə məşğuldur. Ona haqq verməyən və onun dediyi ilə razılaşmayan bələdiyyələrə müxtəlif təzyiqlər edir, onlara qərəzli audit yoxlamaları təşkil edərək, süni problemlər yaradır. Bununla bağlı Ədliyyə Nazirliyinə dəfələrlə şikayət edilib. Lakin bütün müraciətlər nəticəsiz qalıb. Cavanşir Əvəzov və onun havadarı Elçin Qasımov bütün müraciətlərin lazımı yerlərə çatmasına mane olurlar".

□ **E.MƏMMƏDƏLİYEV,**
"Yeni Müsavat"

Dəryazla qətl: siyasətçini öldürdü, 18 il cəza aldı və...

AXCP -nin Bərdə rayon şöbəsinin sabiq sədri Çapay Sadiqlı qətlə yetirən Xəzər Məmmədov cəzasının yüngülləşdirilməsini istəyir.

Musavat.com xəbər verir ki, onun Gəncə Apelyasiya Məhkəməsinə şikayətinə hakim Əlizamin Abdullayevin sədrliyi ilə baxılır.

Prosesdə Xəzər Məmmədovun vəkili cinayət işinin materiallarında ilkin instansiyada keçirilən məhkəmə iclaslarının fasiləsiz audio yazısını özündə əks etdirən materialların olmadığını bildirib. Vəkil vəsatət verərək Gəncə Ağır Cinayətlər Məhkəməsində iş üzrə hazırlıq və baxış iclaslarının elektron daşıyıcılarının əldə edilməsini istəyib. O, Gəncə Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin çıxardığı hökmü qanunsuz hesab edərək ləğv edilməsini, cinayət işi üzrə apelyasiya şikayətinə baxılmasına xitam verilməsini və cinayət işinin materiallarının birinci instansiya məhkəməsinin hazırlıq iclası mərhələsinə qaytarılması haqqında qərar qəbul olunmasını xahiş edib. Qısa müşavirədən sonra məhkəmə vəsatəti qismən təmin edib. Cinayət işi Gəncə Ağır Cinayətlər Məhkəməsinə qaytarılıb. Birinci instansiya məhkəməsinə qərarın təsviri hissəsində göstərilən yol verilmiş pozuntunun aradan qaldırılması üçün 10 gün müddət müəyyən olunub.

Qeyd edək ki, qanlı olay 2022-ci il iyununda Bərdə rayonu, Samux kəndində qeydə alınıb. 1968-ci il təvəllüdlü Xəzər Məmmədov həmyerlisi, 1954-cü il təvəllüdlü Çapay Sadiqlı ilə mübahisə edib. Torpaq mübahisəsi bir ilə yaxın davam edib. Xəzər Məmmədov bələdiyyə tərəfindən Çapay Sadiqlıya ayrılan torpağın ona məxsus olduğunu iddia edib. Qətl baş verən gün tərəflər yenidən mübahisə ediblər. Əraziyə taxıl biçdirmək üçün gəlmiş Çapay Sadiqlı Xəzər Məmmədov tərəfindən dəryazla qətlə yetirilib.

Qanlı olaydan sonra Xəzər Məmmədov saxlanılıb. Faktla bağlı Bərdə Hayon Prokurorluğunda Cinayət Məcəlləsinin 120.1-ci (qəsdən adam öldürmə) maddəsi ilə cinayət işi başlanıb. Gəncə Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin hökmü ilə o, 18 il müddətinə azadlıqdan məhrum edilib.

□ **E.MƏMMƏDƏLİYEV,**
Musavat.com

Almaniyada təşkil olunan Futbol üzrə Avropa Çempionatı başa çatmaq üzrədir. Təəssüf ki, qardaş Türkiyə milli-si qitənin ən güclü 4 komandası sırasına düşə bilmədi. Özünü türk sanan hər kəs "ay-ülduzlu-lar"ın Hollandiya yığ-masına məğlub olmasına üzülür.

Artıq turnirin bir yarımfina-lal oyunu baş tutub. Fran-sa-İspaniya qarşılaşması keçirilib. Bu gün - iyulun 10-da isə ikinci finalçı mə-lum olacaq. İngiltərə Hol-landiya yığmasının finala gedən yolunu kəsmək, adı-nı finalçı kimi yazdırmaq niyyətindədir.

Məlumat üçün bildirik ki, UEFA Avro-2024-ün ən sürətli oyunçularının siyahı-sını açıqlayıb. QOL.az xə-bər verir ki, yarımfinala qə-dər qitə birinciliyinin ən sür-ətli futbolçusu saatda 36,5 km-lə Fransa millisinin hü-cumçusu Kilian Mbappedir.

Siyahıda ikinci yeri İspa-niya yığmasının üzvü Fer-nan Torres tutur (36 km/sa-at). Qitə birinciliyinin ən sür-ətli oyunçularının ilk üçlü-yünü isə Sloveniya millisi-nin üzvü Benyamin Şeşko qapayır (35,9 km/saat).

Fənbəxça'nın baş məşqçisi Joze Mourinyo isə Avro-2024-də onu ən çox təəccübləndirən komandanın adını açıqla-yıb. O, İspaniyanın ən sürpriz milli olduğunu de-yib: "Avropa çempionatını ağıllı və peşəkar şəkildə iz-lədim. Portuqaliya hər dəfə qalib gələndə sevinirdim. Daha yaxşısını edə biləcə-yinizi hiss etdiyiniz zaman həmişə məyusluq olur. Ko-mandanın potensialı yük-səkdir. Portuqaliya, Fransa və İngiltərənin favorit oldu-ğunu deyəndə proqnozla-rımda çox da yanlışdım. Komandanın indiyə qədər inkişafını nəzərə alsaq, İspaniya mənim üçün ən bö-yük sürprizdir".

Avro-2024-də çempion-luq xoşbəxtliyi kimə nəsib olacaq, artıq söyləmək mümkünmü? Ümumiyyətlə, budəfəki çempionat əv-əlliklərdən hansı fərqlərlə yadda qalacaq? VAR siste-mi özünü doğrultdumu? Ədalətsiz qərarlar bu dəfə daha çoxdur, yoxsa az?

"Səbayel" futbol klubunun baş məşqçisi Şahin Diniyev bu çempionatda VAR sisteminin və hakimlərin qərarları-nın ən yüksək səviyyədə olduğunu söylədi: "Bu çempionatda ilk əvvəl məşqçi kimi desəm, ko-

AÇ-24-ün son akkordları - VAR sistemi özünü doğrultdumu?

"Futbola ən böyük zərbə onda vurulacaq ki..."

mandaların taktiki gedişləri daha çox idi. Ulduz futbol-çular təklikdə komandasını arxasınca aparmadı. Bura-da hər bir komandanın kol-lektiv şəkildə oyun qurma-sından söhbət gedirdi. Bu da məşqçilərin əməyidir. Praqmatik oynayan da, şən oynayan da var idi. Amma daha çox nəticələrə köklə-nən komandalar idi. Açıqı, mənim üçün xoş oldu ki, VAR hakimlərinin oyuna müdaxiləsi qısa zaman kə-siyində baş verirdi. Bütün qərarlar düzgün qərarlar idi. Ötən çempionatdakılar kimi ədalətsiz qərarlar, qır-mızı kartlara və ofsaytdan vurulan qollara göz yum-malar, yaxud səhv qərar vermələr olmadı.

Hakimlik bu dəfə yüksək səviyyədə idi. VAR sistemi-nin oyuna müdaxiləsi də ən üst səviyyədə idi. Oyun ge-də-gedə VAR sistemi qu-laqcıq vasitəsilə qərarını hakimə çatdırırdı. Bizim çempionata baxsaq, bəzən oyun 10-12 dəqiqə dayanır və nəticədə oyunçu ritmdən düşür. Amma bu çempi-onatda belə olmadı. 30-40 saniyə ərzində bir epizodla bağlı qərar verilir. Bu da futbolun daha dinamik ol-masına gətirib çıxarırdı".

Tanınmış idman yaza-rı Natiq Muxtarlı bu çem-pionatda güclü millilərin oyun fəlsəfəsini dəyiş-diklərini qeyd etdi: "Av-

ro-2024-ü əvvəlki çempi-onatlardan fərqləndirən əsas amil budur: bu dəfə fa-avorit sayılmayan yığmalar isə nəticəyə kökləndilər. Yarımfinaldakı 4 yığmadan 3-ü - Fransa, İngiltərə və Ni-derland sırf nəticəyə he-sablanmış futbol fəlsəfəsi-nə üstünlük verdilər. Amma bu yığmalar daha əvvəllər yaradıcı, baxımlı futbola stavka edirdilər. İngiltərə-nin hücum xəttində Keyn, Bellingem kimi futbolçular var. Fransada kimlər yox-dur ki? Mbappe, Dembe-le... Amma əsas diqqəti müdafiəyə yönəldilər. Belə oyun fəlsəfəsi ilə uğur əldə etməyi düşündülər.

Avropada İtaliyanın ar-dıcılığının sayı artmağa başlayır. İtaliya yarımfina-lı yoxdur, amma əvəzində İtaliya kimi oynayan mini-mum 2 yığma - Fransa və İngiltərə var. Avro-2024-də futbola xəyanət etməyən bu ölkələr oldu - Albaniya, İsveçrə, Türkiyə, qismən də Gürcüstan, Macarıstan.

Yaxşı ki, yarımfinalda yaradıcı futbol nümayiş et-dirən İspaniya var. Yoxsa çempionatın dadı-duzu tam qaçmış olardı. Bu amilləri nəzərə alsaq, turnirdə ko-manda sayının artırılması alqışlanmalıdır. Çünki məhz bu artım sayəsində turnirə vəsiqə qazanan ko-mandalar azarkeşlərə ya-

radıcı oyun bəxş etdilər. Yoxsa çempionat tam ma-raqsız olardı.

Fransa və ya İngiltərə-nin heyətində adlı-sanlı ul-duzların olması heç nəyi dəyişmir, əgər ortada yara-dıcı futbol yoxdursa. Baxın, İngiltərə yığmasını tənqid edənlər kimlərdir? Elə öz azarkeşləri, ekspertləri. Baxmayaraq ki, yarımfinala adlayıblar, amma futbolçu-ları fitə basırlar. Hətta nəti-cə olsa belə, bu oyun ingi-lisləri qane etmir. Deməli, neytral azarkeşlər üçün ümumiyyətlə belə futbol qə-buledilməzdir.

Bu baxımdan Av-ro-2024 futbola emosiya, keyfiyyət, yaradıcılıq gətir-mədi. Avropada nədən na-rahatdırlar? Gənclərin fut-bola marağının azalmasın-dan. Təbii ki, böyük koman-dalar yaradıcı futboldan im-tina edirlərsə, bu maraq getdikcə azalacaq. Bu da futbolun populyarlığına vu-rulan zərbədir".

İdman yazarı hakim idarəçiliyindən də danış-dı: "Çempionatdakı hakim idarəçiliyini məqbul hesab edirəm. Oyunların nəticə-lərinə təsir edəcək ciddi səhvlər olmadı. Üstəlik, VAR qərarları daha opera-tiv verildirdi ki, bu da oyunda fasilələri maksimuma endi-rirdi. Əgər oyundankənar vəziyyətdən qol vurulurdu-sa, baş hakimin monitora

yaxınlaşmasına ehtiyac qalmırdı. Bunu VAR otağın-dan dərhal bildirirdilər və uzun fasilə yaranmırdı.

Təbii ki, yarımfinaldakı komandalara baxdıqda İspaniyanın əsas favorit oldu-ğunu deyə bilərik. Aydındır ki, Fransa İspaniyaya qarşı dağıdıcı taktika seçəcək. Yəni nə özü futbol oynaya-caq, nə də İspaniyaya oy-namağa imkan verəcək. Bu cütdə Fransa qazansa, se-vinən təkcə fransızlar olar, futbol isə itirəcək.

Heç İngiltərə də yarımfina-lıda güvəndiyi oyun fə-lsəfəsindən əl çəkməyə-cək. Futbola ən böyük zər-bə onda vurulacaq ki, fina-la Fransa və İngiltərə çıx-a-caq. Onda bütün Avropa fi-nalda yaradıcılığa yox, da-ğıdıcılığa baxacaq. "Vay fut-bolun halına" deməli ola-cağıq onda. Amma bütün hallarda mənim favoritim İspaniyadır.

İspaniyanın qələbəsi fut-bolun qələbəsi olardı. Bu qələbə göstərirdi ki, yara-dıcı futboldan imtina etmə-dən də qalib gəlmək olar. Fransa və ya İngiltərənin tən-tənəsi yaşansa, Avropa və dünya futbolunda dağı-dıcı oyun fəlsəfəsinə üstün-lük verən komandaların sa-yı azalacaq.

Bu yerdə məşhur ita-lıyan mütəxəssis Ariqo Sak-kinin sözlərini yada salım: "Hamı İtaliya kimi futbol oy-nasa, futbol ölməyəcək, amma ona baxan olmaya-caq".

Futbol mütəxəssisi Kənan Məstəliyev Av-ro-2024-də yaddaşlara köçən oyunları xatırlatdı: "Avropa Çempionatı bir çox məqamlarla yadda qaldı. Əslində gözlədiyimiz rən-garənglik, maraqlı oyunlar, gərginliklər əsasən qrup mərhələsində baş verdi. Bu da təbiidir, çünki bu mərhə-lədə adətən nəticə ön plana çıxmır, güclülər çox enerji sərf etmirlər deyə autsay-

derlərin bundan yararlan-maq şansı yaranır. Yadda-qalan matçlar izlədik, qrup-larda müxtəlif ssenarilər ya-şandı. Gürcüstanın pley-of-fa çıxması, həmçinin Ukray-nanın çıxmaması əsas göz-lənilməzliklər oldu. Xorvat-ların son saniyələrdə bu-raxdıqları qolla mübarizə-dən kənar düşməsi də qeyd olunmalıdır.

Ümumilikdə, bu çempi-onatda dünya futbolundakı bəzi tendensiyaları gördük, komandaların daha baxımlı oynamağa, daha variativ futbol nümayiş etdirməyə cəhd etdiklərinə şahidlik etdik. Ancaq bu pley-offa qədər oldu. Sonra nəticəyə oynanıldı deyə, az qollu, penaltılara qədər uzanan matçlar çox oldu. Xüsusilə İngiltərə və Fransa kimi fa-avoritlərin ehtiyatlı, hətta de-yərdim qorxaq oyunu bö-yük və haqlı tənqidlərə sə-bəb oldu. Heyətləri ulduz-larla dolu olan bu koman-daların belə oyunla "fərqlənməsi" heç də yaxşı hal deyil. İspanlar yaxşı oy-nadırlar, Türkiyə yığması məğlubiyyətə rəğmən dö-yüşkənliyini və növbəti tur-nirlərdə iddialılar sırasında yer alacağını göstərdi. Ümumilikdə, AÇ-2024-dən razı qaldığımızı söyləmək olar".

Futbol mütəxəssisi ve-rilən bəzi səhv qərarlara da toxundu: "Bu turnirdə VAR sistemi daha da mü-kəmməlləşdirilmişdi, amma hakim səhvləri də yox deyil-di. Bəzən anlaşılmaz qərar-lar da qəbul edilirdi. Amma ümumilikdə idarəçiliyi nor-mal saymaq olar. Lakin Me-rih Demirala qarşı addımı qeyd etməsək, olmaz. Onun cəzalandırılması açıq-aşkar qərəz nümunəsi, UEFA-nın hələ də ikili standartlarla idarə olunduğunun sübutu idi. Bu göstərir ki, futbolun inkişafına mane olan idarə-etmə səhvləri davam et-məkdədir".

□ **Cavanşir ABBASLI,**
"Yeni Müsavat"

MUSAVAT

Son səhifə

N 118 (8491) 10 iyul 2024

"2040-cı ildə ölümlər diriləcək, insanın..." - Kahindən qərribə proqnoz

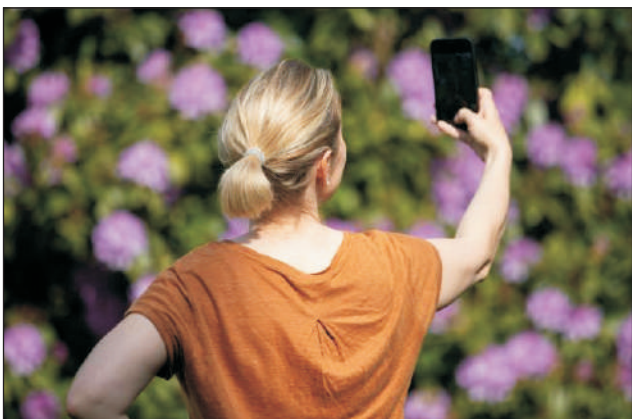
"Texnologiya kahini" kimi tanınan futurist Rey Kurzveylin yeni açıqlaması gündəm olub. O, dünyanın 2030-cu ildən sonra ölümsüzlük dövrünə qədəm qoyacağını deyib. Kurzveyl fikirlərini bu cür izah edib:

"İlk növbədə ölümlər diriləcək. Yeni dünyasını dəyişən şəxslər süni intellekt texnologiyası sayəsində əvvəlcə insanı təqlid edən simulyasiyalar şəklində, daha sonra fiziki olaraq diriləcəklər. 2040-cı illərə qədər insanın sürətini çıxarmaq mümkün olacaq. İnsanlar indikindən milyon dəfə daha ağıllı olacaqlar. Belə ki, biz səviyyəli süni intellekt və İlon Maskın "Neuralink" kimi beyin çipləri ilə "zəkanın beşinci dövrünə" daxil olmaq üzrəyik. Bu, 2029-cu ildən sonrakı illərə təsadüf edir".

Kahinin sözlərinə görə, 2030-cu ilə qədər süni intellektli bioloji simulyatorlar klinik sınaqları illərlə deyil, saatlarla aparacaq. "Həyat daha ucuz və asan olacaq. Yeni texnologiya gündəlik həyatda inqilabi dəyişikliklərə səbəb olacaq, robotlar bina hissələri istehsal edən 3D printerlərin köməyi ilə inanılmaz sürətlə göydələnlər inşa edə biləcək, günəş enerjisinin qiyməti azalacaq, mədan xammalının xərcləri aşağı düşəcək".

Qeyd edək ki, kompüter alimi və keçmiş Google mühəndisi olan Rey Kurzveyl 2002-ci ildən indiyə qədər verdiyi dəqiq texnoloji proqnozları ilə tanınır. O, əvvəllər "iPhone" dövrünü proqnozlaşdırmış və 1998-ci ilə qədər kompüterin şahmat kimi oyunlarda insanı məğlub edəcəyini bildirmişdi.

İnsanların qocalma sürətini necə hesablamaq olar?

Alimlər insan sifətinin hərərətini ölçməklə onların sağlamlıq vəziyyətini və qocalma sürətini müəyyən edə bilərlər. Süni intellektə əsaslanan metodun müxtəlif xəstəliklərin də erkən diaqnozunu təmin edəcəyi gözlənilir.

Alimlər üçün müxtəlif hissələrin temperaturu dəyişməsi ilə xəstəliklər arasında əlaqəni aşkar etmək üçün araşdırma aparılır. Tədqiqatçılar təxminən 2800 çinli

istirakçının üzlerinin termal fotoşekillərini çəkib və bu şəkillərdə 54 nöqtəni müəyyən edəblər. Bu termal məlumatlarla öyrədilmiş süni intellekt temperaturlarına əsaslanaraq

insanların bioloji yaşlarını təxmin edib.

"Thermo Face" adlanan üsul metabolik xəstəliklərdən əziyyət çəkən insanların göz ətrafının daha isti olduğunu və daha sürətli termal yaşlanma göstərdiyini ortaya qoyub. Həmçinin müəyyən edilib ki, yüksək təzyiq yanaqların qızarması ilə özünü göstərir.

Komanda gələcək tədqiqatlarında "Thermo Face" ilə yuxu pozğunluqlarını və ürək xəstəliklərini aşkarlamağa çalışacaq. Metod hələ başlanğıc mərhələsindədir, lakin tədqiqatçılar erkən diaqnoz qoya bilən bu tətbiqin bir gün xəstəxanalarda istifadə ediləcəyini ümid edirlər.

Napoleonun silahları hərraca çıxarıldı

Fransanın keçmiş imperatoru Napoleon Bonapartın silahları hərraca çıxarılıb. Silahlar Fransız usta Lui-Marin Qosset tərəfindən hazırlanıb.

Qızıl və gümüşlə bəzədilmiş silahların üzərində Napoleonun profili həkk olunub. Silahlar orijinal qutusu və müxtəlif aksesuarları, o cümlədən barıt qutusu ilə birlikdə hərracda satılıb. Silahlar hərracda 1 milyon 69 min avroya satılıb.

Napoleon məğlubiyyətdən sonra - 12 aprel 1814-cü ildə özünü öldürmək üçün məhz bu silahlardan istifadə edib. Ancaq onun köməkçisi Armand de Caulayncourt silahın içindəki barıtı boşaltaraq Napoleonun həyatını xilas edib. Napoleon sonradan silahları köməkçisinə verib.

Bu qidalar depressiya yaradır

Depressiyaya səbəb olan qidaların adları açıqlanıb. Alimlər xüsusilə tərkibində əlavələr və şəkər olan qidaların insanları depressiyaya saldıqlarını bildiriblər.

Məlumatla görə, depressiyanın yemək verişləri ilə birbaşa əlaqəsi var. Bunun qarşısını almaq üçün ilk növbədə süfrədən aşağıdakı qidaları yığışdırmaq lazımdır:

- * Meyvə şirələri
- * Qazlı içkilər
- * Ağ çörək
- * Ketçup
- * Qızardılmış toyuq
- * Hazır salat sousları.

Bunları bilirsinizmi?

- * Sizə istidirsə, dirsəklərinizi soyuq suya salın.
- * Dəri qış ərzində bir qədər solur və tərəvəzini itirir, bunun qarşısını almaq üçün duş qəbulu zamanı dərinizi bərk sürtmək və təzadlı (gah soyuq, gah da isti) duş qəbul etmək lazımdır. Bu qan dövranını yaxşılaşdırır və solğunluğu aradan qaldırır.
- * Əlləriniz çox kobudlaşmış, dirnaqlarınız sınmışsa, isidilmiş günəbaxan yağına 10-15 dəqiqə saxlayın. Sonra isə əllərinizi yumayın, salfetlə silin.
- * Əllər ağarsın deyər onları sirkə tökülmüş ilıq suda saxlamaq lazımdır. Qədim xalq təbabətinə görə çiçək və ya limon şirəsi qatılmış su ilə vannadan etmək yaxşı kömək edir.
- * Yanmış yerə yumurta ağında isladılmış bez qoyurlar, bu ağrını azaldır və yara daha tez sağalır. Həftəyanmış yerə tünd çay, tünd bənövşəyi manqan (marqans) məhlulu çəkmək olar.
- * Yatarkən başınızın altına hündür balıq qoymayın, yoxsa boynunuz tez qırıqar.
- * Əgər yumurtanın ağı axıb sarısı qalıbsa, onu ehmalla su olan bankaya qoyduqda uzun müddət təzə qalır.
- * Yumurtanı bişirərkən onun küt tərəfindən iynə ya da sancmaq ilə deşik açılca, o sinmaz.
- * Soda tam neytrallaşsın deyər xəmir yoğurarkən sodanın üstünə bir az sirkə, ya da limon şirəsi tökmək lazımdır. Soda xəmiri çox yoğurmurlar, çünki yapışır və yumşaq olmur.
- * Əgər xəmirin tez acımasını istəyirsinizsə, xəmirə bir neçə makaron batırın.
- * Əti saxlamaq istəyirsinizsə yumayın, çünki əti yuyanda tez xarab olur.
- * Əti bişirərkən yaxşı bulyon almaq istəyirsinizsə, soyuq suya, ətin özünün dadlı olmasını istəyirsinizsə, isti suya salın.
- * Əti bişirməmişdən əvvəl duzlamayın, çünki duzdan onun şirəsi çıxır bu da onun keyfiyyətinin itməsinə səbəb olur.
- * Təzə südün işıqda saxladığıda tərkibindəki A və C vitaminləri itir.
- * Südə şəkər (1 litr südə 1 çay qaşığı) qatıb qaynatdıqda uzun müddət təzə qalır və vitaminləri itmir.
- * Çəyirdəkli meyvələrdən bişirilmiş kompotları 1 ildən artıq saxlamaq olmaz. Çünki çəyirdəkdə qaldıqca həyat üçün təhlükəli olan sianid turşusu əmələ gəlir.
- * Bir çoxları mürəbbəni mis ləyənlərdə bişirirlər, məsləhət görülür ki, mürəbbə ləyəndən tez boşaldınsın, çünki mürəbbədə zəhərli maddələr əmələ gələ bilər.
- * Buzlaşmış almalardan bir neçə saatlıq soyuq suda saxlasanız almalar əvvəlki görkəmini alar.

Kanadanın ən uzun çayı quruyur

Mayaraq ki, adətən yayda dayazlaşma 50 sm-dən çox olmur. Konnor bunu isti və quru hava, eləcə də davam edən iqlim dəyişikliyi ilə əlaqələndirir. Qeyd edək ki, Makkenzi çayı 1738 km uzunluğundadır və Kanadanın beş bölgəsindən keçir.

Sinqapurda 16 növ həşəratdan qida kimi istifadə olunacaq

İstehlak edilən qidaların təhlükəsizliyini təmin etməkdir. Qida üçün həşəratların istifadəsi ilkin mərhələdə olduğundan və həşəratlar ölkədə yeni qida məhsulu sayıldığından, qurum bu sahədə təlimatları təmin edən normativ baza hazırlayıb, - idarənin məlumatında deyilir.

Qeyd olunur ki, bu sənədin dərci ilə həm insanların istehlakı, həm də təsərrüfat və sənaye sahələrində digər heyvanların qidalanması üçün həşəratların və onlardan hazırlanan məhsulların idxalına icazə verilir. Təsdiqlənmiş növlərin siyahısına çəyirtkələr, un qurdları, bal arıları və ipəkqurdları da daxildir.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: venimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnib, "Son dəqiqə" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Lisensiya N: B 114
SAYI: 1.500